

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

ANÀLISI, PROPOSTES I VALORACIONS. ESTUDI DE DINAMITZACIÓ SOCIOECONÒMICA DE LA SUBCOMARCA NORD DE LA RIBERA D'EBRE

TREBALL FINAL DE GRAU

Autor: Marc Llurba Mur

Tutor: Jordi Càceres Silva

Grau de Geografia i Ordenació del Territori

Facultat de Turisme i Geografia

Universitat Rovira i Virgili

Curs 2017 - 2018

Resum

El permanent procés de despoblament que viu la comarca de la Ribera d'Ebre des de mitjans de la dècada dels vuitanta, té una relació directa amb la caiguda del sector industrial-energètic de la zona, que a generat uns grans volums d'ocupació i riquesa, però ha monopolitzat l'economia del territori. Aquesta situació es veu agreujada a la zona nord de comarca, on la dependència del sector és total. Actualment, la indústria de Flix està apunt de desaparèixer, i la Central Nuclear d'Ascó complirà els 40 anys al 2024, el que deixa unes perspectives de futur incertes, tot i que queda clar que l'estructura econòmica del territori canviarà per complet.

Paraules clau: desenvolupament local, subcomarca, estructura socioeconòmica, recursos endògens

Resumen

El permanente proceso de despoblación que vive la comarca de la Ribera d'Ebre desde mediados de la década de los ochenta, tiene una relación directa con la caída del sector industrial-energético de la zona, que ha generado unos grandes volúmenes de empleo y riqueza, pero ha monopolizado la economía de la zona. Esta situación se ve agravada en la zona norte de comarca, donde la dependencia del sector es total. Actualmente, la industria de Flix está a punto de desaparecer, y la Central Nuclear de Ascó cumplirá los 40 años el 2024, lo que deja unas perspectivas de futuro inciertas, aunque queda claro que la estructura económica del territorio cambiará por completo.

Palabras clave: desarrollo local, subcomarca, estructura socioeconómica, recursos endógenos

Summary

The permanent process of depopulation that the Ribera d'Ebre region has been experiencing since the mid-1980s is directly related to the fall of the industrial-energy sector in the area, which has generated large volumes of employment and wealth, but has monopolised the area's economy. This situation is aggravated in the northern part of the region, where the dependence on the sector is total. Currently, the Flix industry is on the verge of disappearing, and the Ascó Nuclear Power Plant will be 40 years old in 2024, which leaves uncertain future prospects, although it is clear that the economic structure of the territory will change completely.

Keywords: local development, sub-region, socio-economic structure, endogenous resources

TAULA DE CONTINGUTS

1.	INTRODUCCIÓ	7
1.1	Justificació.....	8
1.2	Àmbit d'estudi.....	9
1.3	Objectius	11
1.4	Metodologia.....	12
1.5	Desenvolupament local	15
1.6	Experiències de zones de monocultiu econòmic similars.....	19
2.	ANÀLISI	23
2.1	Medi Físic	23
2.1.1	Relleu i hidrografia	24
2.1.2	Clima.....	26
2.1.3	La importància del riu Ebre al seu pas per la comarca.....	27
2.1.4	Espais Naturals Protegits	28
2.1.5	Paisatge	31
2.1.6	Usos del sòl dels espais lliures.....	34
2.2	Societat	42
2.2.1	Demografia	42
2.2.1.1	Estructura de població.....	46
2.2.1.2	Indicadors d'estructura d'edats.....	50
2.2.2	Migracions	52
2.2.2.1	Origen de la població.....	55
2.2.3	Nivell d'instrucció	57

2.2.4	Mercat de treball.....	61
2.2.4.1	Població segons relació amb l'activitat.....	61
2.2.4.2	Atur	64
2.3	Teixit productiu.....	70
2.3.1	Estructura econòmica.....	70
2.3.2	Distribució sectorial de l'ocupació	74
2.3.3	Centres de treball	78
2.3.3.1	Afiliacions segons grandària del centre de treball.....	79
2.3.4	Estructura i dinàmica ocupacional	81
2.3.5	Coeficient d'especialització	82
2.4	Factors de competitivitat.....	86
2.4.1	Infraestructures per al desenvolupament.....	86
2.4.1.1	Xarxa Viària	87
2.4.1.2	Xarxa Ferroviària.....	89
2.4.2	Infraestructures per a la localització d'activitats econòmiques.....	90
2.4.3	Assentaments i centralitat.....	94
2.4.3.1	Ordenació urbanística.....	96
2.4.4	Patrimoni cultural i històric	100
2.5	Marc legal i institucional.....	105
2.5.1	Planejament amb incidència al territori.....	105
2.5.1.1	Planejament vinculant	106
2.5.1.2	Planejament no vinculant	108
2.5.2	Organismes i institucions.....	109
2.5.2.1	Organismes municipals.....	111

2.5.3 Accions i iniciatives	113
3. DIAGNOSI.....	117
3.1 DAFO	117
4. PROPOSTES D'ACCIONS	125
4.1 Objectius i línies estratègiques	125
4.2 Accions proposades	127
5. VALORACIÓ DELS AGENTS TERRITORIALS	133
6. CONCLUSIONS	139
7. FONTS D'INFORMACIÓ.....	141
7.1 Bibliografia	141
7.2 Fonts da dades	142
8. ANNEX	143
8.1 Índex de mapes.....	143
8.2 Índex de taules.....	144
8.3 Índex de gràfics	146
8.4 Índex de figures	147
8.5 Resultats estadístics de les enquestes.....	148

1. INTRODUCCIÓ

En els últims 40 anys la comarca de la Ribera d'Ebre ha experimentat una transformació notable, tant de la seva base productiva, amb un fort component industrial-energètic, com de la base demogràfica, que cada cop presenta un envelliment més accentuat.

La situació aïllada de la comarca, assentada a l'extrem sud-oest del territori català, a mig camí entre Lleida i Tortosa, la baixa qualitat de les infraestructures de comunicació, i la falta d'un model de desenvolupament consensuat entre els diferents agents de la comarca, són factors que s'han sumat a la pèrdua de pes del sector industrial, que veu com any rere any redueix la seva influència en l'ocupació de la Ribera, generant unes dinàmiques de pèrdua de població que afecten la comarca des de la segona meitat de segle XX.

L'apartat d'introducció desenvolupa tots els aspectes que van enfocats a la contextualització del treball, així com els diferents punts clau que marquen les pautes principals que es tracten en aquest document. D'aquesta manera, el punt compta amb sis subapartats que desglossen tota aquesta informació de forma estructurada, iniciant les explicacions amb la justificació de l'estudi, on es presenta la situació socioeconòmica actual de la zona com a motiu principal per elaborar el projecte.

A continuació s'especifica l'àmbit d'estudi que queda inclòs en l'anàlisi, la subcomarca nord, posant de manifest les característiques que presenta la zona i la divisió funcional que es fa des de l'administració de les dues meitats de comarca. Els objectius expressen la finalitat que es vol aconseguir amb el treball i es planteja la hipòtesi que s'ha considerat com a futur més provable.

En el quart subapartat s'explica detalladament la metodologia que s'ha seguit, i s'inclou un diagrama de fluxos on es relacionen tots els apartats i subapartats dels quals consta el treball, desenvolupant punt per punt els processos que s'han seguit.

Per últim, s'han elaborat dos punts més on s'inclou un marc teòric sobre un dels conceptes clau que es tracten: el desenvolupament local, i diversos exemples de zones rurals de característiques similars a les de la zona d'estudi, monocultiu econòmic en àmbit rural.

1.1 Justificació

La Ribera d'Ebre és una comarca rural, però que compta amb presència del sector industrial, amb tradició al territori des de la implantació de la Societat Electroquímica de Flix al 1897. Una planta de productes químics i derivats del clor, actualment en mans d'Ercros S.A, que va arribar a generar fins a 1.600 llocs de treball a mitjans de segle XX. La presència del riu Ebre a la zona, que travessa la Ribera amb cabals d'aigua considerables, va ser clau perquè grans indústries com aquesta es situessin al territori.

Entre 1941 i 1969 es van construir els embassaments de Riba-roja d'Ebre i Flix, dues preses que van generar una quantitat molt important de llocs de treball durant la seva construcció, però que un cop van entrar en funcionament, van reduir les seves necessitats de mà d'obra al mínim per al seu manteniment.

Seguint aquesta tendència d'implantació de grans obres, al 1974 es va iniciar la construcció de la Central Nuclear d'Ascó, que va finalitzar 11 anys després amb la posada en marxa del segon reactor. Durant aquest període es van arribar a ocupar fins a 2.300 persones en els moments àlgids, tot i que la majoria eren residents temporals a la comarca. Totes aquestes grans infraestructures es troben localitzades en poblacions de la meitat nord de la Ribera d'Ebre, que s'ha anat transformant en una àrea econòmica cada cop més diferenciada de la zona sud.

Un altre factor que ha contribuït a aquesta clara diferenciació entre les economies de les dues subcomarques, ha estat l'estratègia de distribució d'infraestructures i equipaments que ha seguit l'administració pública. La meitat sud de la comarca s'ha vist clarament beneficiada amb la implantació de serveis comarcals, la majoria localitzats a la capital, Móra d'Ebre. Aquet fet no va influir gaire en el moment en que es va produir, ja que el sector industrial de la zona nord encara era força potent, però quan aquest ha perdut força s'ha pogut veure el contrast.

Actualment la situació de la zona nord és crítica, la fàbrica de productes químics de Flix ha tancat la majoria de línies productives que tenia, solament en queda una activa, i té perspectives de tancament immediat. D'altra banda, la central nuclear d'Ascó complirà els 40 anys al 2024, el que li deixa un marge d'activitat d'entre 7 i 12 anys.

Sense aquest dos grans motors de riquesa i ocupació a la zona, és fàcil pronosticar un futur on haurà d'haver un canvi de context econòmic, una transformació radical de l'economia productiva d'aquets municipis.

Així doncs, la motivació per la realització d'aquest treball recau, en primer lloc, en la situació socioeconòmica que es viu a la subcomarca nord, amb Flix i Ascó com a exemples de municipis amb un monocultiu econòmic que desapareix, i que afecta molt fortament l'estructura social i econòmica de la zona, generant unes perspectives de futur molt desfavorables. I en segon lloc, per les diferències més que evidents que es donen entre les poblacions que formen les dues subcomarques, que tot i presentar unes característiques generals comuns, cada cop esdevenen zones amb unes característiques pròpies més particulars.

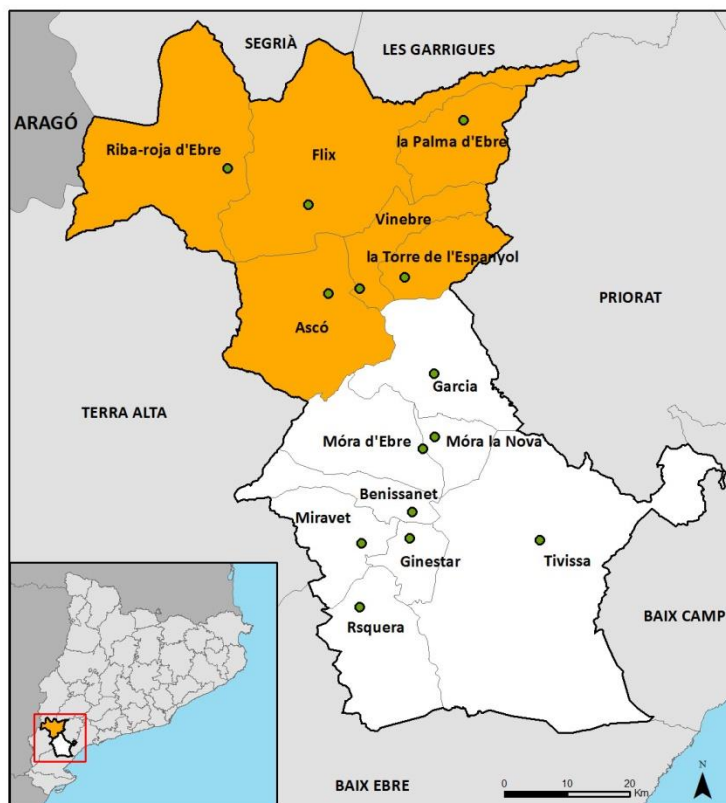
1.2 Àmbit d'estudi

La Ribera d'Ebre és una comarca que forma part del conjunt de les Terres de l'Ebre, juntament amb la Terra Alta, el Baix Ebre i el Montsià. Té una superfície de 827,1 Km² i l'any 2017 comptava amb una població de 22.203 habitants. Es situa a l'interior i s'estén a banda i banda del riu Ebre, limitant al nord amb el Segrià i les Garrigues, a l'est amb el Priorat, al sud-est amb el Baix Camp, al sud amb el Baix Ebre, a l'oest amb la Terra Alta i al nord-oest amb l'Aragó, concretament amb la comarca de Matarranya.

L'àmbit d'estudi definit estrictament es centra en la subcomarca nord, formada pels termes municipals de sis poblacions: Ascó, Flix, la Palma d'Ebre, Riba-roja d'Ebre, la Torre de l'Espanyol i Vinebre. La superfície total que sumen és de 382 Km², un 46% del total de la Ribera, i compten amb una població de 7.829 habitants al 2017, un 35% del total de la comarca.

Mapa 1. Àmbit d'estudi definit: subcomarca nord de la Ribera d'Ebre

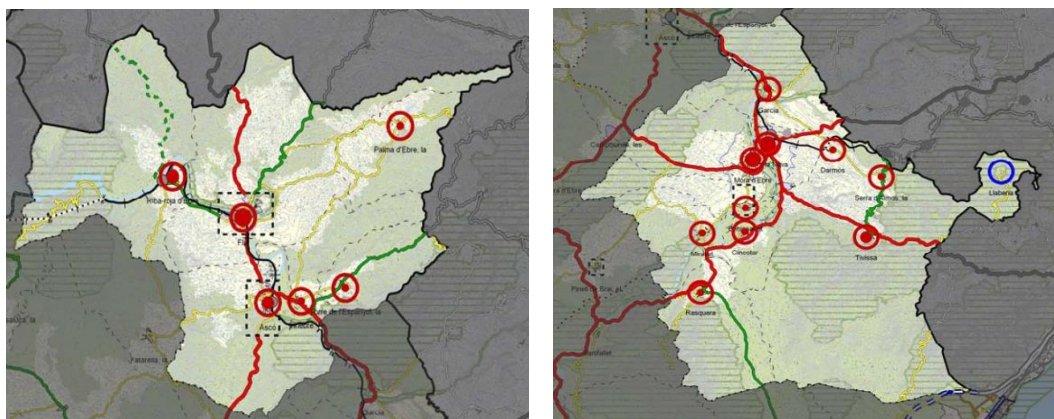
Font: Elaboració pròpia

La delimitació que es fa de l'àmbit d'estudi no és aleatòria, ja que les dues meitats de comarca presenten diferències en les seves característiques tant físiques com socioeconòmiques.

Administrativament, en el PTP de les Terres de l'Ebre es divideix el territori en diversos sistemes, que s'han conformat agrupant poblacions amb unes característiques de funcionament similars, ja que tenen unes relacions molt fortes entre elles. Aquests sistemes poden agrupar els municipis d'una comarca sencera, com és el cas del sistema Gandesa, que inclou totes les poblacions del Priorat. O poden agrupar un conjunt de poblacions concret, com és el cas de la Ribera d'Ebre, amb el sistema Flix-Ascó, per a les poblacions de la zona nord, i el sistema Móra d'Ebre – Móra la Nova per a les poblacions del sud.

Figura 1. Sistema Flix - Ascó i sistema Móra d'Ebre - Móra la Nova

Font: Extret del PTP de les Terres de l'Ebre

És important comentar, que l'àrea d'estudi definida estrictament inclou les poblacions de la zona nord de la Ribera d'Ebre, i així s'ha intentat reflectir en totes les dades analitzades quan ha estat possible. Dit això, cal tenir present que algunes de les dades que s'han tractat no estan disponibles en l'àmbit municipal. En aquests casos, només en aquestes situacions concretes, s'han utilitzat dades del conjunt comarcal de la Ribera d'Ebre. Aquesta situació s'especifica en cada un dels apartats, si s'escau.

1.3 Objectius

Els objectius generals de l'estudi expressen la finalitat que persegueix el treball, és a dir, els efectes i resultats que s'espera obtenir durant el procés. En aquest punt s'especifica el que es vol fer, quins canvis es volen aconseguir i on es vol arribar, ja que cal remarcar des d'un inici quines són les línies que s'han seguit en l'elaboració del projecte.

La hipòtesi de treball és una suposició que es fa abans d'iniciar el treball d'investigació, on l'autor o autors plantegen quin pot ser l'escenari futur més probable si es compleixen unes determinades condicions. En aquest cas, la hipòtesi de l'estudi que s'ha determinat és:

- Si els municipis de la subcomarca nord no fan una transició del model productiu actual, basat en el monocultiu industrial i energètic de Flix i Ascó, a una estructura econòmica més diversificada, les perspectives de futur de la zona són molt desfavorables.

Els objectius que s'han establert i, que per tant, marquen el camí que segueix aquest estudi són:

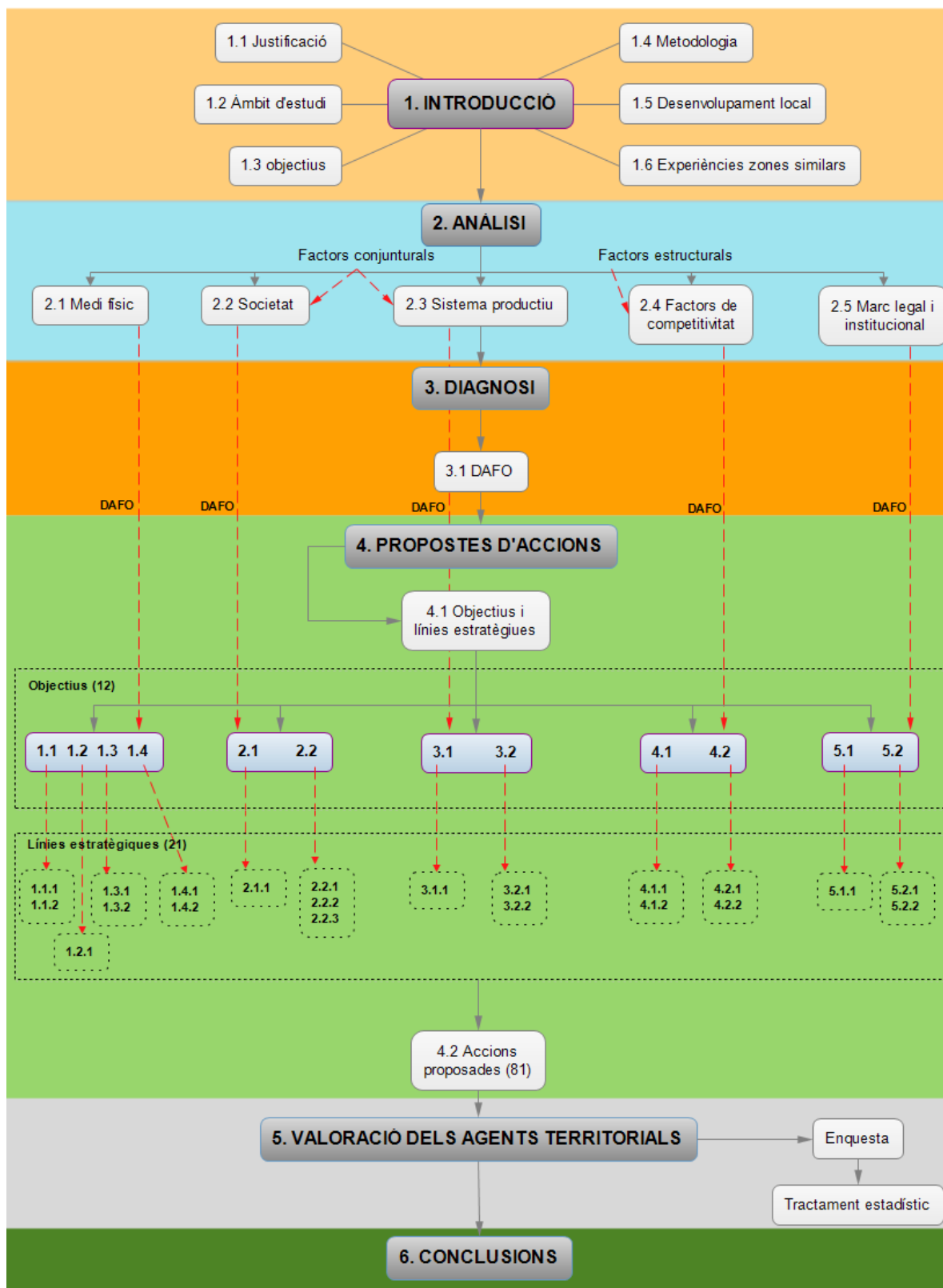
- Analitzar les diferències que es donen entre els àmbits d'estudi de la subcomarca nord i sud.
- Definir les problemàtiques que afecten als municipis de la zona nord de la Ribera d'Ebre.
- Identificar els punts forts i les potencialitats que reforcen els actius pel desenvolupament de la zona.
- Proposar línies de treball futures per corregir o valoritzar elements del territori que contribueixin al desenvolupament socioeconòmic de la zona.
- Avaluar l'adequació d'aquestes propostes mitjançant la implicació d'agents territorials.

1.4 Metodologia

L'apartat de metodologia inclou l'explicació del procés que s'ha seguit en l'elaboració d'aquest estudi. S'expliquen les diferents parts de les quals consta el treball, i es relacionen els apartats entre sí, amb l'objectiu de que quedi perfectament clara l'estructura que presenta el document i els processos que s'han seguit a l'hora d'obtenir les dades i informacions, tractar-les i interpretar-les.

Figura 2. Diagrama de fluxos amb l'estructura del treball

Font: Elaboració pròpia

El diagrama mostra els apartats i subapartats en que es divideix el treball, numerats amb el valor que presenten a l'índex. La figura mostra la metodologia genèrica del treball de forma comprensiva per al lector. Per tal de fer més entenedora la imatge s'han diferenciat els apartats principals amb colors diferents, de manera que cadascun d'ells engloba una de les parts del procés que s'ha seguit.

En la introducció es contextualitza l'estudi i s'expliquen totes aquelles informacions que han de preparar al lector perquè pugui entendre el treball que s'ha realitzat. Es justifica perquè s'ha escollit la temàtica que es tracta i s'acota l'àmbit d'estudi que s'ha tingut en compte. També s'especifiquen els objectius que es plantegen i es desenvolupa detalladament la metodologia que s'ha seguit per elaborar-lo. En els subapartats finals s'inclouen exemples de zones amb característiques similars a la de l'àrea d'estudi i es concreta un marc teòric sobre un dels temes clau que es tracten en el treball: el desenvolupament local.

El cos del treball és la fase d'anàlisi, ja que és el punt on s'analitza detalladament el territori des dels diversos àmbits que el componen: el medi físic, els factors conjunturals, que són la societat i el sistema productiu, els factors estructurals, que són els factors de competitivitat, i el marc legal i institucional. Els factors conjunturals fan referència a aquells elements del territori que es transformen amb major facilitat i, que per tant, varien en el temps. Els factors estructurals en canvi, són aquells que són més difícils de transformar o alterar, com poden ser les infraestructures.

La diagnosi és el següent apartat, i consisteix en una síntesi de la fase anterior en forma d'anàlisi DAFO, on s'identifiquen les fortaleeses i debilitats de cada subapartat que s'ha analitzat (factors interns), i les oportunitats i amenaces que l'afecten (factors externs). Aquesta part és molt important, ja que es remarquen els punts clau que s'han considerat més rellevants, i s'utilitzen per plantejar els objectius, les línies estratègiques i les accions que es desenvolupen en els punts posteriors.

La fase de propostes d'accions consta de dues parts diferenciades. En la primera, en base a la informació que proporciona el DAFO, s'estableixen uns objectius generals, 12 en total, per corregir les deficiències que s'han identificat, i potenciar els punts forts que presenta la zona. A continuació s'especifiquen un conjunt de línies estratègiques (21) en relació a cada un dels objectius, de manera que es concreta més cada àmbit d'actuació per arribar al compliment de cada objectiu.

La segona part de l'apartat consisteix en la proposta d'accions concretes que van encaminades a aconseguir el compliment dels objectius que s'han establert. Es tracta de propostes que s'han fet pensant en millorar la situació socioeconòmica actual,

tenint present les línies estratègiques i objectius que s'han definit. En total han estat 81 les accions plantejades.

El següent pas ha estat la valoració de les propostes per part dels agents territorials. Aquest punt s'ha introduït amb la finalitat d'implicar a agents dels diferents municipis de la comarca amb coneixements sobre desenvolupament local, per obtenir una valoració de les accions proposades. S'han consultat un total de 15 experts, dels quals finalment 10 han participat al procés. Amb els resultats de les enquestes s'ha realitzat el tractament estadístic, que ha consistit en extreure la mitjana i el coeficient de variació de cada una de les accions proposades per poder veure la prioritat que presentava cada una, i el consens que existia entre els diferents agents.

Amb la informació ja tractada, s'han representat gràficament els resultats en forma de gràfic de dispersió, de manera que es poden localitzar cada una de les accions segons els resultats obtinguts. També s'han comentat les accions que han obtingut una major i menor valoració, i s'ha relacionat amb l'àmbit al que anaven dirigides.

Per últim, s'han elaborat unes conclusions on es reflexiona sobre les informacions que s'han obtingut amb l'anàlisi que s'ha fet, i es valoren els resultats que han sorgit de les enquestes que s'han fet als agents territorials de la zona.

Al llarg de l'estudi s'han utilitzat nombroses fonts bibliogràfiques que s'especifiquen a la bibliografia, i diverses fonts estadístiques, que han proporcionat el volum i tipologia de dades necessàries per elaborar els càlculs.

Així doncs, si es parla de la tipologia d'investigació que s'ha dut a terme, es pot dir que la que s'ha seguit per elaborar l'estudi ha estat mixta, ja que s'han utilitzat dades quantitatives (taules i gràfiques) i qualitatives (enquestes als agents), integrant-les i discutint-les conjuntament. D'aquesta manera es poden veure les relacions que tenen entre elles, i arribar a una major comprensió del fenomen d'estudi.

1.5 Desenvolupament local

En els últims anys s'ha detectat un important canvi en la interpretació del concepte de desenvolupament econòmic, abans directament lligat al desenvolupament exogen, amb una clara finalitat d'atracció de grans empreses externes i capitals per impulsar el creixement econòmic de les regions perifèriques. Actualment, més relacionat amb el

desenvolupament de caràcter endogen, que considera que les economies locals poden créixer utilitzant el potencial del propi territori (Boisier, S. 2005, p.52).

S'entén com desenvolupament local el conjunt de polítiques que aprofiten els recursos endògens del territori, i fomenten la cooperació público-privada per estimular el creixement econòmic i crear ocupació, amb l'objectiu de millorar la qualitat de vida dels ciutadans.

El desenvolupament econòmic local és un procés de creixement i canvi estructural. Es dona mitjançant la utilització del potencial de desenvolupament existent en el territori, conduint a la millora del benestar de la població. (Vázquez Barquero, A. 2009, p. 9).

Per arribar a aquest punt, abans és necessari complir un conjunt d'objectius específics, com ara la transformació del sistema productiu local, incrementant la seva eficiència i competitivitat, el foment de la diversificació productiva local i increment del valor agregat de les activitats econòmiques desenvolupades, i sostenibilitat ambiental en les activitats econòmiques locals.

Les empreses actuen en una determinada zona tenint en compte el seu context històric, cultural i territorial, de manera que és necessari dotar a l'entorn d'infraestructures i serveis, ja que ajuden a aprofitar els recursos endògens del territori. Els espais que presenten deficiències en determinats serveis veuen limitada la seva estructura empresarial, que pot esdevenir sectorialitzada degut a la impossibilitat d'atreure empreses que requereixen determinades prestacions. Ara bé, la dotació d'infraestructures és una condició necessària, però no suficient per assegurar el desenvolupament econòmic local, ja que aquestes estimulen el desenvolupament però no el creen.

La presència de recursos en un territori determinat tampoc és condició suficient per originar un procés de desenvolupament, ja que aquests recursos han d'utilitzar-se de forma adequada i dins d'una estratègia consensuada i coherent, sostenible ambientalment. Gairebé totes les comunitats locals tenen un conjunt de recursos que conformen el seu potencial de desenvolupament endogen.

El desenvolupament local depèn de la capacitat per integrar l'aprofitament sostenible dels recursos disponibles i potencials. La seva estructura productiva local, el mercat de treball, la capacitat empresarial i tecnològica existent, els recursos ambientals i naturals, l'estructura social i política i el patrimoni històric i cultura local, són elements decisius per conèixer la potencialitat que presenten els recursos del territori. (Albuquerque, F. 1997, p.313).

Erròniament s'ha considerat que la importància de la dimensió local del desenvolupament ve a dependre d'una contingència històrica: la presència en la realitat econòmica contemporània d'una varietat de formes d'industrialització i d'una multiplicitat d'espais industrials locals, caracteritzat per una única forma d'industrialització dominant. La teoria de la localització industrial redueix el territori a un producte de les forces econòmiques, principalment de l'empresa, negant al territori identitat i autonomia explicativa respecte al desenvolupament econòmic (Gil, J.C. 1999, p.33). Una de les definicions més acurades ho expressa així:

“S'ha fet evident que la comprensió del desenvolupament troba un obstacle en l'enfoc tradicional que s'interpreta del terme: la sobrevaloració de les relacions de mercat, la ignorància de les relacions entre empresa i realitat social del sistema local al que pertany, i la restricció en la racionalitat perfecta i cap al coneixement complet.” (Sforzi, F. 1999, p.27).

Un sistema productiu local és més que una xarxa industrial, el constitueix també una xarxa d'actors socials caracteritzada per un sistema de relacions econòmiques, socials, polítiques i legals.

Així doncs, el desenvolupament local es busca ara en un sistema local i no en un sector, d'aquesta manera queda superada la distinció entre mitjana i gran empresa com element eficaç d'organització de la producció, ja que el desenvolupament d'un territori depèn de la complicada interacció entre les diferents economies locals.

Les relacions dins d'aquesta xarxa permeten l'intercanvi, no solament de productes i serveis entre actors, sinó també de coneixements tecnològics i de pautes de comportament. En els sistemes productius locals les relacions es basen en els coneixements que uns actors tenen davant els altres, en la confiança mútua que es genera paulatinament, i en el benefici que produeix l'intercanvi comercial. La cooperació en el sistema productiu local es basa en el benefici que proporciona a cada empresa la combinació d'esforços per obtenir les economies d'escala i reduir els costos de transacció.

Existeix una notable diferència entre els sistemes locals, depenent de si tenen una orientació productiva, basada en maximitzar el benefici que deriva de la producció, o una orientació redistributiva, immersa en un conjunt d'institucions orientades a l'obtenció de renda d'origen redistributiu. Cal tenir en compte però, que un sistema local d'orientació redistributiva pot sobreviure sol en la mesura en que es dona una transferència de renda d'altres sistemes locals a través de l'acció mediatra de les institucions públiques.

La prevalença en un sistema amb una orientació o una altra depèn del conjunt d'institucions locals i organitzacions que afavoreixin i garanteixin la cooperació, i en les capacitats que tenen aquestes institucions. Queda clar doncs, que una peça fonamental per a la comprensió del desenvolupament local és l'estructura institucional i d'organització dels sistemes locals (sistema de valors predominants).

Una estratègia política per al desenvolupament local ha de néixer del reconeixement de les particularitats dels diferents sistemes locals que configuren un territori, amb la finalitat de definir iniciatives a mida per a cadascun d'ells. Aquestes iniciatives han de mirar de valorar les potencialitats locals, reforçant les interdependències internes abans que les externes, i han d'estar enfocades a la realitat social. Aquesta estratègia es basa en la transmissió de coneixements amb la finalitat d'activar processos d'auto-organització o cooperació que afavoreixin la interdependència entre les empreses, i entre les empreses i la comunitat local, rebent el recolzament del conjunt d'institucions locals, i que al mateix temps porta a una implicació progressiva d'aquestes, i acaba generant cohesió social (Sforzi, F. 1999, p.31).

Quan es parla de desenvolupament local també és necessari comentar què és la descentralització administrativa, ja que és un procés que consisteix en transferir part de la competència de l'administració central o autonòmica a entitats amb personalitat pública d'àmbit geogràfic reduït o d'especialització funcional. Per tant, és un procés necessari per al desenvolupament local.

En els estats descentralitzats els governs regionals o locals es converteixen en l'agent idoni per realitzar la política de desenvolupament, ja que tenen una major capacitat per recollir les opinions i inquietuds dels ciutadans (de baix cap a dalt), que permeten definir els projectes de desenvolupament, i construir les accions territorials de forma consensuada i coherent.

En l'àmbit local sorgeix la figura del dinamitzador econòmic, encarregat de realitzar tasques orientades al creixement integral (econòmic, cultural i social) i sostenible d'un territori determinat, tot aprofitant l'existència dels recursos autòctons (naturals, físics, financers, etc.) i integrant tots els agents socials i econòmics que constitueixen el teixit empresarial, administratiu i poblacional de la seva àrea geogràfica d'actuació.

La planificació estratègica és l'eina que proporciona un conjunt de conceptes, procediments i elements que poden ajudar a les ciutats, comarques o regions a definir i executar els seus plans de desenvolupament, i d'aquesta manera superar els canvis que s'han produït en el seu entorn. El present document estaria dins l'àmbit de planificació estratègica.

Evidentment, aquesta planificació no és neutra, i planteja problemes importants. Alguns són de caire metodològic i poden ser solucionats amb el pas del temps i l'acumulació d'experiència. Altres, passen per la presa de decisions polítiques, com ara els temes de participació ciutadana. De fet, la voluntat política és sempre cabdal en aquestes noves formes de gestió: des del lideratge, indispensable perquè tot el procés es completi amb èxit, s'avalui i que els documents de planificació estratègica no dormin tancats en un calaix, fins al consens necessari per arribar a acords a partir dels quals dissenyar unes propostes realment estratègiques per al futur del territori (Casas, J.G. & Isern, J.M. 2003, p.8-9).

1.6 Experiències de zones de monocultiu econòmic similars

S'entenen per zones de monocultiu econòmic, aquelles regions en les que hi ha un determinat sector que té un pes molt elevat en l'economia local, en relació a les altres branques d'activitat. Aquest fet representa un dèficit, ja que amb la globalització, es produeixen molts més canvis que modelen les estructures econòmiques en cada període, i per tant, la diversificació productiva d'aquestes economies és un factor necessari per resistir aquests canvis, i per adaptar-se correctament a les particularitats de cada moment.

L'àrea contemplada com a àmbit d'estudi (subcomarca nord de la Ribera d'Ebre) és un clar exemple de zona de monocultiu econòmic, ja que el pes del sector industrial-energètic ha estat molt elevat en l'economia dels municipis de la zona des de principis del segle XX, primer amb la implantació de la indústria química, i més tard amb les grans infraestructures de subministrament energètic (centrals hidroelèctriques i central nuclear).

En aquest subapartat es comenten experiències d'altres zones similars a la de l'àmbit d'estudi. Espais amb un monocultiu econòmic que ha tingut un gran pes en l'economia local, però que un cop cau o desapareix degut als canvis conjunturals del moment, genera un gran impacte negatiu en la seva zona d'influència. També són zones d'interior, amb un caràcter més rural que urbà.

Mapa 2. Localització de les zones similars a les de l'àmbit d'estudi a Catalunya

Font: Elaboració pròpia

Berguedà (Eix del Llobregat). Les principals activitats econòmiques del Berguedà des del segle XVIII han estat la indústria i la mineria, però han sofert fortes crisis des de 1975. Puig-reig, Casserres, Avia o Navàs són municipis d'aquesta comarca que, gràcies a la presència del riu Llobregat, podien desenvolupar l'activitat industrial entorn els sectors tèxtil i de la mineria, concretament amb l'extracció del lignit. Des de 1960 el sector de la mineria va anar decaient, i actualment ha desaparegut.

La reconversió industrial es va iniciar a finals de segle XX, potenciant altres sectors productius com la indústria alimentària, la indústria de fusta, la construcció o el turisme. El procés de transformació ha estat profund, modificant l'estructura empresarial i l'especialització sectorial del seu territori.

Cercs. Cercs és una localitat de Berguedà, situada també a l'Eix del Llobregat. Durant el segle XX el municipi va acollir una gran activitat industrial, que anava lligada a la mineria (extracció lignit), i a la tèrmica de carbó que es va implantar al 1929 i que fou renovada al 1971, allargant la seva activitats fins el 2011.

A partir del 1990 es va començar a potenciar el turisme com a sector substitutori del sector industrial i la mineria, i actualment s'ha plantejat un projecte per implantar el primer parc temàtic del terror a la mateixa tèrmica que va tancar al 2011.

Cardona. És un municipi del Bages en el que durant el segle XX s'hi va desenvolupar la indústria minera entorn l'extracció de la potassa. A partir de 1990 es va suprimir l'activitat minera del municipi, sector que sustentava l'economia local. La indústria extractiva era font d'activitat per a la població ocupada i això permetia sustentar una economia que girava al seu voltant.

A partir d'aquesta data i durant més d'una dècada, l'economia de Cardona va passar uns anys difícils: davallada i envelliment de la població, manca d'expectatives d'ocupació, falta d'inversió privada... Actualment però, el municipi ha aconseguit fonamentar la seva activitat econòmica entorn el sector terciari (comerç i serveis), i en segon lloc ha desenvolupat activitat industrial de menor magnitud, i de major varietat de sectors.

Ripoll. L'economia de Ripoll i de part del Ripollès es centrava en l'activitat industrial dels sectors metal·lúrgic i tèxtil, els quals van impulsar l'economia de la zona, sobretot entre 1950 i 1975. Durant l'últim quart de segle XX s'inicià una crisi que va afectar a les empreses dels dos sectors, i que van fer augmentar molt el volum d'aturats i disminuir el volum productiu de la zona.

Entre els factors que van afavorir la crisi destaquen la llunyania de Barcelona, les males condicions del sistema de comunicacions i l'encariment dels costos energètics, entre d'altres. En l'actualitat, des del territori es veu la transició cap al sector serveis com una via d'escapament, tot i que el turisme que rep la zona encara és força estacional.

Sallent. El municipi tenia una mina de sal potassa amb 800 treballadors. L'abocador va perdre el permís al 2015 després d'una denúncia d'una associació de veïns, ja que era la causant de la salinització de sòl i aigües a la zona, fet que va posar en entredit la continuïtat de l'explotació. El PIB generat a Sallent és superior al de la mitjana de Catalunya, però la RFDB, que és el que acaben rebent els habitants, és inferior. Tot i tenir una base industrial alternativa, l'impacta ha estat fort, i la població està força envellida.

La Sènia. L'estructura de la Sènia, iniciada al llarg de la dècada del 1960 a conseqüència de l'impuls afavoridor que significà el pantà d'Ulldesona, es pot considerar pràcticament monosectorial, i és centrada en la fusta, especialment del moble. Els orígens d'aquesta especialització es troben a principi del segle XX.

Amb la caiguda del sector de l'habitatge a partir del 2007, el sector va patir fortament les conseqüències, i va veure com tancaven moltes de les empreses locals, el que va generar un èxode de població. Actualment el sector s'està recuperant, i les empreses que van resistir estan tornant a generar riquesa, però ara la dependència del sector no es tant gran, i s'ha potenciat molt el desenvolupament del sector serveis.

S'identifiquen algunes característiques que comparteixen aquestes zones amb l'àmbit d'estudi definit:

- PIB elevat, però RFDB baixa.
- Zones d'interior, mal comunicades.
- Recursos humans poc competitius.
- Deficiències en les infraestructures.
- Mala gestió de la governança territorial.
- Poca emprenedoria.
- Contaminació ambiental.
- Augment de l'atur.
- Envelliment de la població.
- Pèrdua de població activa i de joves.

En general, aquets territoris, amb més o menys encert, han intentat crear organismes de governança territorial, en forma de consorcis o altres fórmules, per generar accions consensuades de desenvolupament aprofitant els recursos del territori.

2. ANÀLISI

En la fase d'anàlisi es representa tot el volum d'informació que s'ha recaptat al llarg del procés, mostrant i comentant totes les dades que resulten rellevants per l'anàlisi de la situació actual del territori. La informació que es mostra a continuació ha servit de base per elaborar tot l'estudi.

L'anàlisi consta de cinc parts: el medi físic, on es parla del relleu i hidrografia, el clima, el riu, els espais naturals protegits, el paisatge, i els usos del sòl dels espais lliures. La societat, on s'analitza la demografia, les migracions, el nivell d'instrucció, i el mercat de treball. El teixit productiu, on es comenten l'estructura econòmica, la distribució sectorial de l'ocupació, els centres de treball, l'estructura i dinàmica ocupacional, i el coeficient d'especialització. Els factors productius, que es divideix entre les infraestructures per al desenvolupament, infraestructures per a la localització d'activitats econòmiques, i assentaments i centralitat. Per últim, es parla del marc legal i institucional, on s'analitza el planejament amb incidència al territori, i les accions i iniciatives desenvolupades.

2.1 Medi Físic

En aquest primer punt de la fase d'anàlisi es desenvolupen els continguts referents al medi físic de la comarca, amb l'objectiu d'estructurar de forma clara les informacions referents a aquest apartat. D'aquesta manera, es comenta el relleu que presenta la Ribera d'Ebre, el clima que l'afecta, els espais naturals protegits que existeixen, els paisatges que la caracteritzen i els usos del sòl que s'han donat als diferents terrenys.

El medi físic engloba el conjunt d'elements propis de la natura que es troben en qualsevol entorn. Les relacions que formen aquests elements entre ells i amb les persones són complexes i s'influeixen mútuament mantenint un cert equilibri. Qualsevol alteració d'aquestes relacions o sistemes afectarà en major o menor mesura els altres elements físics que en formen part.

Forma part del medi natural, fa de suport i condiona el desenvolupament dels diferents cicles geològics, químics i biològics. La configuració del territori i la seva dinàmica influeixen de forma molt important en els diferents processos que s'hi produeixen. Explica les característiques morfològiques que presenta el territori, descrivint els diferents factors físics que l'afecten i modelen, com el relleu i el clima,

així com els principals actius ambientals dels que disposa la comarca, que són els espais naturals protegits i el paisatge.

També és important descriure i quantificar els diferents usos del sòl que es donen en els termes municipals de la Ribera, ja que d'aquesta manera es pot observar si existeixen tendències concretes de concentració en l'espai de les activitats que es desenvolupen.

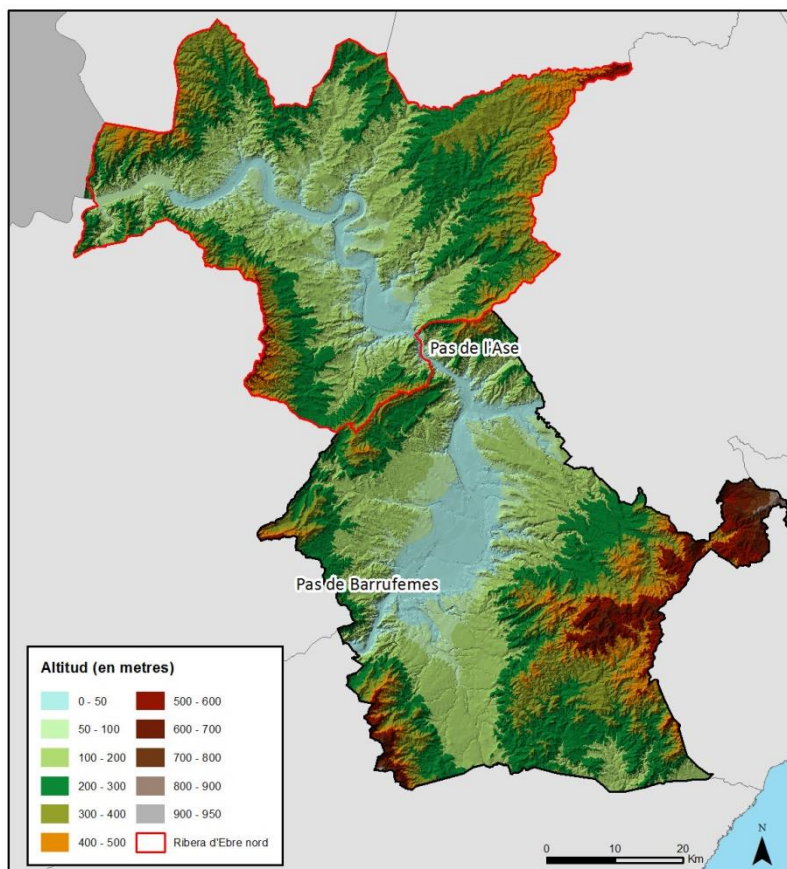
Així doncs, en aquest apartat es comenten les característiques d'àmbit físic que descriuen el territori de la Ribera d'Ebre, tant a nivell natural com antròpic, realçant la influència que té en la comarca la presència del riu Ebre.

2.1.1 Relleu i hidrografia

La Ribera d'Ebre presenta un relleu divers, influït principalment pel riu Ebre i per la serralada prelitoral. El primer la travessa de nord a sud, dibuixant amples meandres en la primera meitat de comarca. La Serralada Prelitoral, just abans d'entrar al límit comarcal, es bifurca en dos braços obligant al riu a travessar-la en dos punts molt reconeguts del territori: el Pas de l'Ase, que té una longitud d'uns 4 Km, situat a Garcia, amb els pics de l'Àguila (487 m) i de la Picosà (496 m) a l'oest, i a l'est el de Sant Pau de la Figuera (635 m), que li donen entrada a la plana de Móra. I el Pas de Barrufemes que es localitza a Miravet, i que és el punt on el riu obre un esvoranc profund i escarpat de 17 km de longitud, entre la serra de Cardó (941 m) i els contraforts dels Ports de Beseit (1.441 m). Entre aquests dos espais més accidentats es troba la plana de Móra, que limita a l'oest amb la Serra de Pàndols-Cavalls, al sud-oest amb la Serra de Llaberia (912 m), i s'enllaça amb la llengua de la Plana del Burgar, de 15 km d'extensió, oberta entre la Serra de Cardó i la de Tivissa (720 m).

Mapa 3. Relleu de la Ribera d'Ebre

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya

La morfologia de la comarca està clarament influenciada per la presència de l'Ebre, el qual duu un cabal mitjà de 600 m^3 per segon, tot i que és molt variable, amb crescudes que superen els 10.000 m^3 per segon i estiatges que no arriben a 50 m^3 . El gran recorregut del riu i els seus afluents proporcionen al seu curs dins la Ribera variacions de cabal en poc espai de temps. L'amplada del llit va de 100 a 300 m dins la comarca, i s'estén en sinuositats que sumen uns 80 km. Els meandres indiquen el revelliment del curs, el qual avui apareix artificiosament corregit pels embassaments de Riba-roja i Flix a la part nord. Dins la comarca, l'Ebre rep l'aigua dels rius Matarranya de la zona oest, i de la Cana, el Siurana i del Burgar per la zona est. Per l'oest en rep del Riu Sec, procedent de la Terra Alta, i pel sud de la Riera del Comte.

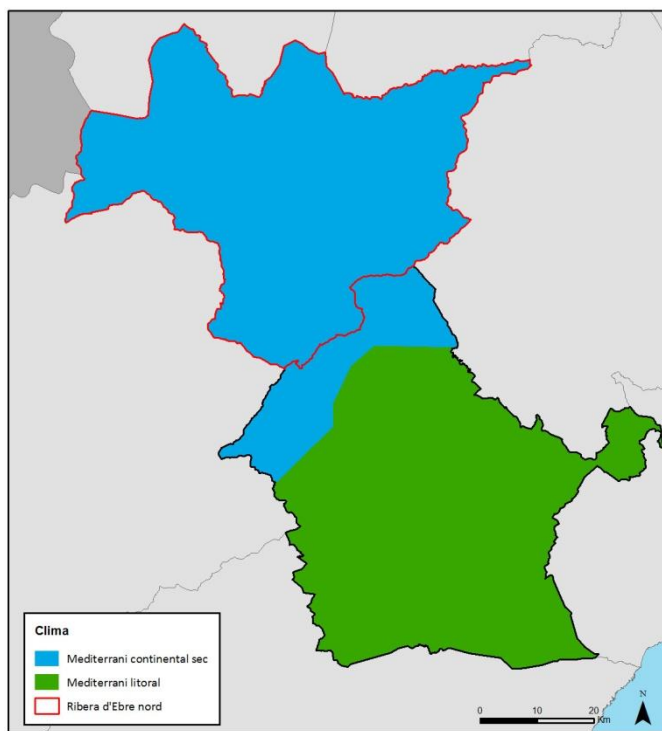

2.1.2 Clima

Les comarques de l'Ebre presenten un clima mediterrani en termes generals, tot i que cal comentar que la diferent morfologia que té aquest territori genera microclimes específics per a cada zona, amb diferències en termes de precipitació i temperatura.

La morfologia de la comarca és força irregular, amb la presència de diverses elevacions del terreny, com Llaberia, Tivissa o Pàndols, entre d'altres, que superen els 700 metres. Aquestes muntanyes actuen de barrera a la zona de la cubeta de Móra, ofegant el vent de Garbí que entra per la plana del Bugar, el qual sobretot afecta als municipis de Miravet i Rasquera, ja que aquest es canalitza pel pas de Barrufemes.

Mapa 4. Tipus de climes que afecten a la Ribera d'Ebre

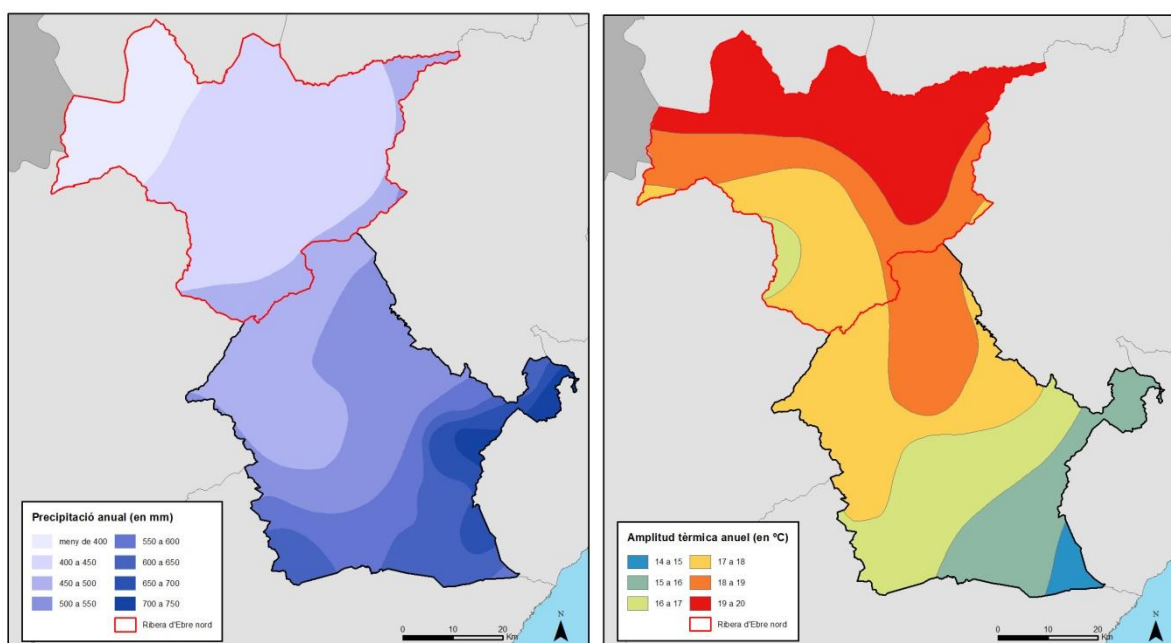
Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya

El clima de la Ribera d'Ebre presenta diferències entre les seves meitats meridional i septentrional. Al nord el clima és Mediterrani continental sec, mentre que al sud és Mediterrani litoral. La distribució de la precipitació és irregular i amb un total anual escàs, sent una mica més abundant al sud (sud del Pas de l'Ase). L'estació més plujosa

és la tardor i la menys plujosa l'estiu, amb un període àrid que comprèn els tres mesos que dura. El règim tèrmic es caracteritza per presentar estius calorosos i hiverns moderats més acusats a mesura que es puja en altura, excepte durant els episodis d'inversió tèrmica. El període lliure de glaçades comprèn els mesos de maig fins a octubre. Si bé són remarcables les abundants boires que a l'hivern envolten l'Ebre.

Mapa 5. Precipitació anual i amplitud tèrmica

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya

2.1.3 La importància del riu Ebre al seu pas per la comarca

La presència del riu Ebre esdevé un recurs molt important per al territori, el qual és un actor principal i indispensable en moltes de les activitats econòmiques que es desenvolupen a la Ribera d'Ebre. A condonat la localització de molts dels assentaments, a estat utilitzat per al transport, és bàsic per a l'agricultura, per a la indústria... per tant el paper que té és essencial, i no podem oblidar que és el curs fluvial més cabalós de l'Estat Espanyol.

Degut a la seva importància per la gran font de recursos que suposa, durant el segle XX ha estat sotmès a una pressió antròpica molt elevada que ha anat alterant les seves característiques. A la Ribera d'Ebre, i més concretament a la subcomarca nord, hi ha 4

exemples molt clars de grans infraestructures que han alterat fortament la morfologia i naturalesa del riu: els embassaments de Riba-roja i Flix, el primer de 210 hm³ i el segon de 11 hm³, la fàbrica de productes químics d'Ercros a Flix, la qual ha contaminat tot l'entorn de l'embassament del municipi mitjançant vessaments de productes tòxics al riu, i la Central Nuclear d'Ascó, amb un assut que talla horitzontalment la via fluvial.

Tot i això, cada cop són més les iniciatives que sorgeixen entorn el riu Ebre, generalment encaminades a posar en valor la singularitat dels seus paisatges mitjançant el desenvolupament d'activitats com la pesca esportiva, els esports de rem o el senderisme. I és que el turisme fluvial és un dels elements clau de desenvolupament en determinats plans estratègics de les Terres de l'Ebre.

L'Ebre és un recurs únic a Catalunya, ja que no hi ha cap altre curs fluvial amb les seves característiques, i com a tal s'ha de preservar i utilitzar com a motor de desenvolupament.

2.1.4 Espais Naturals Protegits

Els espais naturals protegits són aquelles zones naturals que, degut a la seva singularitat i riquesa natural queden protegides per assegurar la conservació dels seus valors, mitjançant la limitació d'activitats antròpiques que s'hi poden desenvolupar. Aquests espais es classifiquen en diferents categories que jerarquitzen les zones naturals segons els valors naturals i tradicionals que presenten.

El Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN) és una eina que elaborà la Generalitat l'any 1995 per delimitar i establir les mesures necessàries per a la protecció bàsica dels espais naturals, la conservació dels quals calia assegurar.

La Xarxa Natura 2000 és una xarxa europea d'espais naturals que té com a objectiu fer compatible la protecció de les espècies i els hàbitats naturals amb l'activitat humana que s'hi desenvolupa, fent que es mantingui un bon estat de conservació dels hàbitats i espècies i evitar-ne el seu deteriorament.

Les Reserves Naturals de Fauna Salvatge (RNFS) són espais naturals d'extensió reduïda, que formen part d'espais naturals protegits, i que tenen un règim específic per preservar el conjunt d'ecosistemes naturals que contenen. En el cas de Sebes, perquè és un espai fluvial que conserva bona mostra de vegetació aigüalosa i de ribera.

A la Ribera d'Ebre hi ha la presència de diverses zones classificades amb alguna d'aquestes categories, de manera que queda reconeguda la singularitat ambiental de determinats espais de l'àmbit d'estudi. En total, són 11 les àrees incloses dins el Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN) i Xarxa Natura 2000, 3 situades a la zona nord, i 9 situades a la zona sud, ja que la zona del pas de l'Ase pertany a les dues meitats. Aquests indrets assoleixen una superfície de 23.455,09 ha, que representen un 28,35% de l'espai total de la comarca, i un 2,12% del total d'espais PEIN de Catalunya.

Amb un nivell superior de protecció hi ha la presència de diverses zones que pertanyen a dues Reserves Naturals de Fauna Salvatge (RNFS), la de Sebes, situada a Flix, i la de les Illes de l'Ebre, amb 3 localitzacions que hi estan incloses, situades als termes municipals de Miravet, Móra d'Ebre i Móra la Nova. Aquests espais sumen 205,81 ha conjuntament, i representen el 9,11% del total d'espais classificats com a RNFS al Principat.

Taula 1. Espais d'interès natural de la Ribera d'Ebre

Espais PEIN	Superfície (ha)	%	Situació
Riba-Roja	3.056,28	13,03	Nord
Ribera de l'Ebre a Flix	253,99	1,08	Nord
Pas de l'Ase	3.921,84	16,72	Nord i Sud
Riu Siurana i planes del Priorat	111,26	0,47	Sud
Aligars-Serra Fulletera	709,71	3,03	Sud
Serra de Llaberia	3.481,53	14,84	Sud
Tossal de Montagut	90,4	0,39	Sud
Serres de Pàndols-Cavalls	2.576,98	10,99	Sud
Riberes i illes de l'Ebre	127,41	0,54	Sud
Muntanyes de Tivissa-Vandellós	6.720,5	28,65	Sud
Serres de Cardó-el Boix	2.405,18	10,25	Sud
<i>Total</i>	<i>23.455,08</i>	<i>100</i>	
RNFS	Superfície (ha)	%	Situació
RNFS de Sebes, Flix	163,04	79,22	Nord
RNFS de les illes de l'Ebre	42,77	20,78	Sud
<i>Total</i>	<i>205,81</i>	<i>100</i>	

Font: Elaboració pròpia amb dades del Departament de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat de Catalunya.

Si es centra l'atenció en la meitat nord de la Ribera d'Ebre, es pot observar com els espais PEIN solament representen un 20% del total de superfície de la comarca inclosa en aquesta categoria, amb 4.691,26 ha. La situació canvia quan s'observen les dades de les RNFS, ja que acumulen una major quantitat d'ha a la zona nord (163,04), representant un 79,22% del total de superfície de la comarca contemplada en aquesta categoria.

Taula 2. Espais d'interès natural de la Ribera d'Ebre nord.

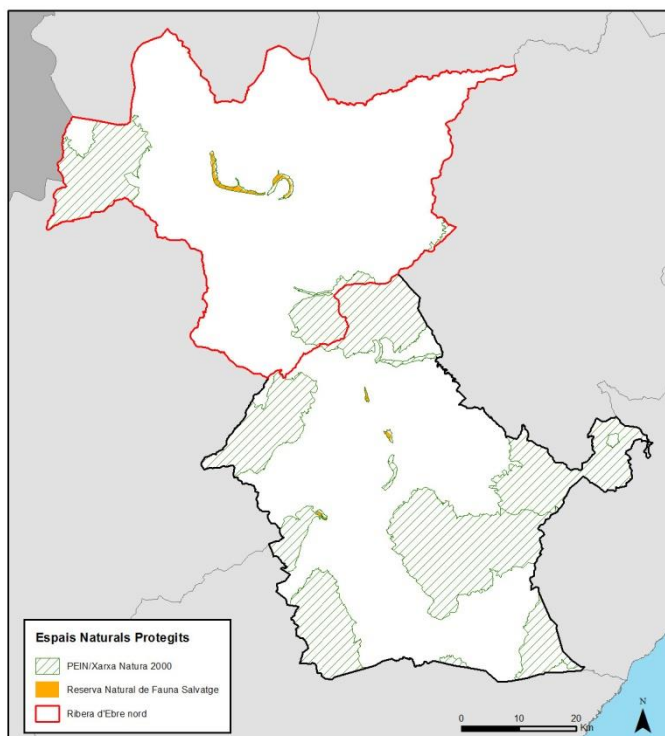
Espais d'interès natural	Ribera nord (ha)	% sobre la categoria	Ribera d'Ebre (ha)	% sobre Catalunya	Catalunya (ha)
PEIN / Xarxa Natura 2000	4.691,26	20,00	23.455,09	2,12	1.106.055,05
Reserva Natural (RNFS)	163,04	79,22	205,81	9,11	2.260,01
<i>Total</i>	<i>4.854,30</i>		<i>23.660,90</i>		<i>1.108.315,06</i>

Font: Elaboració pròpia amb dades del Departament de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat de Catalunya.

La superfície total de la zona nord que queda protegida per alguna figura de protecció ambiental és de 4.854 ha que representen un 12,7% del total. Cal recordar que pel conjunt de la comarca la protecció d'espais es situa en el 28%, i pel conjunt de Catalunya entorn el 30%, per tant, la proporció de zones protegides és força inferior als termes municipals de la meitat nord. Tot i això, en aquesta zona hi ha més superfície reconeguda amb un major grau de protecció (RNFS), evidenciant que en aquesta zona de la comarca hi ha menys espais naturals protegits, però més singulars.

Mapa 6. Espais Naturals Protegits de la Ribera d'Ebre

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya

2.1.5 Paisatge

El paisatge s'entén com qualsevol porció d'espai que inclou tant elements naturals com zones modelades per l'acció de les persones, i que tenen un reflex visual en l'espai. Aquests elements abiòtics, biòtics i antròpics actuen els uns sobre els altres, de manera que el paisatge esdevé un conjunt geogràfic indissociable, que evoluciona en bloc tant sota l'efecte de les interaccions entre els elements que el constitueixen, com sota l'efecte de la dinàmica pròpia de cadascun dels elements considerats separatament. Tenint present aquest fet, es diferencien dos tipus de paisatge segons les influències que es rep:

- El paisatge humanitzat es dona quan l'element antròpic ha actuat i ha modificat els altres elements, afegint a la natura elements propis (paisatge agrari, urbà, industrial).
- El paisatge natural es caracteritza perquè no ha estat modificat per l'acció humana.

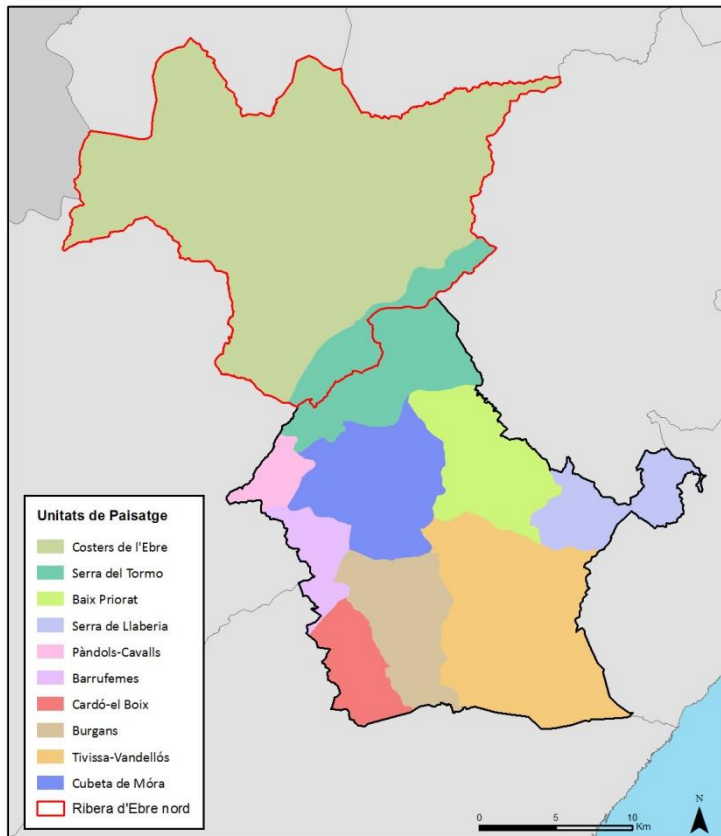

Tota activitat humana té un reflex a l'espai, i per tant modifica el paisatge. Es pot conèixer el caràcter d'una societat per les seves manifestacions a l'espai, i pel seu impacte en el paisatge.

A Catalunya es creà el catàleg de paisatge l'any 2005 com un instrument per a la introducció d'objectius paisatgístics en el planejament territorial del país, així com en les polítiques sectorials. D'aquesta manera adopta els principis i estratègies d'acció que estableix el conveni europeu del paisatge promogut pel Consell d'Europa. Són eines que permeten conèixer com és el paisatge de cada territori i quins valors té.

L'abast territorial dels catàlegs de paisatge correspon a l'àmbit d'aplicació dels plans territorials parcials, de manera que n'hi ha set: Alt Pirineu i Aran, Camp de Tarragona, Comarques Centrals, Comarques Gironines, Terres de Lleida, Regió Metropolitana de Barcelona, i Terres de l'Ebre. Tots ells elaborats per l'Observatori del Paisatge. La Ribera d'Ebre es troba inclosa en el catàleg de les Terres de l'Ebre, juntament amb les comarques del sud de Catalunya: Terra Alta, Baix Ebre i Montsià.

Mapa 7. Unitats de paisatge amb presència a la Ribera d'Ebre

Font: Elaboració pròpia amb dades del Catàleg de Paisatge de les Terres de l'Ebre

A la comarca hi ha la presència de diversos tipus de paisatge, amb més o menys influència antròpica, classificats en unitats diferenciades que expliquen les característiques que presenta cada zona. En total són deu les unitats de paisatge que tenen presència a la Ribera d'Ebre, dues afecten a municipis de la zona nord, i nou es troben situades en poblacions de la meitat sud. A continuació s'expliquen les característiques que presenten les unitats de paisatge que afecten al nord, i es comenten i quantifiquen la resta d'unitats que tenen presència a la comarca.

- **Costers de l'Ebre**

Compren la zona nord de la comarca, afectant als termes municipals de Riba-roja d'Ebre, Flix, la Palma d'Ebre, Ascó, Vinebre i la Torre de l'Espanyol. És caracteritzada per tenir un clima mediterrani continental, i per estar format per les vessants de la Terra Alta i les Garrigues, que descendeixen cap al riu Ebre.

En general, domina el paisatge forestal, però també hi ha la presència de conreus a les zones més properes al curs del riu (oliveres, fruita dolça, vinya i horta). Les poblacions que hi ha en aquesta zona se situen majoritàriament a la vora del riu, però també hi ha altres localitats situades a una major distància del curs fluvial, que es troben assentades en indrets més elevats i pitjor comunicades, com la Palma d'Ebre o la Torre de l'Espanyol.

Aquest paisatge es caracteritza per tenir una suau transició entre la vegetació natural i el conreu que es desenvolupa al territori, amb una gran influència de l'Ebre, que creua la comarca de nord-oest a sud-est dibuixant amples corbes. També cal comentar com a element antròpic distintiu la presència de la torre de refrigeració de la Central Nuclear d'Ascó, de 165 metres d'alçada i 120 de diàmetre.

De les 60.160 ha que hi ha incloses dins aquesta unitat de paisatge, 35.832 es situen dins la Ribera d'Ebre (gairebé el 60%). (Catàleg de Paisatge de les Terres de l'Ebre, Unitats de Paisatge, p 1).

- **Serra del Tormo**

Abarca la zona més central del terme comarcal, amb presència als municipis de Ascó, Vinebre, la Torre de l'Espanyol, Garcia i Móra d'Ebre. A diferència de l'anterior, és a partir d'aquesta unitat de paisatge que les següents presenten un clima mediterrani litoral, per tant lleugerament més humit.

El relleu és abrupte i amb altituds rellevants, amb cims com el Tormo o la Picossa. Gran part del territori està ocupat per bosc de garriga, amb matolls i pins, i alzines en algunes zones. Hi ha la presència discreta d'alguns conreus de secà, oliveres i ametllers majoritàriament. De les 13.436 ha de superfície amb aquest paisatge, 8.498 pertanyen a la comarca, més d'un 63%.

El paisatge més interessant de la zona es troba quan el riu Ebre travessa l'estret del Pas de l'Ase entre Ascó i Garcia. En aquest punt el riu s'obre pas entre les muntanyes, formant un congost que acull diverses espècies animals i vegetals.

També cal esmentar els incendis patits en aquesta zona a la dècada dels 80 i 90, que van cremar bona part de la massa forestal que hi havia.

- **Unitats de paisatge presents a la zona sud**

Les Serres de Pàndols-Cavalls, la Cubeta de Móra, el Baix Priorat, la Serra de Lladeria, les Muntanyes de Tivissa-Vandellós, Burgans, les Serres de Cardó-Boix, i Barrufemes es troben localitzades a la meitat sud de comarca, que presenta una varietat paisatgística força superior a la que hi ha a la zona nord.

Taula 3. Unitats de paisatge amb presència a la Ribera d'Ebre

Unitats de paisatge	Superfície (ha)	%
Costers de l'Ebre	35.832	43,3
Serra del Tormo	8.398	10,2
Serres de Pàndols-Cavalls	1.310	1,6
Cubeta de Móra	7.309	8,8
Baix Priorat	5.511	6,7
Serra de Lladeria	3.610	4,4
Muntanyes de Tivissa-Vandellós	11.855	14,3
Burgans	4.325	5,2
Serres de Cardó-Boix	2.502	3,0
Barrufemes	2.053	2,5
<i>Total</i>	<i>82.710</i>	<i>100%</i>

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Observatori del paisatge.

2.1.6 Usos del sòl dels espais lliures

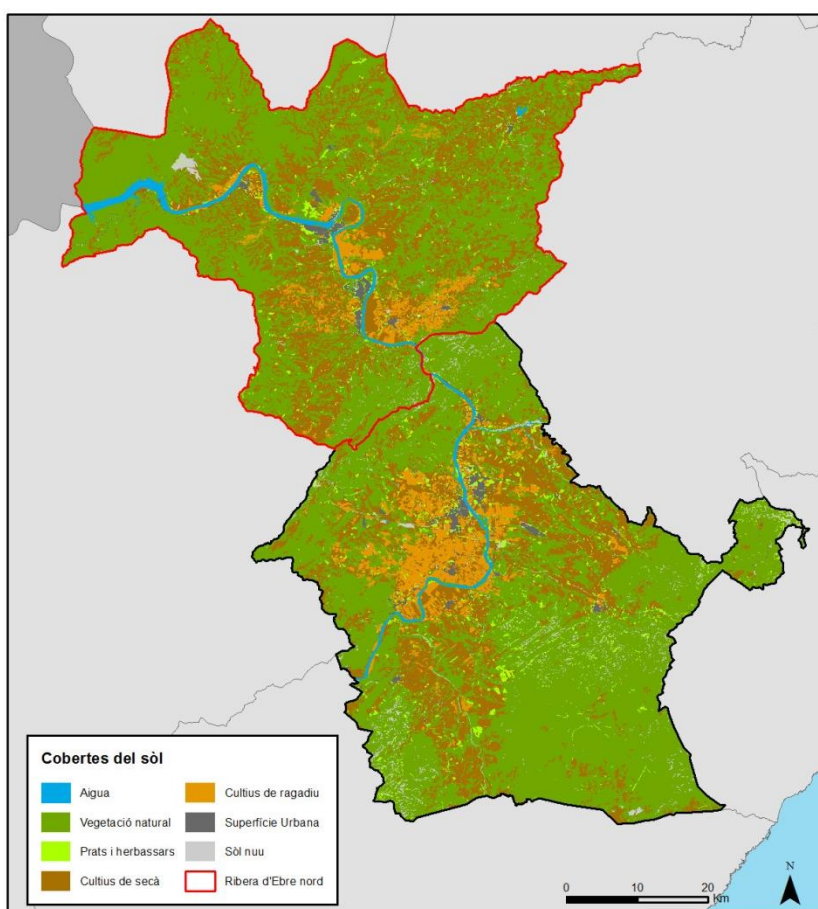
En aquest apartat s'analitza la superfície de la comarca de la Ribera d'Ebre, centrant l'atenció en les dades dels municipis del nord, amb l'objectiu de determinar l'ocupació

del sòl que es dona en cada zona del territori i quantificar l'espai total destinat a cada tipus d'activitat. La informació per realitzar aquest apartat s'ha extret del CREAM (Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals), i consta d'una cartografia temàtica d'alta resolució dels principals tipus de cobertes del sòl de Catalunya, amb la última informació espacial disponible, que data del 2009.

La informació inclosa en aquesta cartografia és molt detallada, amb una precisió força elevada, degut a l'extensa llista de categories que s'hi diferencien. Per visualitzar i quantificar a grans trets els usos que es dona al sòl al llarg del territori, s'han agrupat les 94 categories que tenen presència a la Ribera, en set grans usos que les engloben, de manera que es parlarà de les següents cobertes o superfícies per explicar els usos que es dona al sòl a la Ribera d'Ebre: aigua, vegetació natural, conreus de secà, conreus de regadiu, sòl urbà, sòl nu i prats i herbassars.

Mapa 8. Cobertes del sòl de la Ribera d'Ebre

Font: Elaboració pròpia amb dades del Mapa de cobertes del sòl de Catalunya

En la taula que es mostra a continuació es detalla la informació referent a la superfície que representa cada tipus de coberta, diferenciant entre el conjunt que forma la totalitat de la comarca i els municipis de la meitat nord. També s'especifiquen els percentatges que representa cada categoria de sòl en relació al seu àmbit, i el % que representa cada categoria del nord en relació a la zona sud.

Taula 4. Superfície de les diferents cobertes del sòl a la Ribera d'Ebre

Tipus de coberta	Ribera d'Ebre		Ribera nord		% nord /sud
	Superfície (ha)	%	Superfície (ha)	%	
Aigua	1.146,52	1,39	748,25	1,96	65,26
Vegetació Natural	51.484,1	62,23	23.355,34	61,14	45,36
Conreus secà	20.637,39	24,94	10.863,40	28,44	52,64
Conreus regadiu	4.661,27	5,63	1.665,19	4,36	35,72
Sòl urbà	1.301,54	1,57	540,14	1,41	41,50
Sòl nuu	1.332,49	1,61	342,35	0,90	25,69
Prats	2.172,46	2,63	683,94	1,79	31,48
<i>Total</i>	<i>82.735,77</i>	<i>100</i>	<i>38.198,61</i>	<i>100</i>	

Font: Elaboració pròpia amb dades del Mapa de cobertes del sòl de Catalunya

Vegetació natural. A la Ribera d'Ebre hi ha un clar domini forestal en l'ocupació de la seva superfície, ja que aquesta categoria representa més del 62% del total del territori amb més de 51.484 ha. Aquesta es distribueix al llarg i ample de tota la comarca, però sobretot abunda a les zones perifèriques, en terrenys més aviat allunyats del curs fluvial, degut a que són els espais amb pendents més pronunciades i menys interessants per desenvolupar-hi activitats antròpiques com l'agricultura.

Als municipis del nord la proporció és molt similar i també representa poc més del 61% del total, per tant, el percentatge de superfície d'aquesta categoria de la zona nord respecte la zona sud és lleugerament inferior, en aquest cas degut a que el sud significa el 54% de la superfície total de la Ribera d'Ebre.

Cultius. La següent coberta amb més rellevància és la corresponent als cultius, ja que representa més d'un 30% del total de superfície comarcal, amb més de 25.000 ha dedicades al seu ús. S'ha diferenciat entre cultius de secà, que són els majoritaris, i

cultius de regadiu, per observar de forma clara on es concentra cada tipus d'activitat, i quins productes es desenvolupen en cada zona.

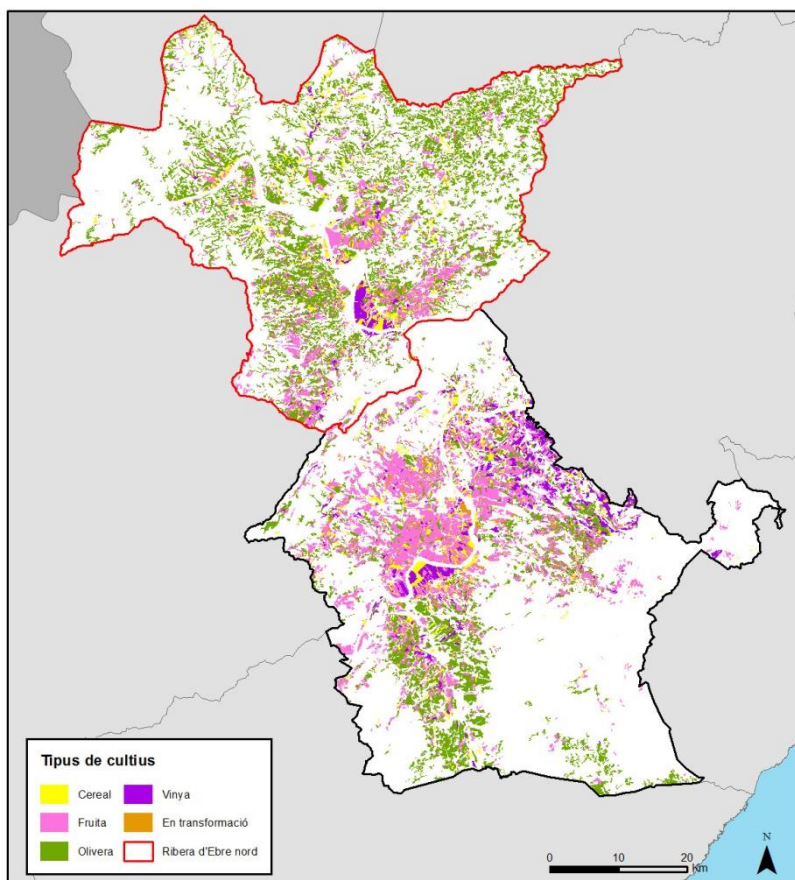
El principal factor que determina el tipus d'agricultura desenvolupada, secà o regadiu, és el tipus de cultiu que es vol desenvolupar i la proximitat al riu Ebre, ja que és un curs continu d'aigua que assegura l'abastiment als agricultors, i proporciona un nivell de fertilitat elevat a les terres més properes. L'orografia del terreny, i la proximitat als nuclis de població són els altres dos factors destacables que s'han de tenir en compte a l'hora d'ubicar aquesta activitat.

Cultius de regadiu. Així doncs, els cultius de regadiu es situen als terrenys més propers al curs del riu, concentrats en gran part en dos grans espais: un al nord, amb presència als termes municipals de Flix, Ascó, Vinebre i la Torre, fins abans d'arribar al pas de l'Ase; i a la meitat sud, sobre la cubeta de Móra, dins els termes municipals de les Mores, Benissanet i Miravet. A la zona nord hi ha un total de 1.665 ha, 3.000 menys que al sud, que solament representen el 35% de la superfície comarcal destinada a als cultius de regadiu.

Cultius de secà. Els cultius de secà sumen un total de 20.637 ha i es localitzen en parcel·les que en general, es troben més allunyades del curs fluvial, però que la seva relativa proximitat n'assegura una bona aptitud per desenvolupar-hi cultius. En aquest cas la majoria d'hectàrees es troben situades en municipis de la zona nord 52%, que tot i tenir una superfície inferior acumula gairebé 11.000 ha, 1.000 més que les que tenen les poblacions del sud.

Mapa 9. Cultius desenvolupats a la Ribera d'Ebre

Font: Elaboració pròpia amb dades del Mapa de cobertes del sòl de Catalunya (CREAF)

En la taula que es mostra a continuació es detalla la informació referent a la superfície que representa cada tipus de cultiu, diferenciant entre el conjunt que forma la comarca i el grup dels municipis de la meitat nord. També s'especifiquen els percentatges que representa cada conreu en relació als cultius del seu àmbit, i el % que representa cada categoria del nord en relació a la zona sud.

Taula 5. Superfície dels diferents tipus de cultius a la Ribera d'Ebre

Tipus de cultiu	Ribera d'Ebre		Ribera nord		% nord/sud
	Superfície (ha)	%	Superfície (ha)	%	
Herbaci	1.998,41	7,90	977,61	7,82	48,92
Fruiters	8.897,62	35,17	3.032,46	24,27	34,08
Olivera	12.169,79	48,10	7.940,15	63,54	65,24
Vinya	1.667,22	6,59	398,18	3,19	23,88
Conreus en transformació	565,40	2,23	147,59	1,18	26,10
<i>Total</i>	<i>25.298,43</i>	<i>100</i>	<i>12.495,99</i>	<i>100</i>	

Font: Elaboració pròpia amb dades del Mapa de cobertes del sòl de Catalunya (CREAF)

L'olivera és el cultiu que representa una major superfície de la comarca, amb un total de 12.169 ha que signifiquen gairebé el 50% del total de sòl destinat als cultius. Els municipis de la subcomarca nord acullen un major nombre d'hectàrees d'olivera, gairebé 8.000, on destaquen els termes municipals de la Palma, Flix, Ascó i Riba-Roja, tot i que hi ha una presència significativa d'aquest cultiu en tots els pobles. A la meitat sud de comarca destaca una zona de concentració d'aquests cultius als voltants de la Riera del Comte, als termes municipals de Ginestar, Rasquera i Tivissa. El 65% d'aquest tipus de cultiu però, és localitza a les poblacions del nord.

Els fruiters són els següent cultiu amb una major presència a la zona, amb més de 8.800 ha destinades a la seva producció. Destaca el cultiu de presseguers i cirerers a la zona de la Cubeta de Móra, a les localitats de Benissanet, Miravet i Móra d'Ebre. A la zona nord els municipis de Vinebre, Flix i Ascó és troben envoltats per presseguers, i a la Palma hi destaca la presència d'ametllers. A les faldes de Llaberia també hi ha una presència significativa d'ametllers i cirerers. Al nord hi ha poc més de 3.000 ha, un 34% de les que hi ha a la comarca, per tant, la majoria s'acumulen als municipis de la meitat sud de la Ribera.

De forma menys significativa, també hi ha terrenys destinats al cultiu de conreu **herbaci** (1.998 ha) i al cultiu de la vinya (1.667 ha). Els primers es localitzen en petites parcel·les distribuïdes per tota la meitat nord i per la zona de la cubeta de Móra, tant en zones properes com allunyades de cursos fluvials. Hi ha més superfície destinada a aquest cultiu al sud (51%), però amb valors molt similars als dels pobles del nord.

La **vinya** es concentra clarament en 3 zones; la primera es situa al terme municipal d'Ascó, la segona es troba entre els termes municipals de Garcia i Tivissa, i la tercera zona es troba als termes de Ginestar i Miravet. Sempre en parcel·les properes a cursos fluvials com l'Ebre, o rieres com la de Capçanes. Solament el 24% d'aquest cultiu es troba en poblacions situades al nord (398 ha).

Per últim, 656 ha corresponen a conreus que es troben en **transformació**, i que en gran part es troben localitzats concretament a la cubeta de Móra, i a la zona sud en general (74%).

La resta de cobertes tenen un pes molt menys important en quant a percentatge de superfície que representen, però la seva distribució també dóna informació interessant sobre les dinàmiques que es donen en la comarca.

Prats i herbassars. Els prats i herbassars representen un 2,63% de territori, i sumen més de 2.172 ha que es distribueixen en terrenys al llarg del terme de la Ribera, però amb una major presència al voltant dels nuclis de Flix i de les dues Mores. El nord acumula 863 ha que representen el 31,5% del total de terrenys que acullen aquesta coberta.

Sòl nuu. El sòl nuu fa referència a aquelles superfícies de terreny que no presenten cap coberta vegetal, agrícola ni urbana, generalment formades a causa d'incendis, activitats extractives o agents naturals que erosionen i alteren la seva naturalesa. Aquesta categoria representa 1,61% de terme comarcal, sumant més de 1.330 ha que es distribueixen en petites extensions per tota la comarca, i on destaca per sobre dels altres un espai situat als límits municipals de Riba-roja d'Ebre. Tot i això, és la zona sud la que acumula el 75% d'hectàrees de sòl nuu.

Sòl urbà. El sòl urbà el componen els assentaments humans i les infraestructures de comunicació, que es troben situats seguint el curs del riu Ebre, ja que són les zones més aptes perquè s'hi desenvolupin les activitats antròpiques que van associades a les poblacions. Les diferents localitats de la Ribera en general es localitzen segons 2 criteris, proximitat al riu, o proximitat a xarxes de comunicació. Amb un total de més de 1.300 ha, representa l'1,57% de territori comarcal. Són 540 ha de sòl urbà que es situen en les poblacions del nord, i que representen un 41,5% del total comarcal d'aquesta coberta; dades inferiors a les del sud (760ha) degut a que hi ha més nuclis de població i vies de comunicació.

Aigua. L'aigua és un element clau en aquest territori, ja que la seva presència ha condicionat les activitats que s'han desenvolupat al llarg de tota la seva història.

Aquesta, està formada pels corrents fluvials que passen per la comarca, principalment el riu Ebre, i en menor mesura el Siurana i l'embassament de Margalef. També hi ha la presència d'altres petits rius i rieres, però no tenen un curs constant d'aigua durant tot l'any. Aquesta categoria representa l'1,39% de comarca, i suma més de 1.146 ha, de les quals 748 es troben en municipis del nord (65%). Aquesta diferència s'explica pel major recorregut que fa el riu Ebre per municipis del nord, i per la presència dels 3 embassaments de la zona, el de Riba-roja sobretot, el de Flix en menor mesura i el de Margalef.

Un cop explicada tota la informació referent a l'apartat del medi físic, convé remarcar els següents punts per destacar la informació més rellevant que s'ha explicat en aquest apartat:

- La comarca presenta un relleu irregular, amb una morfologia clarament influenciada per la presència del riu Ebre.
- Degut a aquest fet, existeixen diferències entre els nivells de precipitacions i temperatura, essent la meitat nord la zona més seca i amb les temperatures més extremes.
- En total hi ha 11 espais inclosos al PEIN i a la Xarxa Natura 2000, que sumen 23.450 ha i representen un 28% de la superfície total de la comarca.
- La meitat nord solament té un 12,7% de la seva superfície protegida.
- Destaca la presència de dues RNFS que signifiquen més d'un 9% de la superfície total de Catalunya inclosa en aquesta categoria de protecció.
- Riquesa paisatgística a la comarca amb un total de deu unitats de paisatge, tot i que solament dues tenen presència en poblacions del nord.
- L'ocupació del sòl majoritàriament és forestal, amb una extensió de més de 51.000 ha, que representen més del 62% del territori comarcal.
- Més de 25.000 ha destinades als cultius que suposen un 30% de la superfície de la comarca, arribant al 33% si només es contempen les poblacions del nord.
- Ala zona nord hi ha una clara especialització en l'agricultura de secà, acumulant més del 52% de superfície comarcal destinada a aquest ús. Els cultius de regadiu en canvi, solsament representen el 35% de superfície de la Ribera destinada a aquesta activitat.
- La subcomarca nord acumula el 65% dels cultius d'olivera de la Ribera d'Ebre. Als municipis del sud hi ha el 74% dels cultius de vinya i el 65% dels cultius de fruita.

2.2 Societat

El capítol de societat tracta tots els aspectes relacionats amb el capital humà que hi ha a la Ribera d'Ebre, amb l'objectiu de conèixer les característiques que presenta la població de la comarca ebrenca.

En un primer subapartat es comenten els elements demogràfics del territori, analitzant l'evolució demogràfica que ha patit la comarca en els últims anys, l'estructura de població que hi ha en l'actualitat, la influència que han tingut els processos migratoris i el nivell d'instrucció que tenen els habitants del territori. Aquests aspectes permeten conèixer les característiques que presenta el capital humà dels municipis de l'àmbit d'estudi.

A continuació es tracta el mercat de treball que hi ha al territori, on es comenten les dades de la població segons la relació amb l'activitat. D'aquesta manera es poden observar les diferències que presenten els diferents municipis de la subcomarca nord, i la relació que té cada sexe amb el mercat laboral de la zona d'estudi. Per últim, es comenten les dades referents a l'atur, i s'estudia l'evolució que han patit en els últims 12 anys.

2.2.1 Demografia

La demografia és un dels factors clau que cal tractar per comprendre l'evolució que ha experimentat la comarca i la subcomarca nord en les últimes dècades. Aquest indicador està directament relacionat amb el mercat de treball existent al territori, i la seva evolució es pot lligar amb els processos socioeconòmics que han afectat el territori en els últims 50 anys.

L'any 2017 la comarca enregistra una població de 22.203 habitants distribuïts sobre una superfície de 827,1 Km² que es reparteix entre 14 termes municipals. La capitalitat comarcal està ubicada a Móra d'Ebre, el poble amb més població (5.625 hab.), i el municipi més extens és Tivissa (209,4 Km²).

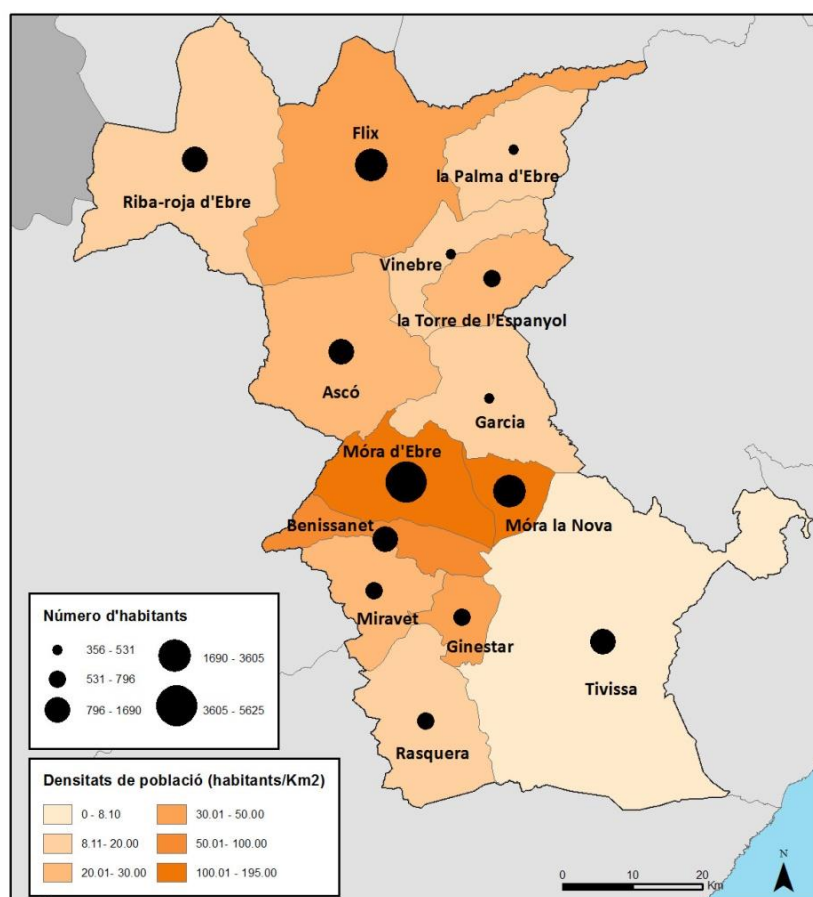
La densitat de població mitjana no arriba als 42 hab/Km², però existeixen variacions significatives entre els diferents municipis. Destaca Móra la Nova, amb 192 hab/Km² i Móra d'Ebre amb 122 hab/Km². Aquests són els dos únics municipis que superen la cinquantena d'habitants per km², tots dos situats a la meitat sud. Són, per tant, la

principal concentració de població a la Ribera d'Ebre ja que l'àrea que formen les dues Mòres aglutina el 39% de la població, i ocupa solament el 7% de la superfície comarcal.

A la subcomarca nord la població total és de 7.829 al 2017 i la superfície dels 6 termes municipals que hi estan inclosos és de 382.06 Km². La densitat de població mitjana just supera els 20 hab/km², menys de la meitat de la mitjana comarcal. Destaca Flix amb poc més de 30 hab/km², i la Torre i Ascó amb gairebé 23 hab/km², també per sobre de la mitjana de la zona. El nucli que formen Ascó i Flix acumula més del 67% de la població de l'àmbit d'estudi.

Mapa 10. Població total i densitat de població dels municipis de la Ribera d'Ebre, 2017

Font: Elaboració pròpia amb dades del Padró municipal d'habitants.

A la Ribera d'Ebre, les diferents variables de localització, l'estructura empresarial de cada municipi, la base demogràfica prèvia i la irregular aflluència de població

estrangera, han motivat canvis progressius en les dinàmiques d'evolució dels municipis, tot tendint a accentuar la dualitat nord - sud. (Piñol, J.M. 2010, 152.)

Si s'analitzen les dades disponibles des de 1975 fins a l'actualitat, es poden observar canvis progressius en les dinàmiques de població de la comarca, que va perdent població de manera tendencial. Concretament 2.124 habitants en poc més de 40 anys (-8.7%). Si es diferencien les dades de les dues subcomarques que formen la Ribera d'Ebre, nord i sud, s'observen dues realitats diferenciades, ja que segueixen una evolució totalment diferent. Mentre la zona nord del territori perd fins un 28% de la seva població en relació a 1975, la meitat sud augmenta en 919 habitants, gairebé un 7%.

Taula 6. Evolució del número d'habitants a la Ribera d'Ebre, 1975 - 2017

Àmbit	1975	1985	1995	2001	2009	2017	Variació absoluta	% de variació
Ribera nord	10.872	10.564	9.662	8.708	8.628	7.829	-3.043	-28
Ribera sud	13.455	13.332	13.369	13.243	15.376	14.374	919	6.8
Ribera d'Ebre	24.327	23.896	23.031	21.951	24.004	22.203	-2.124	-8.7

Font: Elaboració pròpia amb dades del Padró municipal d'habitants.

La Ribera nord presenta una economia basada en el sector industrial i energètic, que ha generat una gran quantitat de llocs de treball durant tot el segle XX, però que ha polaritzat completament l'economia local dels municipis que l'han acollida i els adjacents. Les variables de localització que van atreure aquestes grans indústries, com la disponibilitat d'aigua i de sòl a baix preu, actualment ja no són determinants per aquestes empreses que prefereixen estar en zones més ben comunicades i amb més serveis. També és important comentar la mecanització i modernització de la indústria, que ha estalviat un gran nombre de llocs de treball a les empreses d'aquest sector.

Els casos més remarcables en quant a variació absoluta en el seu nombre d'habitants en relació a 1975 són Flix i Riba-roja. d'Ebre. El primer acumula una disminució de 1.397 habitants, un 27% menys que 40 anys enrere; el segon 1.170, més de la meitat de població que presentava al 1975. La resta de municipis de la subcomarca nord també perden població, però com que són localitats més petites els valors totals són

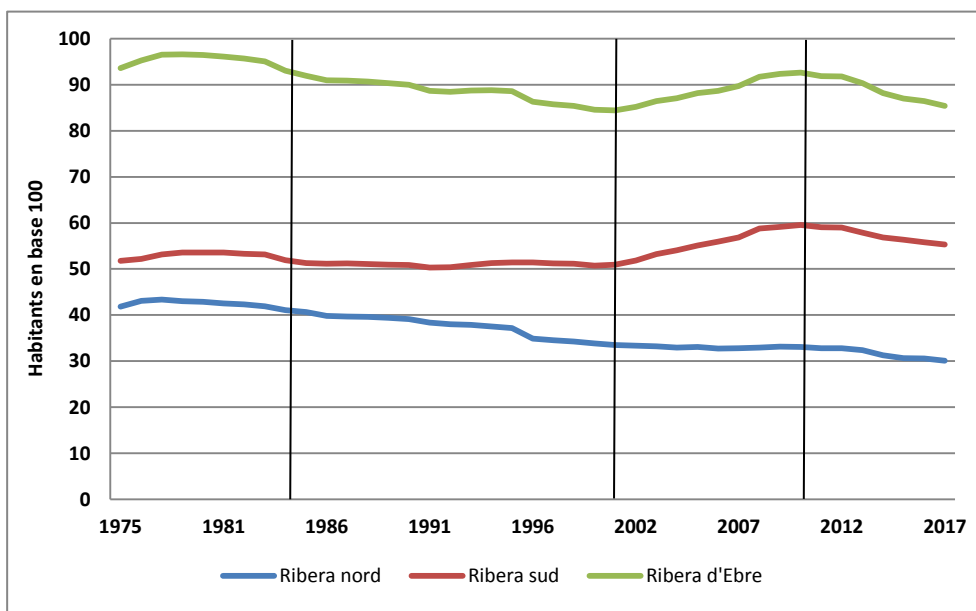

menys elevats. Ara bé, si es tenen en compte els percentatges destaquen les poblacions de la Palma d'Ebre, amb una caiguda del 32%, i la Torre de l'Espanyol, amb una baixada del 24%. Ascó és el poble que en perd menys amb un 1,4%.

La Ribera sud en canvi ha esdevingut un pol de serveis a la comarca gràcies a l'acollida de diversos equipaments que es donen a nivell comarcal, com l'hospital situat a Móra d'Ebre, que també dóna servei a municipis de les comarques veïnes, o el Consell Comarcal, entre d'altres. Té una economia més diversificada per la presència de petites empreses de diversos sectors, i també per la rellevància del sector agrícola en determinats municipis com a Benissanet. La concentració que formen les dues Mores, millor comunicada, més propera a la zona de Reus-Tarragona, i amb millors infraestructures representa l'eix econòmic i poblacional més important de la comarca.

El gràfic 1 que es mostra a continuació representa l'evolució dels habitants de la comarca, diferenciant també entre la zona nord i la sud. Les dades s'han representat en base 100 agafant com a valor màxim el 26.000, ja que d'aquesta manera es poden observar més clarament les oscil·lacions que han patit les poblacions en cada àmbit.

Gràfic 1. Evolució de la població a la Ribera d'Ebre, 1975 - 2017

Font: Elaboració pròpia amb dades del Padró municipal d'habitants

L'evolució demogràfica que mostra el gràfic XX confirma una tendència regular de pèrdua d'habitants a la zona nord, clarament dependent del sector industrial/energètic. A la zona sud en canvi els valors varien, i es poden identificar tres fases: la primera a partir de 1984, on es perd població degut a la finalització dels treballs de construcció de la Central Nuclear d'Ascó; la segona a partir de 2002, on es guanya població, en part per l'afluència d'immigrants; i la tercera fase a partir de 2011, on es torna a perdre població per la mala situació del sector industrial i energètic de la zona nord. Per tant, s'identifica una tendència que va lligada a la situació econòmica de cada moment, experimentant algun període de pèrdua d'habitants, com en els últims 5 anys, però que en general es manté força estable i guanya població en relació a l'any 1975.

Aquestes dades demogràfiques estan directament lligades a la fortalesa que tenen les economies locals de les dues zones. Al nord el sector industrial és incapaç de mantenir els llocs de treball que generava anys enrere, i com que no existeixen alternatives econòmiques a la indústria i la dependència és tant elevada, la pèrdua de població és constant. El sud presenta una economia més diversificada i flexible, amb un elevat pes del sector serveis, de manera que els canvis socioeconòmics que es donen influeixen en els municipis, però al no presentar una dependència tant elevada de cap sector concret les conseqüències són menors en termes de pèrdua de llocs de treball i de població.

No obstant, és imprescindible comentar que aquestes zones rurals tenen força empadronaments ficticis, és a dir, persones que estan empadronades a la població on van néixer, però que regularment viuen fora del municipi. Aquest fet distorsiona una mica les xifres totals de població, però no s'han trobat estudis o dades que reflecteixin la situació en que es troba la comarca en relació a aquests fets.

2.2.1.1 Estructura de població

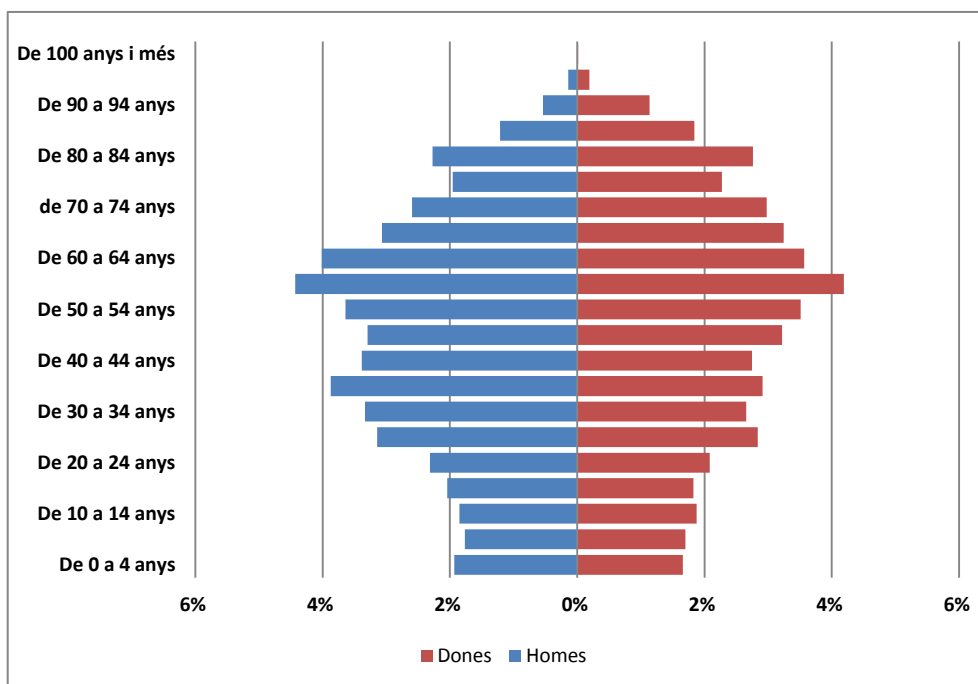
L'estructura de població és la distribució que presenta la població d'un determinat territori segons les diferents variables que l'afecten. Generalment es representa segons sexe i edat mitjançant un doble histograma, de manera que es pot observar quins grups d'edat tenen més presència en una comunitat. L'estructura de població i les seves característiques dependrà dels factors de la dinàmica demogràfica composta per tres indicadors: la mortalitat, la natalitat i la migració. La combinació de la tendència i intensitat d'aquests tres factors, així com la mida de la població, definirà les seves característiques demogràfiques.

Per poder analitzar les gràfiques de població d'una manera més eficient, aquestes es solen dividir en tres grans grups d'edat: joves (de 0 a 15 anys), adults (de 16 a 64 anys) i majors (de 65 anys o més). Cal comentar que a les piràmides de població que s'agrupen les edats en intervals de 5 anys, la divisió es fa a partir dels 15 anys per als adults.

Segons la forma que presenten aquests piràmides de població, indiquen l'estructura de la comunitat classificant-les en 3 grups: progressiva (base ampla que indica unes taxes de natalitat i mortalitat elevades), estancada (forma de campana que indica una disminució de la mortalitat i un control de la natalitat), i regressiva (forma de bulb que indica una natalitat baixa i una esperança de vida elevada).

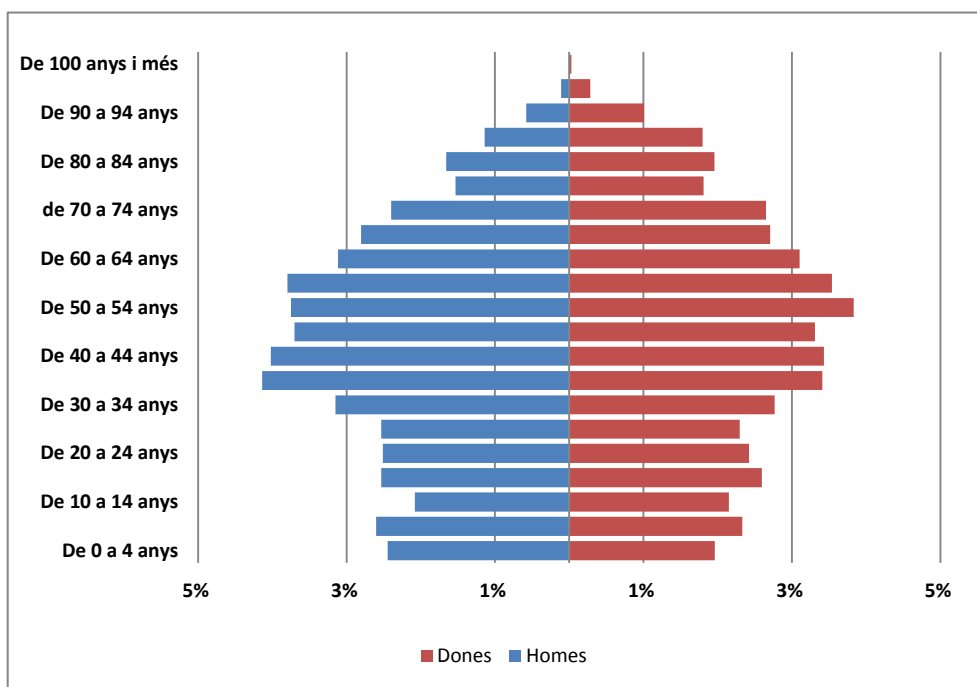
Gràfic 2. Estructura de població de la Ribera d'Ebre nord, 2017

Font: Elaboració pròpia amb dades del Padró municipal d'habitants

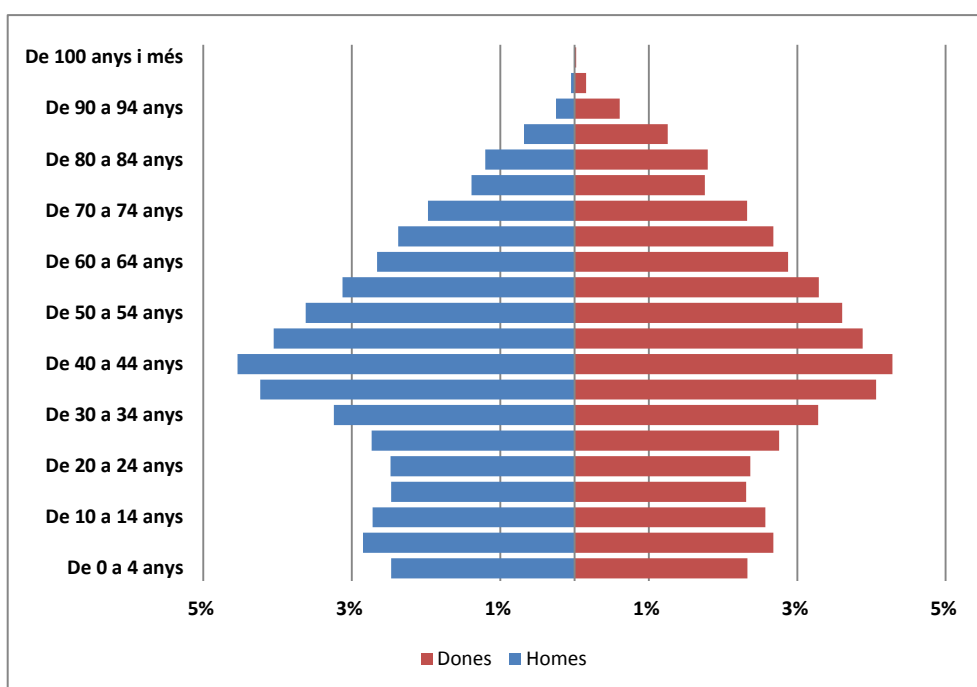

Gràfic 3. Estructura de població de la Ribera d'Ebre sud, 2017

Font: Elaboració pròpia amb dades del Padró municipal d'habitants

Gràfic 4. Estructura de població de Catalunya, 2017

Font: Elaboració pròpia amb dades del Padró municipal d'habitants

La Ribera d'Ebre, tant la zona sud com la nord, al igual que Catalunya i la majoria de territoris desenvolupats, presenta una piràmide de població regressiva. És a dir, a la base (joves) existeix menys població que en els trams intermedis, mentre que a la part superior (majors) hi ha un nombre important d'efectius. Aquest fet indica un descens de la natalitat i un més que possible envelliment, que comporta una pèrdua de població. L'esperança de vida cada cop és més elevada, i al haver menys naixements les poblacions estan cada cop més envellides i no es garanteix un relleu generacional.

Taula 7. Estructura de població de la Ribera d'Ebre, 2017

Edats	Ribera d'Ebre nord		Ribera d'Ebre sud		Catalunya	
	Població	%	Població	%	Població	%
Joves	905	11,55	2.099	14,60	1.252.054	16,57
Adults	4.872	62,24	9.046	62,94	4.904.502	64,91
Majors	2.052	26,21	3.229	22,46	1.399.274	18,52
Total	7.829	100	14.374	100	7.555.830	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del Padró municipal d'habitants

Les estructures demogràfiques de les dues meitats de comarca i Catalunya presenten diferències tot i ser del mateix tipus i tindre unes característiques generals comuns. La zona nord està clarament més envellida, ja que la distribució de la població entre els diferents grups mostra que més d'una quarta part (26,2%) té més de 65 anys, i solament un 11,5% pertany al grup dels joves. La zona sud també té una part important de la població amb més de 65 anys (22,5%), però el grup dels joves té 2.100 efectius que representen un 14,6%. Les dades totals de Catalunya són més favorables, el grup dels joves es situa en un 16,6%, al costat del 18,5% de persones majors. (Veure taula)

Aquestes diferències són degudes principalment a que es tracta d'una zona rural, on l'èxode del camp a la ciutat és un factor que condiciona molt aquests territoris. La reducció de llocs de treball que hi ha hagut a la comarca, sobretot a la zona nord, genera unes perspectives de futur poc atractives, i la població jove i part de l'activa es veu obligada a viure en un altre lloc.

La taula mostra les dades de població dividides tenint en compte els diferents grups d'edat (joves, adults, majors) i les dues meitats de comarca, per als anys 2008 i 2017. D'aquesta manera es pot observar el balanç que ha experimentat cada zona i el

percentatge que representa en relació al 2008, just abans de que s'iniciés la recessió econòmica.

Taula 8. Evolució de l'estructura de població de la Ribera d'Ebre, 2008 - 2017

Edats	Ribera d'Ebre nord				Ribera d'Ebre sud			
	2008	2017	Variació	%	2008	2017	Variació	%
Joves	947	905	-42	-4,4	2.226	2.098	-128	-5,75
Adults	5.569	4.872	-697	-12,5	9.847	9.047	-800	-8,12
Majors	2.052	2.052	0	0,0	3.203	3.229	26	0,81
<i>Total</i>	<i>8.568</i>	<i>7.829</i>	<i>-739</i>	<i>-8,6</i>	<i>15.276</i>	<i>14.374</i>	<i>-902</i>	<i>-5,9</i>

Font: Elaboració pròpia amb dades del Padró municipal d'habitants

S'observen diferències significatives tot i ser dues zones que pertanyen a la mateixa comarca. Primer cal destacar que no es guanya població en cap grup d'edat de la subcomarca nord, i solament en el grup dels majors a la subcomarca sud en relació al 2008. El grup dels joves es veu reduït en els dos casos i en xifres més o menys similars, lleugerament superiors als municipis del sud (-4,4% i -5,75%). Els grup de la població en edat activa disminueix força a tota la comarca (menys 1.497 persones), sobretot a les poblacions de la zona nord que veuen com es redueix en un 12,5%, un 4% més que a les poblacions de la subcomarca sud.

2.2.1.2 Indicadors d'estructura d'edats

A partir de les dades que presenta l'estructura poblacional, es poden calcular una sèrie d'indicadors que mostren les característiques demogràfiques de la zona d'estudi. Aquests indicadors relacionen les dades de diferents grups de població, i el seu resultat indica la situació en que es troba una determinada població.

Taula 9. Indicadors d'estructura d'edats de la Ribera d'Ebre (en %)

Indicadors d'estructura d'edats (en %)	Ribera nord	Ribera sud	Catalunya
Índex d'envelliment	227,0	154,0	117,5
Índex de sobreenvelliment	19,3	22,1	16,4
Índex de dependència juvenil	18,3	22,8	24,2
Índex de dependència de la gent gran	41,6	35,1	28,4
Índex de recanvi de la població d'edats actives	195,7	121,3	115,3

Font: Elaboració pròpia amb dades del Padró municipal d'habitants

Índex d'envelliment. Relaciona la població major de 65 anys amb la població que té 15 anys o menys. El resultat indica el nombre de persones majors de 65 anys que hi ha per cada 100 persones joves.

La Ribera d'Ebre té una població major de 65 anys molt superior a la jove, per tant l'índex que sorgeix d'aquesta relació és molt elevat a les dues meitats de comarca, però sobretot a la zona nord on supera el 225%. Aquest fet indica que hi ha més del doble de persones grans (més de 65 anys) que de joves.

Índex de sobreenvelliment. És el quocient entre el nombre de persones de 85 anys i més i el nombre de persones de 65 anys i més, expressat en tant per cent. El resultat indica el nombre de persones majors de 85 anys que hi ha per cada 100 persones majors de 65 anys.

La zona nord presenta uns valors elevats que superen el 19%, però és la zona sud la que té un major nombre de persones amb 85 anys o més per cada 100 persones majors de 65 anys.

Índex de dependència juvenil. Aquest indicador relaciona la població jove (15 anys o menys) entre la població adulta (entre 16 i 64). El resultat mostra els joves que hi ha per cada 100 adults, i per tant, valors elevats indiquen poblacions joves considerables.

Els valors que presenta la subcomarca nord són els més baixos, 18,3%, i es situen més d'un 4% per sota de la zona sud i un 6% per sota dels valors de Catalunya.

Índex de dependència de la gent gran. És el quocient entre la població gran (més de 65 anys) i la població adulta, de manera que es pot veure el número de persones grans que hi ha per cada 100 persones adultes.

Els valors dels municipis del nord són molt elevats. Es situen per sobre del 41,5%, molt per sobre de la zona sud, que es situa en un 35%, i molt lluny dels valors de Catalunya, que estan en poc més del 28%.

Índex de recanvi de la població d'edats actives. Aquest últim indicador relaciona la població que té entre 60 i 64 anys, i que per tant, està finalitzant la seva etapa laboral, i la població d'entre 15 i 19 anys, que és la que s'incorpora en un futur immediat al mercat laboral. Ajuda a veure el relleu generacional que hi ha en cada zona. El resultat indica el número de persones d'entre 60 i 64 anys que hi ha per cada 100 persones d'entre 15 i 19 anys.

Cal recordar que els habitants que tenen entre 60 i 64 anys pertanyen a la generació del "Baby Boom", i que la població jove té un pes poc important en l'estructura demogràfica del territori. Així doncs, l'índex de recanvi que presenta la comarca és molt elevat, sobretot als municipis del nord, on gairebé arriba al 200%. Aquest resultat indica que per cada 195 persones que acaben la seva etapa laboral, n'hi ha 100 que es troben en edat d'iniciar-la, i com a conseqüència no es garanteix el relleu generacional.

2.2.2 Migracions

En termes de geografia humana, s'entenen les migracions com el desplaçament dels éssers humans sobre la superfície terrestre, que inclou un canvi de residència de qui el realitza. Aquest indicador s'explica mitjançant dos conceptes que diferencien el terme tenint en compte l'origen o el destí. L'emigració fa referència a la sortida de persones d'un territori per establir-se en un altre lloc. Generalment implica unes expectatives de millora per qui marxa, que ho sol fer amb l'objectiu d'aconseguir unes millors condicions de vida. I la immigració, que explica l'arribada a un determinat indret de persones que procedeixen d'altres parts. S'ha demostrat un factor rellevant per millorar les estructures poblacionals dels països desenvolupats, ja que aquestes persones solen ser joves, però també genera rebuig per part d'alguns, que en períodes de recessió econòmica ho veuen com una competència, tant a nivell laboral com a l'hora d'aconseguir determinades prestacions socials.

Al 1920 la Ribera d'Ebre aplegava més de 30.300 habitants. Va ser l'any en què es va assolir el màxim del segle XX, i des d'aleshores es va iniciar una davallada constant que al 1986 ja representava una disminució de més del 20%. Van haver-hi quinze anys de fortes pèrdues de població, que van aturar-se amb l'inici de les obres de la Central Nuclear d'Ascó, les quals van suposar un increment durant aquest període gràcies a

l'arribada de treballadors (veure taula 10). Amb la finalització de les obres a partir de l'any 1985, la població es va veure reduïda notablement (1.346 hab.) i l'emigració va reprendre amb força. La següent taula mostra una estimació del balanç migratori de la comarca en diferents períodes. (Ardèvol, R., Bibiloni, J., et al. 1987, p16)

Taula 10. Estimació del saldo migratori de la Ribera d'Ebre, 1940 - 1986

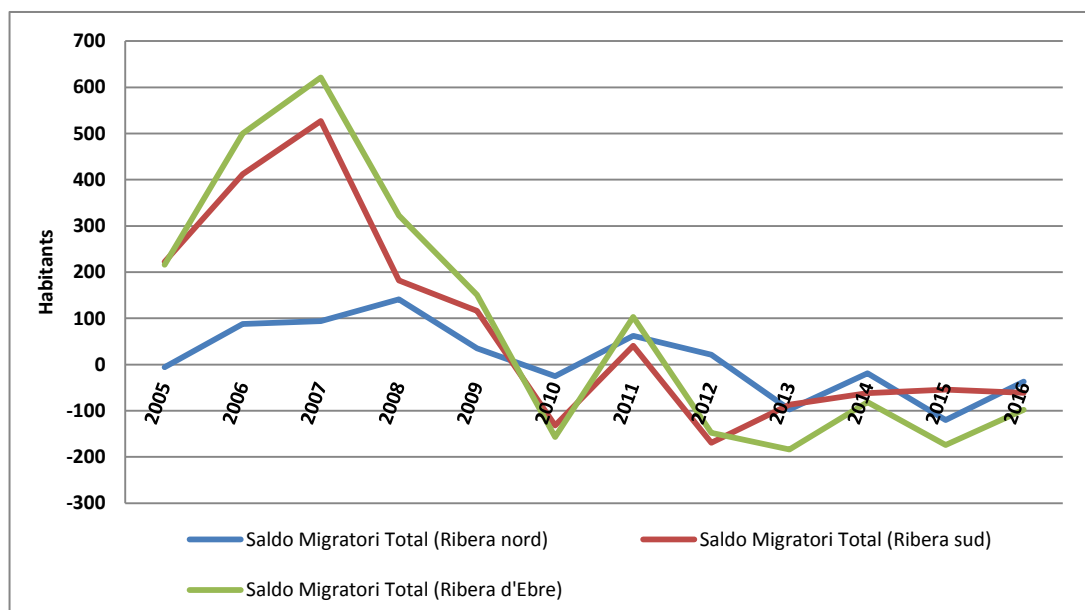
Període	Nombre aprox. de persones anuals
1940 - 1950	equilibrat
1950 - 1960	-100
1960 - 1970	-400
1970 - 1975	-250
1975 - 1981	140
1981 - 1986	-350

Font: Extret de: Realitat socio-econòmica de la Ribera d'Ebre i propostes de futur, p.16

A continuació es representa gràficament una visió més actual de les dades referents al saldo migratori total de la comarca, diferenciant entre les dues subcomarques, per al període 2005 – 2016. Aquest indicador s'elabora relacionant les xifres d'immigracions i emigracions que es registren en un determinat territori, de manera que s'obté el balanç total d'habitants que suma o perd una comunitat sense tindre en compte els naixements i les defuncions.

Gràfic 5. Saldo migratori total, 2005 - 2016

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Estadística de variacions residencials de l'INE.

L'evolució mostra un canvi de tendència a la Ribera d'Ebre, que experimentava un augment pronunciat i continu fins al 2007, any en que s'inicia un període de recessió econòmica que fa variar considerablement les dades demogràfiques de la comarca. Al 2007 el territori té un saldo migratori positiu de més de 620 persones, que sobretot es situen en municipis de la meitat sud de la comarca (527), on destaca la capital Móra d'Ebre (264). La meitat nord també presenta un saldo positiu (94), però molt més discret, i la majoria es localitzen a Flix (74).

L'any 2008 les xifres de les dues zones s'igualen, sumant un saldo migratori de 323 persones, 209 de les quals s'instal·len a Móra d'Ebre. A partir del 2012 la comarca presenta valors negatius que indiquen que marxen més persones de les que arriben.

Donat que una part important de les persones que emigren no ho fan per conflictes bèl·lics o de violència i són joves, es constata que aquest és un dels altres factors que influeixen de manera directa en l'envelliment de la població de l'àmbit d'estudi.

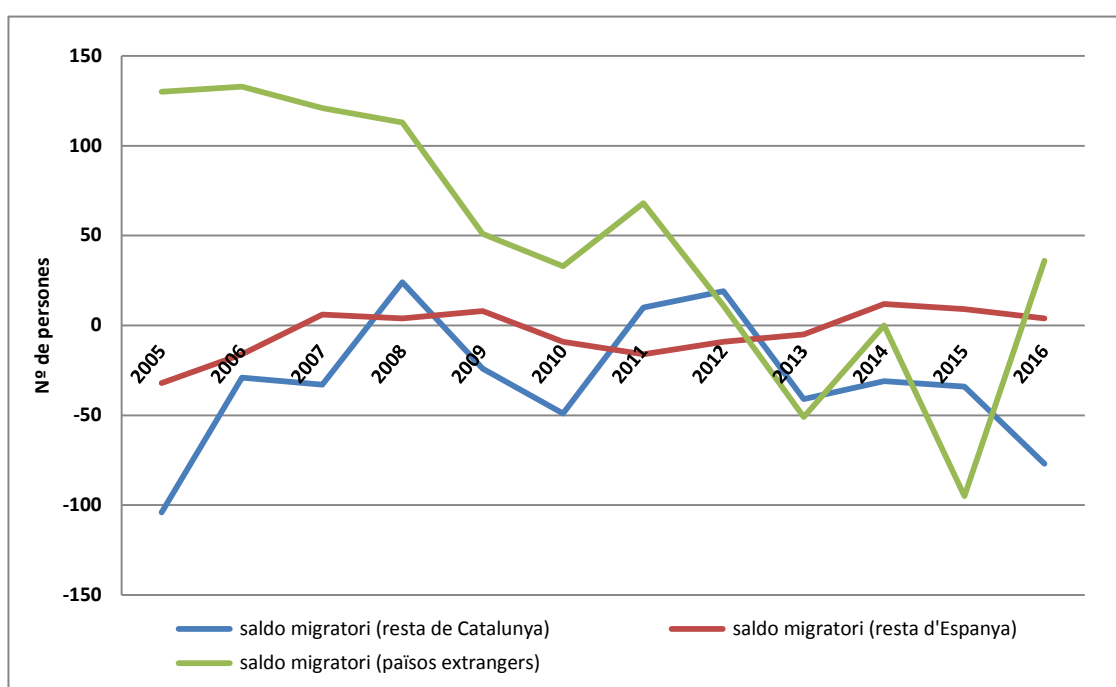
També és important comentar que la immigració que es va rebre a la comarca durant aquests anys va servir per minimitzar l'efecte de la caiguda del sector industrial, i la conseqüent pèrdua de població que comportava, de manera que és un factor important per al territori.

2.2.2.1 Origen de la població

Un dels aspectes que també cal tenir present quan es parla de les migracions és l'origen i la destinació de les persones que arriben o marxen, ja que aquesta informació permet extreure els saldos migratoris segons la procedència (resta de Catalunya, resta d'Espanya i països estrangers). El gràfic mostra l'evolució d'aquestes saldos migratoris a la zona de la Ribera d'Ebre nord per al període 2005 – 2016.

Gràfic 6. Evolució dels saldos migratoris segons l'origen de la població a la Ribera d'Ebre nord, 2005 - 2016

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Estadística de variacions residencials de l'INE.

S'observen moltes diferències en funció de si es tracta del balanç poblacional amb la resta de Catalunya, amb la resta d'Espanya i amb països estrangers. Amb la resta de comarques catalanes el saldo és negatiu la majoria d'anys; solament és positiu en tres ocasions, en els anys 2008, 2011 i 2012, i sempre amb valors inferiors a les 25 persones.

A la resta de CCAA de l'Estat Espanyol passa el mateix que amb la resta de comarques catalanes, però sempre amb xifres menys elevades, tant les negatives com les

positives. D'aquesta manera, la zona nord solament presenta valors positius els anys 2007, 2008, 2009 i 2014, amb saldos inferiors a les 15 persones en tots els casos.

El saldo amb els països estrangers és el que presenta una valors més elevats, sobretot durant el període 2005 – 2011, on només en un dels anys els valors són més baixos de 50 (2010). S'observen dues puntes de considerable descens els anys 2013 i 2015, sent el segon el que registra un saldo migratori més baix (- 95 persones).

És curiós que l'any en que s'obtenen uns valors més elevats en el saldo migratori amb els països estrangers, també sigui l'any en que es registren els valors més baixos amb el saldo migratori amb la resta de Catalunya. Per tant, els primers anys d'aquest període, l'afluència de persones vingudes d'altres països va compensar la pèrdua d'habitants que tenia la subcomarca nord, sobretot amb la resta de comarques catalanes, retardant d'aquesta manera els efectes demogràfics que acabaria generant la caiguda del sector industrial.

Si es centra l'atenció en la immigració de països estrangers que han rebut els municipis de la Ribera nord, s'aprecien diferències quantitatives en les nacionalitats dels que acudeixen a viure al territori. Aquest fet s'explica per la tipologia de feines que van a realitzar en aquets indrets, generalment lligades a l'agricultura, i per les colònies de persones que ja existeixen en aquestes poblacions, que també poden esdevenir un factor d'atracció.

Taula 11. Immigració total per procedència als municipis de la zona nord, 2005 - 2016

Municipi/àmbit	Resta de la UE	Resta d'Europa	Àfrica	Amèrica	Àsia	Oceania	No consta
Ascó	41	7	24	18	0	0	14
Flix	230	55	37	52	69	1	87
la Palma	16	1	4	9	1	0	4
Riba-roja	123	11	3	15	10	0	20
la Torre	12	0	10	4	0	0	126
Vinebre	1	0	0	0	0	0	57
Ribera nord	423	74	78	98	80	1	308

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Estadística de variacions residencials de l'INE.

La taula 11 mostra la suma de persones estrangeres que han arribat a cada municipi de la zona nord de comarca entre el 2005 i el 2016, i les agrupa per continent de procedència, excepte Europa que diferencia entre les que pertanyen o no a la Unió Europea. Amb aquestes dades es pot observar si existeixen colònies de determinades nacionalitats en les diferents poblacions, i relacionar-ho amb el tipus d'activitat econòmica que es desenvolupa.

La major part d'immigrants procedeixen de països de la UE, sobretot del Regne Unit. Destaquen Flix, amb 230 nouvinguts, i Riba-roja d'Ebre amb 123. El següent grup més nombrós el formen els americans, amb 98 desplaçaments durant el període, la majoria a Flix amb 52, seguit d'Ascó amb 18. Els Asiàtics es troben concentrats en dues poblacions, Flix amb 69 i Riba-roja amb 10. Els procedents de països africans es troben més repartits, la majoria però a Flix (37) i Ascó (24). Els ciutadans de països europeus que no pertanyen a la UE es dirigeixen majoritàriament a Flix (55), la majoria són de països de l'est i van amb l'objectiu de treballar recollint fruita als camps del terme. Per últim, destaca el número de persones immigrants de les quals no consta la seva procedència, la majoria registrades a la Torre (126), però també a Flix (87) i a Vinebre (57). En general, aquestes persones es dediquen a la recollida de fruita, i a l'agricultura en general, i es pot intuir que la procedència més comú entre aquest grup és l'africana.

2.2.3 Nivell d'instrucció

La formació de la població és un element determinant per al desenvolupament d'un territori, ja que l'adquisició de nous coneixements i noves pràctiques per part dels habitants d'una zona són un factor clau perquè aquesta evolucioni i s'adapti al context socioeconòmic del moment, que cada cop és més canviant i ho fa a més velocitat.

Les zones rurals, generalment presenten nivells de formació més baixos que els que hi pot haver en àrees urbanes amb més densitat de població. I això és degut a que la naturalesa de les feines que s'han desenvolupat tradicionalment en aquests espais no requereixen uns grans nivells d'instrucció. Molts cops eren petits negocis familiars o fills que s'acabaven dedicant al mateix ofici que els pares, i la formació es feia directament aprenent l'ofici.

La facilitat per accedir a un lloc de treball és un element que influeix molt en els nivells de formació d'una població, ja que si hi ha molta oferta laboral que no requereix una elevada formació o directament no en requereix, els ciutadans no es formen tant, o no ho fan. Aquesta situació va lligada a l'oferta laboral del moment, i molts cops és conseqüència de la construcció de grans infraestructures, com podria ser la Central Nuclear d'Ascó, o a dinàmiques econòmiques puntuals, com el "boom" de la

construcció que hi va haver entre l'any 2000 i el 2007. Per tant, en períodes on és més difícil accedir al mercat de treball, la gent obté nivells de formació més elevats amb l'objectiu d'incrementar les seves opcions laborals.

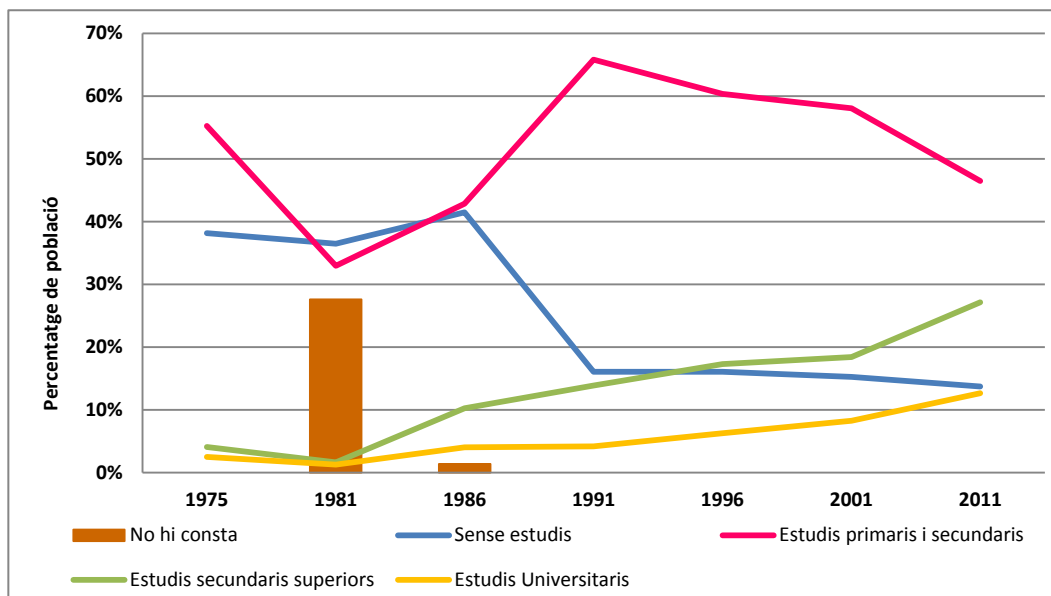
La necessitat d'haver de marxar a un centre urbà més gran per cursar estudis superiors també és un element que cal contemplar, ja que no tothom pot fer front econòmicament a la despesa que això representa. Aquest fet distorsiona les xifres reals de població de les zones rurals, ja que la majoria d'aquests joves estudien i fan vida a una altra ciutat tot i seguir empadronats al municipi on van néixer. Es contemplen com a empadronaments ficticis, però com s'ha comentat no es disposa de dades al respecte.

Aquests tres factors: tradició de pares a fills, oferta laboral de baixa qualificació, i llunyania a centres d'educació superior, són elements que han influenciat en el nivell de formació de la gent de la Ribera d'Ebre. I per tant, cal tenir-los en compte a l'hora de fer l'anàlisi i veure l'evolució que s'ha experimentat des de 1975.

El nivell d'instrucció indica la formació que presenten els ciutadans d'un determinat territori, agrupats segons el grau d'estudis que han obtingut al llarg de la seva trajectòria. Els models educatius han variat força, de manera que s'han agrupat les diferents titulacions en 4 grups tenint en compte si es tenen estudis primaris, estudis secundaris, estudis universitaris, o si no presenta cap tipus de formació. Durant els censos de 1981 i 1986 hi ha contemplada una categoria de no hi consta, ja que degut a la forta onada migratòria que va rebre la zona en aquest període es desconeixien les dades de les persones que van arribar al territori.

Gràfic 7. Evolució del nivell de formació de la Ribera d'Ebre, 1975 - 2011

Font: Elaboració pròpia a partir del Cens de població i habitatges de l'INE.

A mitjans dels anys setanta prop del 40% de la població de la comarca no tenia cap tipus de formació, i solsament el 55% havia cursat estudis primaris i secundaris. Així doncs, el 93% dels habitants de la Ribera d'Ebre presentava un nivell baix de formació o no s'havia format gens. Del 7% restant, només un 3% havia cursat estudis universitaris.

A principis dels vuitanta, destaca molt el gran nombre de persones de les quals no constava el nivell d'instrucció que tenien (28%). La causa podria ser deguda, en part, a la considerable arribada migratòria que hi va haver a la zona a partir de 1975, conseqüència de la construcció de la Central Nuclear d'Ascó. Sabent que les tasques que realitzaven les persones que van participar al muntatge de la planta no requerien massa formació, la majoria de persones que van arribar durant aquest període, a priori, no tenia uns nivells elevats d'instrucció o no havia cursat estudis.

Tenint en compte aquesta consideració, s'observa una davallada en el percentatge de població de tots els grups d'edat. Aquestes dades estan molt distorsionades per la gran falta d'informació d'aquest període, però sí s'observen les de cinc anys posteriors. Es pot intuir que la àmplia oferta laboral que hi va haver en aquesta època va motivar una immigració de treballadors poc formats, i va provocar un estancament en els nivells d'instrucció de la població autòctona.

L'època en que s'observa un major canvi en els nivells d'instrucció de la població riberenca es situa a principis dels noranta. En aquest any els registres de persones sense estudis cauen fins el 16%, una disminució de més de 6.500 persones en relació a 1986 (veure taula). Aquesta davallada en gran part va ser provocada per l'emigració que va derivar de la finalització de les obres de muntatge de la Central Nuclear d'Ascó, que tot i la gran quantitat de feina que fa generar no va aconseguir fixar els treballadors a la zona. Destaca també el fort augment de població amb estudis primaris i secundaris, que es situa en el 66% augmentant en gairebé 3.500 persones. El nombre d'habitants amb estudis superiors o universitaris es manté més o menys igual, tot i que es registra un descens de 87 persones entre ens titulats universitaris.

A partir de 1996, el grup de població amb estudis primaris i secundaris va decreixement progressivament, situant-se en el 46% al 2011. Tendència oposada a la que segueix el grup d'estudis secundaris superiors, que augmenta de forma constant fins representar el 27% del total comarcal. La població amb estudis universitaris també augmenta però més discretament, passant del 4% al 13%, un augment de 1652 persones en relació a 1991. La gent que no té cap tipus de formació es manté força estable, disminuint paulatinament en relació a 1991 (586 menys).

Cal explicar que una major formació dels habitants de la comarca provoca un major nombre d'empadronaments ficticis, i com que els nivells de formació van augmentat progressivament és un factor que ha assolit rellevància i amb el qual han de treballar les administracions.

Taula 12. Evolució del nivell de formació de la Ribera d'Ebre, 1975 - 2011

Nivell d'instrucció	1975	1981	1986	1991	1996	2001	2011
Sense estudis	8.571	7.551	9.828	3.323	3.294	3.029	2.737
Estudis primaris i secundaris	12.405	6.825	10.148	13.613	12.364	11.541	9.264
Estudis secundaris superiors	918	345	2.428	2.875	3.55	3.658	5.414
Estudis Universitaris	564	264	958	871	1.284	1.642	2.523
No hi consta		5.719	324				
<i>Total</i>	<i>22.458</i>	<i>20.704</i>	<i>23.686</i>	<i>20.682</i>	<i>20.492</i>	<i>19.870</i>	<i>19.938</i>

Font: Elaboració pròpia a partir del Cens de població i habitatges de l'INE.

Nota. Titulacions incloses en cada grup:

- Estudis Universitaris: Diplomatura, Grau Universitari, Llicenciatura, Doctorat, Títol Superior, Peritatge i Enginyeria Tècnica
- Estudis Secundaris Superiors: Batxillerat Superior, FP Mitjà, FP Superior, BUP i COU.
- Estudis Primaris i Secundaris: Educació Primària, ESO, EGB.

2.2.4 Mercat de treball

El mercat de treball es defineix com l'àmbit on es produeix la interrelació entre l'oferta i la demanda d'ocupació, és a dir, el punt de trobada entre oferta i demanda, directament relacionada a l'activitat econòmica de la zona. La demanda es compon pels treballadors que necessiten les empreses com a factor treball per dur a terme les seves activitats, i l'oferta de treball la constitueixen les persones que busquen feina, estiguin o no treballant, i tinguin entre 16 i 65 anys.

Mitjançant l'enquesta de població activa, es coneixen les dades relatives als actius, ocupats, aturats i inactius de forma trimestral, a partir de les quals es pot conèixer la situació laboral, i indirectament socioeconòmica, d'un determinat indret. I és que cal tenir present que el mercat de treball és un factor clau pel desenvolupament de qualsevol territori, ja que dota de recursos econòmics a la població, que requereix serveis i consumeix, generant d'aquesta manera una dinàmica econòmica activa.

2.2.4.1 Població segons relació amb l'activitat

La població activa d'un territori la componen tots els habitants en edat laboral que estan treballant de forma remunerada (ocupats) o que es troben en procés de cerca de feina (aturats). Per tant, la població activa es divideix en dos grups, ocupats i desocupats. La població inactiva la formen aquelles persones que no exerceixen cap tipus d'activitat econòmica remunerada, ni es troben en disposició de poder-ne realitzar cap.

Degut al secret estadístic que hi ha en determinades dades referents a l'ocupació, els valors totals d'ocupats i actius són una aproximació. El mateix passa a les taxes d'activitat i ocupació.

Taula 13. Població segons relació amb l'activitat. Mitjanes de 2017

Municipi/àmbit	Total actius	Ocupats	Desocupats	No actius
Ascó	510	428	82	982
Flix	811	673	139	2.418
la Palma d'Ebre	102	88	14	229
la Torre de l'Espanyol	138	108	30	423
Riba-roja d'Ebre	200	135	65	809
Vinebre	103	75	28	260
Ribera nord	1.864	1.507	357	5.121
Ribera sud	4.404	3.581	823	8.019
Ribera d'Ebre	6.268	5.088	1.180	13.140

Font: Elaboració pròpia a partir del Cens de població i habitatges de l'INE.

Taula 14. Població segons relació amb l'activitat, 2017 (% sobre total comarcal)

Àmbit	Actius	Ocupats	Desocupats	No actius
Ribera nord	29,7	29,6	30,2	39,0
Ribera sud	70,3	70,4	69,8	61,0
<i>Ribera d'Ebre</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

Font: Elaboració pròpia a partir del Cens de població i habitatges de l'INE.

Els actius de la meitat nord signifiquen el 30% del total d'actius de la comarca, igual que els ocupats i els desocupats. Els inactius tenen un pes major als municipis del nord, ja que aporten el 39% del total comarcal.

Un cop es coneixen les dades, es poden calcular un conjunt de taxes que relacionen els diferents grups (ocupats, desocupats i inactius) amb la població activa. Els resultats mostren la proporció que representa en relació a la població activa dels municipis de la zona d'estudi, diferenciant entre homes i dones per veure si existeixen diferències entre els percentatges d'activitat i ocupació dels dos sexes.

Taula 15. Població segons relació amb l'activitat. Taxes d'activitat i d'ocupació a la subcomarca nord, 2017 (en %)

Municipi/àmbit	Taxa activitat			Taxa ocupació		
	Homes	Dones	Diferència	Homes	Dones	Diferència
Ascó	57	46	11	52	39	13
Flix	48	36	12	44	32	12
la Palma	45	34	11	40	31	9
Riba-roja	51	36	16	44	30	14
la Torre	59	46	13	52	36	16
Vinebre	59	46	13	52	36	16
Ribera nord	51	39	12	46	34	12

Font: Elaboració pròpia a partir del Cens de població i habitatges de l'INE.

La taxa d'activitat relaciona la població activa amb la població que té 16 anys o més, de manera que es pot saber la proporció de persones que tenen feina o en busquen. La més elevada es registra a Vinebre, amb un 59% pel que fa als homes i un 46% a les dones, seguit d'Ascó, amb un 57% per als homes i un 46% per a les dones. La més baixa per contra, es registra a la Palma d'Ebre, amb un 45% pels homes i un 34% per a les dones. La població que presenta unes diferències més grans entre els percentatges d'activitat dels dos sexes és Riba-roja, amb una diferència d'un 16% més per als homes.

La taxa d'ocupació relaciona la població ocupada amb la població de 16 anys o més, de manera que es coneix la proporció de persones que treballen. Ascó és el municipi amb les taxes d'ocupació més elevades tant per homes (52%) com per a dones (39%), i el segueixen la Torre de l'Espanyol i Vinebre, amb un 52% pels homes i un 36% per a les dones. També és adient comentar que aquestes dues localitats són les que tenen taxes més desiguals entre homes i dones (16%), degut en part a que l'ocupació que és genera gira entorn l'agricultura, on són més els treballadors masculins. La població que presenta unes taxes més baixes és la Palma d'Ebre, amb un 40% per als homes i un 31% per a les dones, però casualment també és el que registra unes diferències menors entre els dos sexes, un 9%.

Les dades mostren una clara masculinització en l'activitat que desenvolupen els municipis de la zona nord, amb unes taxes d'activitat i d'ocupació força disperses entre els dos sexes, un 12% superiors a favor dels homes. Els municipis més agrícoles són els que presenten unes majors diferències entre les taxes dels dos sexes (la Torre i Vinebre), però sorprèn el cas de la Palma d'Ebre, també clarament agrícola, que presenta les diferències més petites. Ascó és el municipi amb taxes d'activitat i

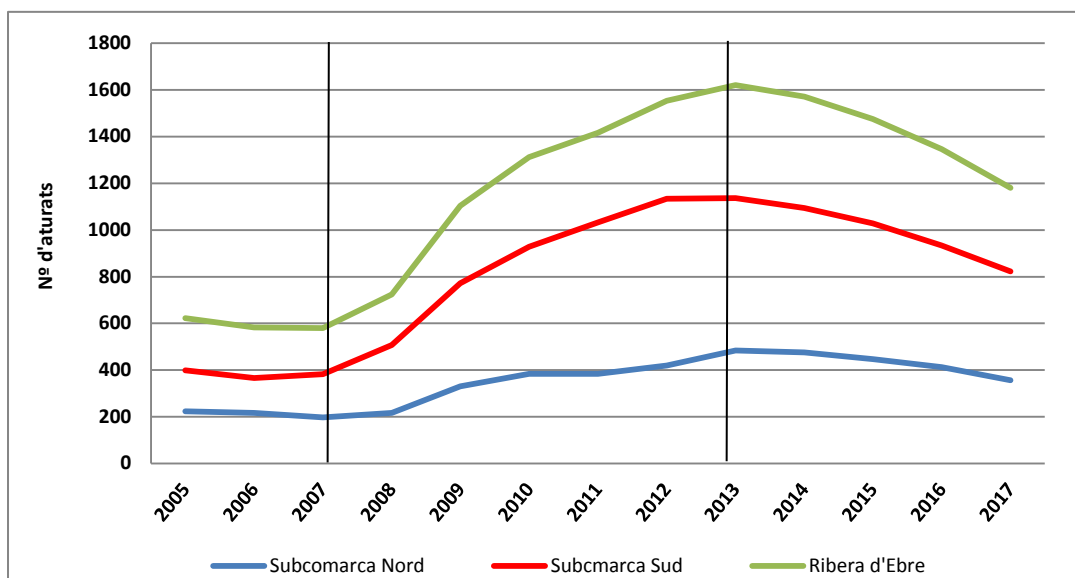

ocupació més elevades per a les dones, fet que s'explica per la gran oferta laboral que hi ha entorn el sector serveis.

2.2.4.2 Atur

La taxa d'atur és l'indicador més important i utilitzat quan es parla del mercat laboral, ja que mostra la relació entre persones desocupades i la població activa que hi ha en un determinat territori. Del seu valor se'n pot extreure l'estat que presenta l'economia de la zona d'estudi, així com observar l'evolució en el temps d'aquest indicador mostra els períodes de recessió que s'han patit.

Gràfic 8. Evolució del número d'aturats, 2005 - 2017

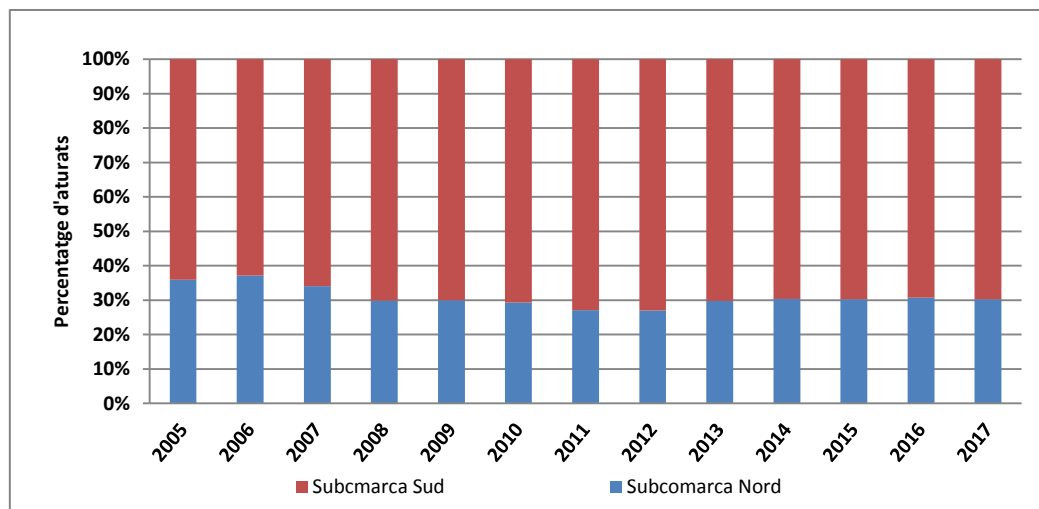
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del treball (Generalitat de Catalunya)

A la Ribera d'Ebre el grup de persones en situació de desocupació ha anat augmentant ininterrompudament de 2007 fins 2013, sis anys consecutius de pujada. La recessió que s'inicià el 2008 derivada de l'esclat de la bombolla immobiliària va marcar fortament l'economia dels municipis de la zona, que van veure com passaven de 580 aturats al 2008 a 1.621 al 2013, un 178% més.

S'aprecien diferències entre les dues subcomarques, ja que l'augment d'ocupats arriba un any més tard a la zona nord, que comença a guanyar-ne al 2008, i l'evolució que segueix aquesta zona de la comarca és més irregular, que registra una estabilització al 2009, però torna a augmentar a partir de 2012. A més, no baixa la xifra d'aturats fins un any després que ho hagi fet la zona sud.

Gràfic 9. Percentatge d'aturats de la Ribera d'Ebre

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del treball (Generalitat de Catalunya)

Tant la subcomarca nord com la sud van experimentar creixements en les dades d'aturats dels seus municipis, però va ser la segona la que en va guanyar més, ja que si es compara la proporció de pes sobre el total comarcal que representa cada zona, s'aprecia un augment del 66% de 2007 al 73% de 2012.

Fixant l'atenció als municipis de la zona nord, si s'analitza l'atur tenint en compte el sector d'activitat al que pertany l'ocupació, destaca l'evolució del sector serveis, el més afectat per l'augment de desocupats, degut a que és el sector que representa una major ocupació, però també a que és la més inestable. Els aturats d'aquest sector representen el 58% del total d'aturats de la comarca al 2017.

El sector industrial és el que enregistra més oscil·lacions durant aquest període, amb màxims al 2010 i al 2013-2014. Aquest sector s'ha vist molt afectat durant aquest període, influenciat clarament per la reducció de plantilla realitzada a la planta que té l'empresa ERCROS a Flix l'any 2013, amb 61 acomiadaments directes, i uns 70 d'indirectes, segons l'estimació del comitè d'empresa. Tot i això, la davallada no ha estat tant pronunciada com podia esperar-se, minimitzada en part per l'aportació en l'ocupació que han generat altres obres com la descontaminació dels llots de l'embassament de Flix, procés iniciat el 2012 i finalitzat al 2015 (el primer tram d'obres). Els últims quatre anys les dades d'aturats han baixat força tot i la reducció constant de plantilla de l'empresa Ercros, però es deu a que molts dels treballadors afectats han estat pre-jubilats o reubicats en una planta d'una altra zona (Vila-seca i Sabiñánigo). I també a que fins més endavant no hi haurà dades disponibles que

mostrin els efectes finals del tancament d'aquesta indústria. L'atur del sector industrial representa un 9% de l'atur de la Ribera nord al 2017.

La construcció és un altre sector on s'aprecia clarament l'efecte que ha causat l'esclat de la bombolla immobiliària, augmentant de 23 a 82 aturats durant el període 2007-2013 (un 257%). A partir d'aquesta data les dades s'han reduït gairebé a la meitat, amb un total de 42 aturats el 2017, que signifiquen un 12% del total de desocupats aquest any.

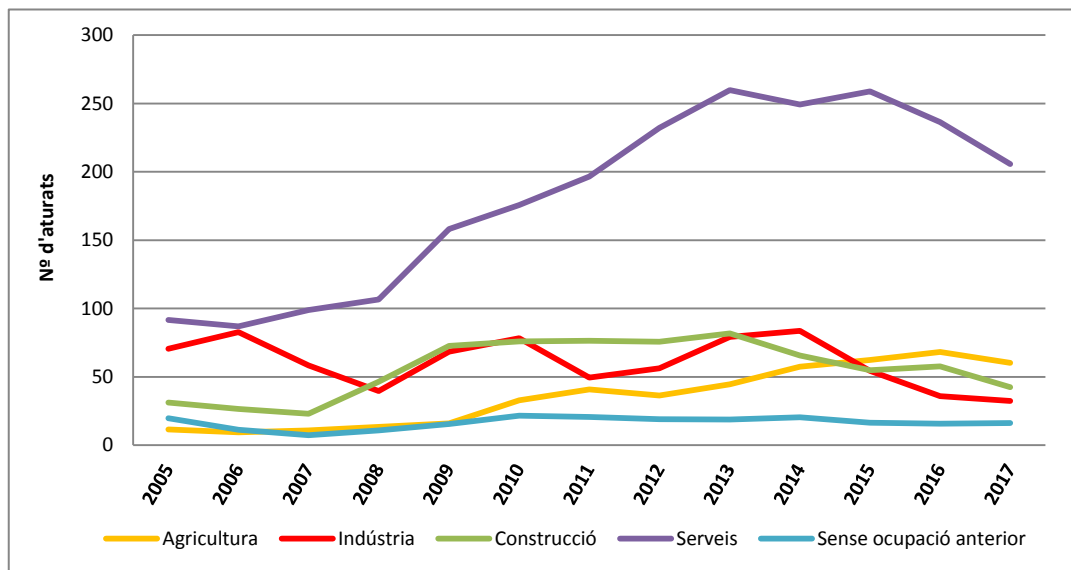
L'agricultura va suportar força bé els primers anys de recessió, essent el 2009 el primer on s'aprecia un augment en la tendència dels aturats, que s'ha anat ampliant fins l'any 2016 en que s'arriba al màxim amb 68 desocupats. En l'actualitat el sector agrícola representa el 17% de l'atur registrat a la subcomarca nord.

Taula 16. Aturats per sectors a la Ribera d'Ebre nord, 2017 (en %)

Sector	%
Agricultura	17
Indústria	9
Construcció	12
Serveis	58
Sense ocupació anterior	5
<i>Total</i>	<i>100</i>

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del treball (Generalitat de Catalunya)

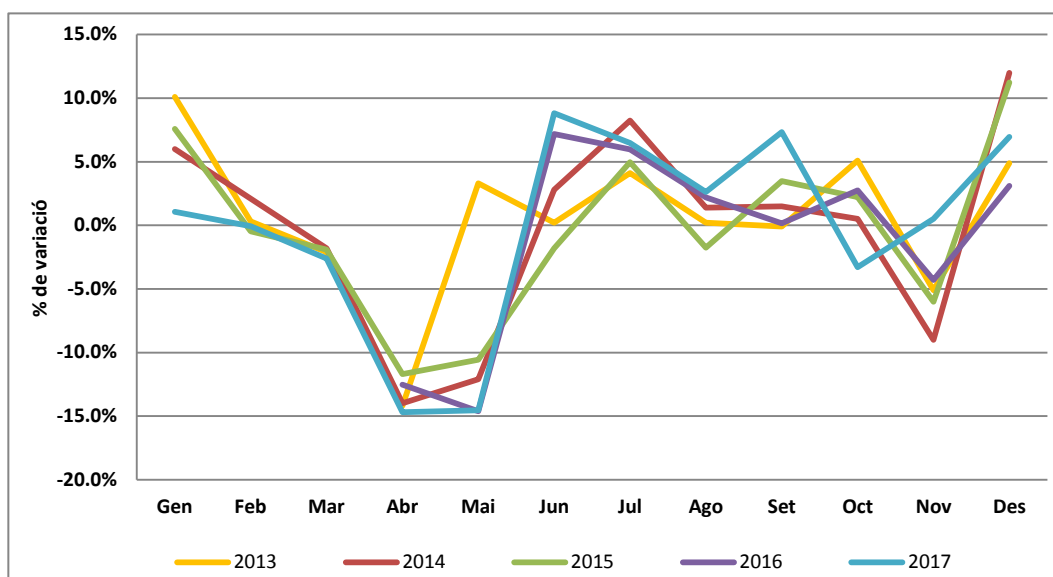
Gràfic 10. Aturats per sectors a la Ribera nord, 2005-2017

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del treball (Generalitat de Catalunya)

La variació mensual de l'atur relaciona les dades d'aturats dels diferents mesos de forma consecutiva, fixant l'atenció en la quantitat de desocupats que varien d'un mes a l'altre i calculant la proporció que representen. D'aquesta manera es pot obtenir una representació visual d'aquestes oscil·lacions, i veure si tenen alguna relació amb esdeveniments que es donen en determinades èpoques a la comarca.

Gràfic 11. Variació mensual de l'atur a la Ribera d'Ebre, 2013 - 2017

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del treball (Generalitat de Catalunya)

L'evolució anual que segueixen les xifres d'atur a la Ribera d'Ebre es veu clarament marcada per dos èpoques; la primera als mesos d'abril i maig, i la segona durant els mesos d'octubre i novembre. Durant aquests dos períodes, les xifres d'aturats cauen considerablement en relació als mesos anteriors en tots als anys analitzats.

Per trobar una explicació a les caigudes que es registren en les dades d'aturats de la Ribera d'Ebre, cal analitzar la influència que tenen les "Aturades" de les Centrals Nuclears que hi ha a la zona (Ascó I i Ascó II a la Ribera d'Ebre, i Vandellós II al Baix Camp). Aquests períodes de recàrrega són necessaris, ja que s'atura l'activitat dels grups nuclears amb la finalitat de substituir part del combustible del reactor. Ja que durant aquesta fase no es produeix energia, aquesta operació s'ha de fer el més ràpid possible mirant de minimitzar els dies sense activitat, de manera que es contracta molta mà d'obra de forma temporal, molts dels quals resideixen a la comarca. També hi ha una bona part dels treballadors que no resideix al territori i acudeixen a treballar-hi de forma temporal durant els dies que dura la recàrrega, per tant, també hi ha un

augment de l'activitat en altres sectors econòmics de la comarca, com la restauració o l'habitatge.

S'identifiquen dues recàrregues cada any entre els 3 grups, mai s'efectuen durant 3 anualitats consecutives en un mateix reactor, i tenen una durada que oscil·la entre els 35 als 50 dies. Sempre es realitzen entre els mesos d'abril i juny, i entre els mesos d'octubre i desembre, de manera que hi hagi una diferència d'uns 18 mesos des de la última que es va realitzar.

Taula 17. Calendari de les "Parades" de les Centrals Nuclears d'Ascó i Vandellòs, 2013 - 2017

Centrals Nuclears (C.N.)	2013		2014		2015		2016		2017	
	Inici	Final	Inici	Final	Inici	Final	Inici	Final	Inici	Final
C.N. ASCÓ I			03/05	16/06	31/10	09/12			13/05	16/06
Durada (dies)			45		40				35	
C.N. ASCÓ II	06/04	25/05	25/10	03/12			30/04	07/06	28/10	01/12
Durada (dies)	50		40				38		34	
C.N. VANDELLÒS II	02/11	08/12			24/04	06/06	29/10	07/12		
Durada (dies)	36				43		40			

Font: Elaboració pròpia amb dades de la Central Nuclear d' Ascó

No es coneixen les dades exactes de les persones contractades directa i indirectament derivades de l'activitat de les recàrregues, però si es relacionen les dades de la variació mensual de l'atur comentades anteriorment, amb els diferents períodes d'aturades dels grups nuclears que s'han realitzat en els últims 5 anys (veure taula), s'observa una relació directa entre aquests períodes i els descensos en les xifres d'aturats que es registren a la comarca.

Així doncs, s'identifica una estacionalitat en el descens de les dades d'aturats durant els dos períodes esmentats, sobretot el primer (abril – juny), que indica una major activitat econòmica a la comarca durant aquestes dates, tot i ser les menys productives en termes de VAB pel conjunt comarcal, ja que la producció del sector energètic, molt important a la comarca, es veu disminuïda.

Tot i no conèixer les dades exactes sobre les contractacions que es realitzen durant les recàrregues dels grups nuclears, s'ha contactat amb treballadors de l'empresa ANAV, què és l'empresa de la propietat, i s'ha fet una estimació tenint en compte les xifres que han donat.

Durant l'any, a la central nuclear d'Ascó (dos reactors nuclears) hi ha unes 1.000 persones treballant, tenint en compte les empreses subcontractades. En els períodes de recàrrega la xifra augmenta entre 1.000 i 1.500 treballadors, depenent de la durada del procés.

Un cop analitzada tota la informació referent a l'apartat de societat, és convenient destacar els següents punts per remarcar algunes de les informacions que s'han explicat:

- La subcomarca nord perd fins un 28% de la seva població, la zona sud guanya 919 habitants, gairebé un 7%.
- L'estructura demogràfica dels municipis del nord està clarament envellida, amb més d'un 26% d'habitants que superen els 65 anys d'edat. Índex d'envelliment del 226%.
- Els processos migratoris que va patir la comarca durant els primers anys del segle XXI van ajudar a retardar els efectes demogràfics que han derivat de la caiguda del sector industrial. Actualment el saldo migratori és negatiu.
- La construcció de la C.N d'Ascó entre 1975 i 1984 va motivar la immigració de treballadors poc formats, i va provocar un estancament en els nivells d'instrucció de la població autòctona.
- Caiguda constant de la població des de 1920, únicament frenada per l'efecte d'atracció que va suposar la construcció de la Central Nuclear d'Ascó. Amb la finalització de les obres la població es va tornar a reduir.
- Els municipis de la Ribera nord acumulen el 30% d'actius, ocupats i desocupats de la comarca, però el 39% dels inactius (més gent gran).
- Les poblacions amb una major diferència entre les taxes d'ocupació i activitat dels dos sexes són les més agrícoles (Vinebre i la Torre).
- La Ribera d'Ebre guanya un 178% d'aturats de 2008 a 2013.
- La subcomarca nord guanya força aturats (286) entre 2008 i 2013, sobretot en el sector serveis, el qual actualment representa el 58% de desocupats de la zona d'estudi.
- La caiguda del sector industrial no s'ha traslladat tan clarament com s'esperava amb un augment exponencial dels aturats d'aquest sector, degut en part a la pre-jubilació i reubicació de treballadors.
- L'oferta laboral que generen les recàrregues de les Centrals Nuclears d'Ascó i Vandellòs fa disminuir l'atur comarcal durant dos períodes a l'any: d'abril a maig, i d'octubre a novembre.

2.3 Teixit productiu

El teixit productiu d'un territori es compon del conjunt d'empreses i serveis que donen ocupació a les persones, generant d'aquesta manera una economia productiva que dinamitza l'activitat econòmica i genera riquesa. La fortalesa d'aquest teixit depèn de factors interns, com la productivitat que tinguin aquestes empreses, i la diversitat de sectors als que pertanyin, però també de factors externs, com el context econòmic del moment, o el tipus de polítiques que es desenvolupen.

Així doncs, en aquest apartat es comenten i analitzen les dades referents al teixit productiu que presenta la Ribera d'Ebre, així com els diferents indicadors macroeconòmics que expliquen la seva productivitat. Sobretot s'analitzen aspectes com l'ocupació, tenint en compte els diferents sectors, tant de les poblacions de la zona nord, com del conjunt comarcal, les Terres de l'Ebre i la demarcació de Tarragona. L'estructura empresarial i la dinàmica ocupacional es comenten a continuació, i per últim es parla de l'especialització productiva dels municipis del territori.

Cal recordar que els apartats on no s'utilitzen dades a nivell municipal es deu a que no estan disponibles, i com que no es poden fer diferenciacions entre les dues subcomarques, nord i sud, es comenten pel conjunt de la Ribera d'Ebre.

2.3.1 Estructura econòmica

El sector industrial va desenvolupar-se amb força a la Ribera d'Ebre nord des de la creació de la Sociedad Electroquímica de Flix a finals del segle XIX. Al llarg del segle XX, aquest sector va polaritzar l'activitat econòmica de la zona, creant una dependència molt elevada de l'activitat industrial. Si bé és cert que la indústria ha generat, i genera, uns nivells elevats de PIB als municipis de la comarca, que presenten uns valors per habitant de 46.100 euros de mitja al 2015, més de 17 punts per sobre de la mitjana de Catalunya. Però aquestes dades indiquen el valor monetari de la producció que s'ha generat en un territori, i això no significa necessàriament que es reverteixi en la població de la comarca.

Els valors que mostra la Renta Familiar Disponible Bruta (RFDB) fan referència a la quantitat real de diners dels que disposen les persones i famílies per fer front a les despeses i a l'estalvi. I si es comparen els valors de la comarca amb els de Catalunya, la situació és inversa a la que mostren les dades de PIB. Els riberencs disposen de 14.300€ per habitant, mentre que la mitjana catalana es situa en els 16.500€.

S'observa com el valor del PIB generat a la comarca és molt elevat (ho mostra el PIB), però les rendes mitjanes dels habitants es situen per sota de la mitjana de Catalunya (-2.200€). Aquest fet indica que no hi ha un retorn econòmic efectiu al territori del valor que es genera amb l'activitat industrial, que és la que aporta la majoria de VAB al territori.

Taula 18. Indicadors macroeconòmics de la Ribera d'Ebre i Catalunya

Producte interior brut 2015	Ribera d'Ebre	Catalunya
PIB (milions d'euros)	1025,1	215640,8
PIB per habitant (milers d'euros)	46,1	29
PIB per habitant (índex Catalunya=100)	159	100
Renda familiar disponible bruta 2015	Ribera d'Ebre	Catalunya
RFDB (milers d'euros)	320.894	122.253.138
RFDB per habitant (milers d'euros)	14,3	16,5
RFDB per habitant (índex Catalunya=100)	86,7	100

Font: Elaboració pròpia amb dades d'IDESCAT

El Valor Afegit Brut (VAB) és la riquesa generada durant un període determinat, i s'obté de la diferència entre el valor de la producció i els consums per generar el producte o servei (matèries primeres, serveis, subministraments exteriors...). Dit d'una altra manera, és la suma dels valors addicionals que adquireixen els béns i serveis en transformar-se durant el procés de producció.

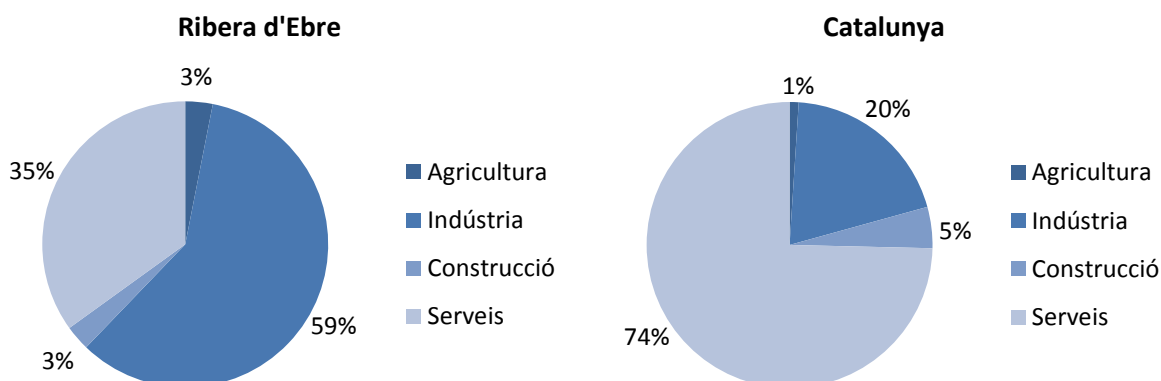
El VAB per sectors determina la quantitat monetària que s'ha generat tenint en compte els diferents sectors productius. La taula mostra les dades de la Ribera d'Ebre i de Catalunya, de manera que es pot comparar el pes que té cada sector en cada àmbit.

Taula 19. VAB per sectors i per branques d'activitat de la Ribera d'Ebre i Catalunya

Valor afegit brut per sectors (milions d'euros). 2014	Ribera d'Ebre	%	Catalunya	%	Diferència percentual
Agricultura	23,1	3	1.947,7	1	2
Indústria	440,7	59	37.533,7	20	39
Construcció	21,3	3	8.882,4	4	-2
Serveis	260,7	35	142.273,3	75	-40
<i>Total</i>	<i>745,7</i>	<i>100</i>	<i>190.637,2</i>	<i>100</i>	
Valor afegit brut (base 2010). Indústria. Per branques. Milions d'euros. 2014	Ribera d'Ebre	%	Catalunya	%	Diferència percentual
Indústries extractives, energia, aigua i residus	375,2	85	5.611	15	70
Alimentació, tèxtil, fusta, arts gràfiques, química i cautxú	52,6	12	18.947,2	50	-39
Metal·lúrgia, maquinària, material elèctric i de transport	12,9	3	12.975,5	35	-32
<i>Total</i>	<i>440,7</i>	<i>100</i>	<i>37.533,7</i>	<i>100</i>	

Font: Elaboració pròpia amb dades d'IDESCAT

A la Ribera hi ha un clar domini del sector industrial, que genera el 59% del VAB comarcal. En segon lloc hi ha el sector serveis, que representa el 35% del total, però és 180 milions d'euros inferior a l'industrial. A Catalunya en canvi la situació és inversa, ja que hi ha un clar domini del sector serveis, que representa el 75%, seguit del sector industrial i que significa el 20% del total.

Gràfic 12. Valor afegit brut per sectors (milions d'euros), 2014

Font: Elaboració pròpia amb dades d'IDESCAT

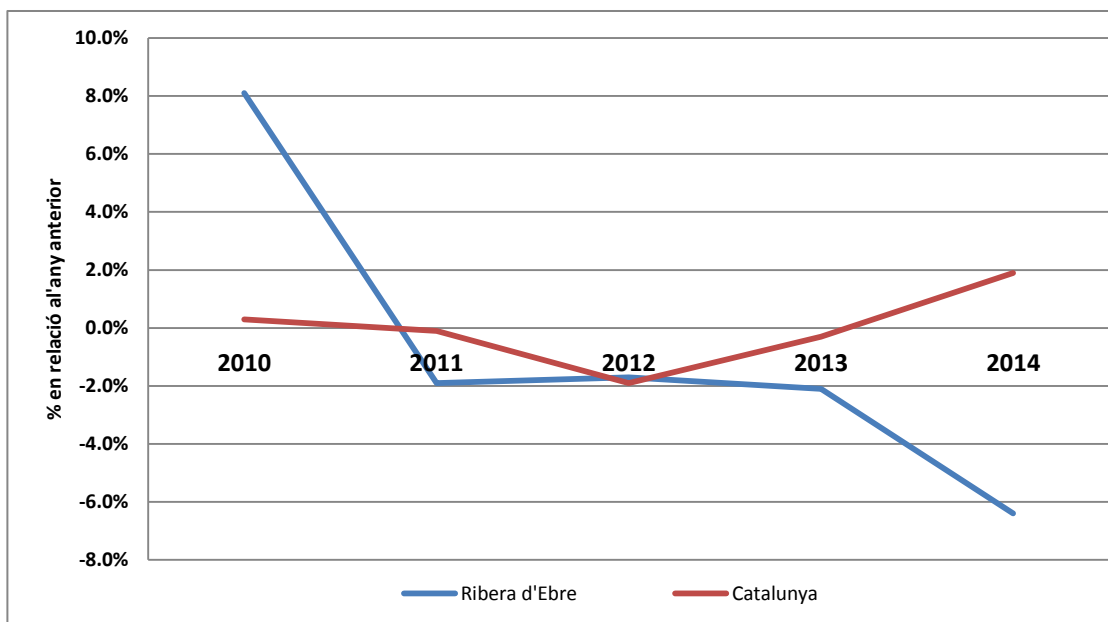

Les diferents branques d'activitat indiquen el tipus d'indústria que domina en cada zona, diferenciant entre la naturalesa de les activitats que realitza l'empresa. El 85% del VAB que genera el sector industrial a la Ribera deriva de la indústria energètica, extractiva, aigua i residus (7% del total de Catalunya), de la CN d'Ascó sobretot, de les hidroelèctriques de Riba-roja i Flix en menor mesura, i també del parc solar fotovoltaic de Flix. Es calcula però, que la producció energètica de la comarca representa entorn el 50% del total de Catalunya. El 12% correspon a la indústria química i altres activitats, que majoritàriament pot atribuir-se a la planta d'Ercros de Flix. A Catalunya el domini el té el sector d'indústria de l'alimentació, tèxtil, fusta, arts gràfiques, química i cautxú, que representa el 50% del total. La metal·lúrgia, maquinària, material elèctric i de transport representa el 35%, i les indústries extractives, energia, aigua i residus el 15%.

L'agricultura ha anat perdent pes durant tot el segle XX, però té un pes superior en l'economia de la Ribera (3%) del que té en la de Catalunya (1%), ja que la comarca és d'àmbit rural i són diversos els municipis on es desenvolupa activament.

El sector de la construcció va arribar als seus valors productius màxims entre el 2007 i 2008, però amb la crisi del sector de l'habitatge l'activitat va decreixer molt i les últimes dades mostren un pes molt baix d'aquest sector a la comarca (3%), i una mica més elevat, però igualment inferior que 10 anys enrere a Catalunya (5%).

Gràfic 13. Evolució interanual del VAB, 2010-2014

Font: Elaboració pròpia amb dades d'IDESCAT.

L'evolució del VAB mostra una forta davallada l'any 2013 a la Ribera d'Ebre, que cau en més d'un 4% situant-se en un -6,4% en relació a l'any anterior. Si es tenen en compte els sectors que més acusen aquesta baixada en primer lloc hi ha l'energètic, amb un 8,3% menys, seguit de l'industrial amb un 8.1%. De la resta destaca l'agricultura que augmenta un 6% en relació al 2013.

A Catalunya es registra un lleugera caiguda fins l'any 2012, moment en que s'inverteix la tendència arribant a valors propers al 2% l'any 2014.)

2.3.2 Distribució sectorial de l'ocupació

Al desembre de 2017 a la Ribera d'Ebre hi havia 5.081 treballadors afiliats a la Seguretat Social (SS), 3.188 persones eren assalariades i, per tant, pertanyien al grup d'afiliats al Règim General (RG), i 1.893 treballadors eren autònoms (RETA). Aquestes dades representen una considerable caiguda en relació a les xifres del mateix mes al 2008, quan es registraven 1.182 afiliats més (19%).

Degut a la més que significativa reducció que s'ha produït en les afiliacions a la S.S de la Ribera d'Ebre en els últims anys, a continuació s'analitzen les dades que presenten els diferents municipis de la zona nord, la comarca, les Terres de l'Ebre i la demarcació de Tarragona, de manera que es poden comparar els valors dels diferents àmbits, i veure l'evolució que han experimentat des de l'any 2008.

Taula 20. Afiliats a la Seguretat Social, 2017

Municipi/ territori	RG en %	RETA en %	Total afiliats en absolut (RG + RETA)	% afiliats sobre Ribera Nord	Dif. Afiliats (RG+RETA) respecte 2008 (en absolut)	Dif. assalariats (RG) respecte 2008 (en absolut)
Ascó	79	21	446	29	-190	-170
Flix	70	30	668	44	-319	-298
la Palma	28	72	90	6	-23	-3
Riba-roja	48	52	135	9	-39	-21
la Torre	40	60	108	7	-40	3
Vinebre	62	38	73	5	-13	-2
Ribera nord	66	34	1.520	100	-624	-491
Ribera Ebre	63	37	5.081		-1.182	-841
Terres Ebre	70	30	51.725		-6.449	-3.554
Prov. Tarragona	81	19	277.977		-12.097	-4.661

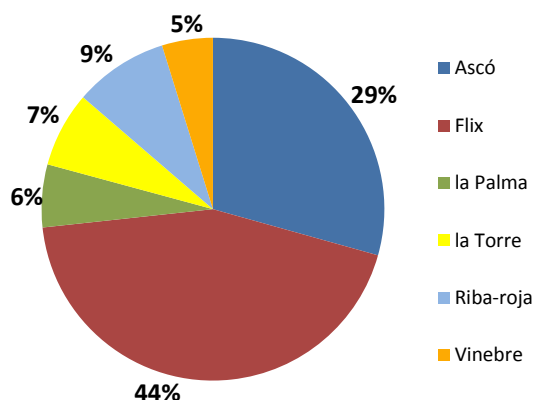
Font: Elaboració pròpia amb dades del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies (Generalitat de Catalunya)

A la subcomarca nord el 66% de les afiliacions a la Seguretat Social (SS) la componen el grup dels assalariats, percentatge molt similar al que presenta la Ribera d'Ebre sencera (63%), i inferior al del conjunt de les terres de l'Ebre (70%), i la província de Tarragona (81%). Ascó (79%) i Flix (70%) són les dues poblacions que tenen un major pes dels assalariats en el total de les afiliacions dels seus veïns, seguit de Vinebre amb el 62%. A la Palma d'Ebre (28%), la Torre de l'Espanyol (40%) i Riba-roja d'Ebre (48%) els afiliats al RG representen menys treballadors que el grup d'autònoms, degut al caràcter agrícola que tenen aquestes poblacions.

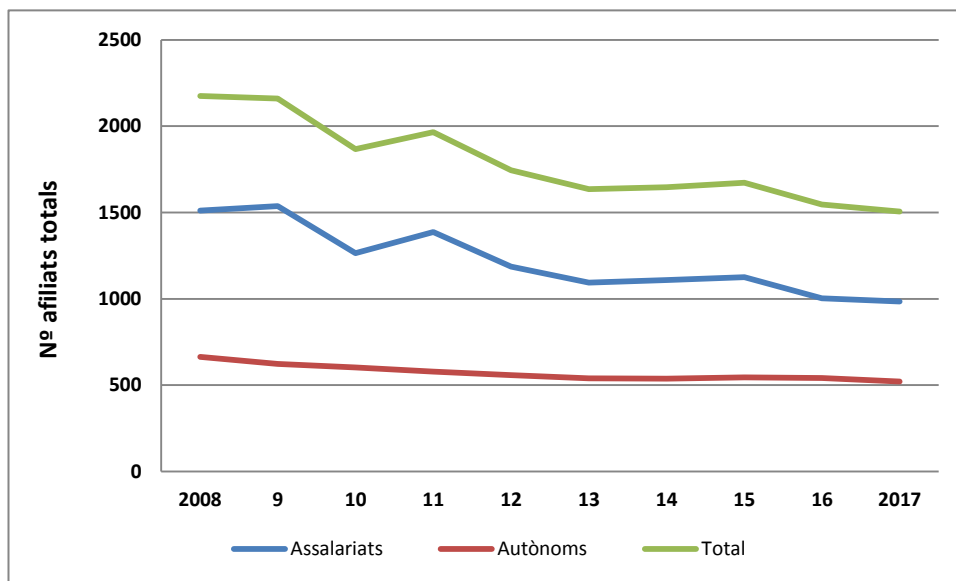
El nombre total d'afiliats indica que la localització del factor del treball es situa a Ascó i Flix, ja que representa el 73% de l'ocupació total de la zona nord (1.097 treballadors). Els valors de 2008 mostren una reducció de 509 afiliats entre els 2 municipis, un 82% del total que perd la meitat nord, dels quals el 92% formen part del grup dels assalariats. La resta de localitats sumen una reducció de 115 afiliacions, el 80% de les quals pertany al grup dels autònoms.

Gràfic 14. Pes dels municipis en l'ocupació de la subcomarca nord, 2017

Font: Elaboració pròpia amb dades del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies (Generalitat de Catalunya).

L'evolució en les afiliacions dels municipis de la meitat nord mostra una clara tendència a la baixa des de 2008, amb un decreixement constant i pronunciat del nombre de treballadors assalariats. S'identifiquen clarament tres punts de reducció els anys 2010, 2012 i 2016, que corresponen a una baixada important en determinats municipis de la zona. Al 2010 hi ha una reducció de 203 afiliacions a Flix i 69 a Ascó en relació al 2009. Dos anys després hi ha una caiguda en les afiliacions al municipi d'Ascó, que veu com es redueixen en 207. Al 2016 la caiguda es registra novament al municipi de Flix, i són 97 afiliacions menys en relació a 2015 (veure taula).

Gràfic 15. Evolució dels afiliats a la SS de la subcomarca nord, 2008 - 2017

Font: Elaboració pròpia amb dades del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies (Generalitat de Catalunya).

Taula 21. Variació de afiliacions en relació a l'any anterior

Municipi	2010	2012	2016
Ascó	-69	-207	-23
Flix	-203	11	-96
Palma	-3	8	-6
la Torre	-3	-4	6
Riba-roja	7	-7	6
Vinebre	-2	-2	-10
Ribera nord	-273	-201	-123

Font: Elaboració pròpia amb dades del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies (Generalitat de Catalunya).

Respecte 2008, la Ribera d'Ebre perd un 19% de les afiliacions, el 53% a la zona nord i el 47% a la sud, de les quals el 71% forma part del grup de treballadors assalariats. Al conjunt de les Terres de l'Ebre també veuen com es redueixen les afiliacions a la SS en un 11% en relació al 2008, però la proporció de treballadors assalariats i autònoms que es perden és més equitativa, 55% i 45% respectivament. A la província de Tarragona la reducció que es dona en l'ocupació és molt més discreta que en les altres zones comentades, i solament representa el 4%. A més, la distribució d'aquesta pèrdua d'afiliats entre RG i RETA també és diferent, ja que la majoria d'aquestes persones eren autònoms (61%).

A continuació es mostra la distribució de les afiliacions a la S.S tenint en compte el sector al que pertany la branca d'activitat. Les dades engloben el conjunt de treballadors assalariats i autònoms dels àmbits tractats en aquest apartat.

Cal comentar que aquestes dades són les mitjanes dels quatre trimestres per als anys 2017 i 2008, a diferència de la taula anterior que corresponen al quart trimestre de l'any. Aquest fet es deu a que l'Idescat sotmet a secret estadístic els valors que són molt baixos, i que per tant, poden indicar la identitat de la persona a la que corresponen. Generalment aquest fet es dona en municipis petits, que presenten valors baixos en determinats sectors, com és el cas de la Ribera d'Ebre. Per tant, amb l'objectiu de minimitzar la pèrdua de dades, s'han agafat els valors dels 4 trimestres, i s'han fet les mitjanes dels anys que presentaven dades almenys en 2 dels trimestres. Els anys que solsament tenien la dada d'un dels trimestres disponible o de cap, s'ha considerat que estan sota secret estadístic (...).

Taula 22. Proporció d'afiliats segons sector d'activitat, 2017

Municipi	Agricultura (en %)	Indústria (en %)	Construcció (en %)	Serveis (en %)	Total (en absolut)	Dif. Afiliats (RG+RETA) industria respecte 2008 (en absolut)
Ascó	3%	5%	6%	82%	446	-20
Flix	2%	7%	19%	72%	673	-338
la Palma d'Ebre	69%	...	...	21%	88	...
Riba-roja	...	...	13%	78%	135	...
la Torre	52%	...	...	31%	108	...
Vinebre	...	...	...	74%	75	...
Ribera nord	9%	4%	12%	70%	1.525	-357
Ribera Ebre	10%	11%	11%	68%	5.066	-517
Terres Ebre	7%	17%	9%	67%	51.725	-2.044
Prov. Tarragona	2%	17%	8%	73%	278.173	-4.836

Font: Elaboració pròpia amb dades del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies (Generalitat de Catalunya).

Nota: Els espais amb els tres punts (...) indiquen que les dades estan sota secret estadístic.

Tots els municipis de la Ribera nord excepte la Palma d'Ebre i la Torre de l'Espanyol tenen un percentatge d'ocupació més elevat en el sector serveis(per sobre del 70%). Aquestes dues poblacions tenen el sector agrícola com a màxim generador d'ocupació, representant el 69% del total a la Palma, i el 52% a la Torre. Ascó és el municipi amb un major percentatge d'ocupació en el sector serveis (82%), seguit de Riba-roja d'Ebre (78%) on també destaca el 13% que significa el sector de la construcció. Però és a Flix

on aquest sector significa més del 19% de l'ocupació total, amb 131 treballadors de mitja durant el 2017.

Sorprenen les xifres que presenta el municipi d'Ascó, ja que el pes del sector industrial és molt baix en relació l'ocupació que genera la Central Nuclear. Aquest fet és degut a que els treballadors de les instal·lacions nuclears es contemplen dins el sector serveis.

La indústria és un dels sectors que ha experimentat un major nombre de canvis durant el període 2008 – 2017. Flix és l'exemple més clar, ja que durant aquest temps registra una reducció de 338 afiliacions en aquest sector, un 33% menys del total, i un 88% menys del sector en particular, que passa a tenir solament 44 afiliacions. A la zona nord la majoria d'afiliats que hi havia al sector industrial els aportava el municipi de Flix, per tant, la davallada també ha significat una reducció molt important, que passa de 423 treballadors a 66, un 84% menys.

Al conjunt de la Ribera també domina el sector serveis amb el 68% de l'ocupació, però destaca el pes que tenen els altres sectors com l'agricultura (10%), la indústria (11%) i la construcció (11%), amb rellevància en l'ocupació general de la comarca. També es registra una disminució de les afiliacions al sector industrial, 517, el 65% de les quals es localitzen a Flix. Les Terres de l'Ebre presenta una estructura similar, però amb un menor pes del sector agrícola (7%), i un major pes del sector industrial (17%), que també enregistra una caiguda en les afiliacions, el 17% de les quals les aporta Flix.

La demarcació de Tarragona també presenta els valors màxims d'ocupació en el sector serveis (73%), seguit del sector industrial, que tot i reduir-se en 4.836 afiliats, representa el 17% del total de la província. La construcció presenta valors similars a la comarca i les Terres de l'Ebre (8%), però l'agricultura té un pes molt baix, i solament enregistra 8.216 treballadors, el 55% dels quals els aporten les Terres de l'Ebre.

2.3.3 Centres de treball

A la Ribera d'Ebre hi ha un total de 1.343 empreses l'any 2017 distribuïdes entre els 14 municipis que componen la comarca. El 71% d'aquestes empreses es troben en poblacions situades a la meitat sud, i el 29% restant als municipis del nord, sent Flix el que en té més amb 179.

Taula 23. Evolució del número d'empreses per municipi, 2012 - 2017

Municipi/àmbit	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Diferència 12-17
Ascó	95	95	92	90	89	86	-9
Flix	173	173	174	180	182	179	6
la Palma	17	19	19	14	14	16	-1
la Torre	25	25	22	24	20	22	-3
Riba-roja	56	59	62	58	58	56	0
Vinebre	18	22	18	21	21	21	3
Ribera Nord	384	393	387	387	384	380	-4
Ribera Sud	942	905	901	935	952	963	21
Ribera d'Ebre	1.347	1.345	1.322	1.288	1.289	1.322	17

Font: Elaboració pròpia amb dades del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies (Generalitat de Catalunya).

Ascó amb 86 empreses al 2017 és el municipi que perd més empreses des del 2012 (9), Vinebre en canvi en guanya 3 durant aquest període (un 17% més). Els valors totals de la Ribera nord mostren una petita reducció en el número d'empreses, que baixa en 13 en relació a 2013. La subcomarca sud en canvi, augmenta el número de centres de treball en 21 en relació al 2012, tot i haver-ne perdut 41 entre 2012 i 2014. Per tant, augmenta en 62 centres durant el període 2014 – 2017.

L'evolució del número d'empreses no mostra uns grans canvis durant aquest període a la comarca, que solament augmenta en 18 empreses en relació al 2012. Cal comentar però, que sí s'observen dues tendències diferenciades entre les dues unitats funcionals de la comarca. Al nord es registra un descens de 4 empreses en relació a 2012, 13 si es compara amb un any després, per tant s'aprecia una tendència a la l'estancament, tot i que poc pronunciada. Als municipis del sud es registra un augment de 17 empreses en relació a 2012, 45 si es compara amb un any més tard, per tant s'aprecia una tendència a l'alça.

2.3.3.1 Afiliacions segons grandària del centre de treball

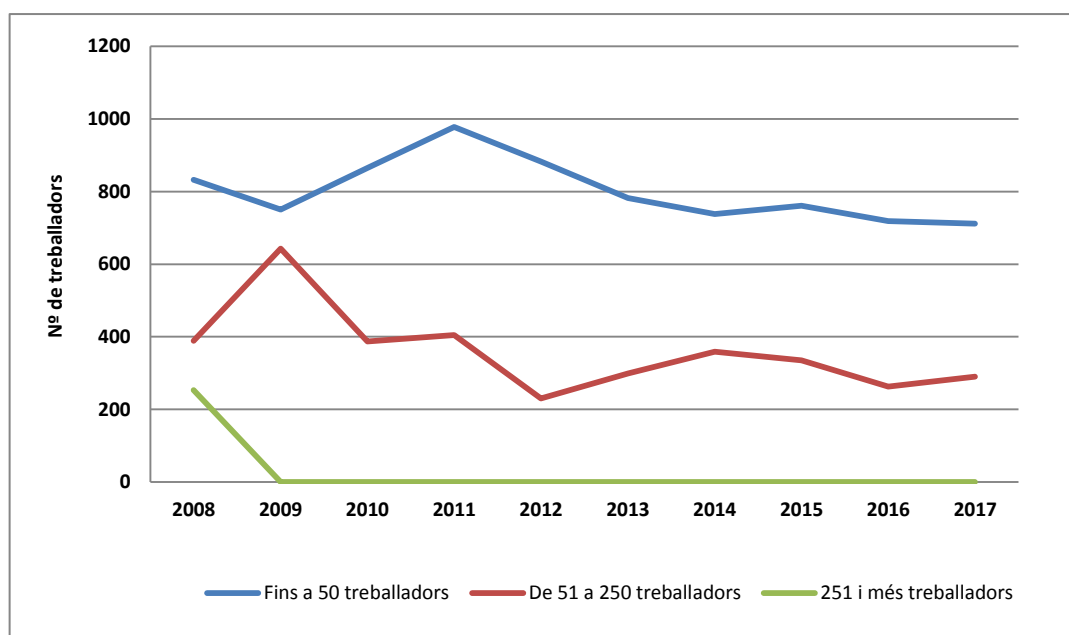
Les afiliacions tenint en compte la grandària del centre de treball indiquen l'estructura empresarial que hi ha en un determinat territori, ja que es pot observar quin tipus d'empreses concentren més ocupació en cada àmbit.

La taula següent indica el nombre de treballadors dels municipis de la subcomarca nord tenint en compte els 3 grups en que es distribueixen les empreses; menys de 50 treballadors (petita), de 51 a 250 (mitjana), i més de 251 treballadors (gran). La

columna del % mostra la proporció en relació al total de la comarca, de manera que també es coneix el pes de cada grup d'empreses en la meitat sud. Les dades s'han extret de la pàgina web de l'INE, que utilitza fonts oficials del Govern d'Espanya i de cada CCAA.

Gràfic 16. Evolució del número de afiliacions a RG segons grandària del centre de treball a la Ribera nord, 2008 - 2017

Font: Elaboració pròpia amb dades del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies (Generalitat de Catalunya).

L'evolució de les afiliacions segons la grandària del centre mostra una reducció dels treballadors en els tres tipus d'empreses segons la seva mida. Les empreses de 251 treballadors o més desapareixen, ja que la única que hi havia era la química Ercros a Flix, i amb la reducció de plantilla que va fer al 2009 va deixar de ser una empresa amb aquestes característiques.

Aquesta reducció va suposar un augment per la categoria d'empresa mitjana (entre 51 i 250 treballadors), però immediatament l'any següent les dades es van tornar a reduir, registrant els valors més baixos el 2012 (230 treballadors). Actualment els valors són un 10% més elevats que al 2016, però si es compara amb el 2015 la reducció és de 115 afiliacions.

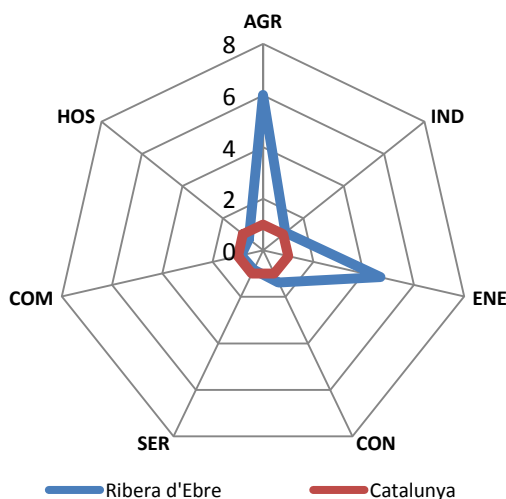
Les afiliacions en empreses de menys de 50 treballadors van assolir els seus màxims al 2011, amb gairebé 1.000 treballadors, però des de llavors s'han anat reduït, arribant als valors més baixos l'any 2017 amb 712 afiliacions, un 27% menys.

2.3.4 Estructura i dinàmica ocupacional

L'estructura i la dinàmica de l'ocupació fan referència al pes que tenen els diferents sectors productius dins l'economia d'una determinada zona, i a la tendència que segueix durant un període concret, de manera que es poden identificar els sectors més rellevants i preveure quin pot ser el seu futur basant-se en la evolució que presenta en els últims anys.

Els gràfics radials que hi ha a continuació representen l'estructura ocupacional sectorial i la dinàmica ocupacional sectorial de la Ribera d'Ebre. Els valors de referència són els de Catalunya i equivalen a 1, per tant, els valors superiors a 1 indiquen una situació de més intensitat d'ocupació en el sector que el que hi ha a Catalunya.

Gràfic 17. Estructura de l'ocupació sectorial, 2015 - 2016

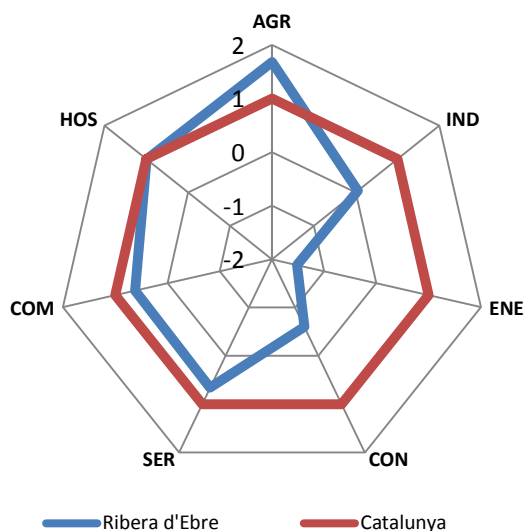
Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Observatori del Treball (Generalitat de Catalunya)

L'estructura de l'ocupació sectorial mostra com els sectors agrícola i energètic destaquen de la resta, ja que l'ocupació que generen a la Ribera és molt superior a la

que generen a Catalunya (en termes de proporció). El sector industrial i el de la construcció també es situen per sobre, però en ratis propers a 1.

Gràfic 18. Dinàmica de l'ocupacional per l'activitat sectorial

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Observatori del Treball (Generalitat de Catalunya)

La dinàmica de l'ocupació relaciona aquestes dades amb les d'un període anterior, de manera que pot observar-se la tendència que segueix l'ocupació de cada sector. L'energètic presenta un clar decreixement (-1.52), també la construcció (-0.6). L'agricultura és l'únic sector que registra valors superiors a 1, que indiquen una evolució més favorable que la del conjunt de Catalunya.

2.3.5 Coeficient d'especialització

El coeficient d'especialització és un indicador que relaciona la població activa d'un determinat sector amb l'ocupació total, i indica el grau d'especialització d'una zona en concret. S'utilitza per analitzar l'especialització i productivitat de diferents espais, i en aquest cas s'ha calculat per al sector serveis, ja que representa el 68% de l'ocupació total de la comarca.

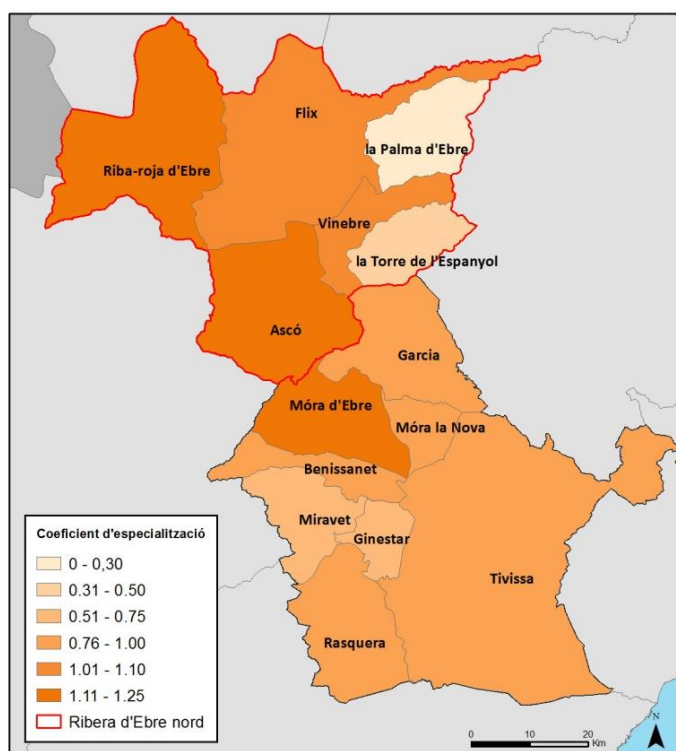
El càlcul d'aquest indicador sorgeix de la relació de l'ocupació del sector serveis d'un municipi (OSSM) entre l'ocupació total del municipi (OTM) / ocupació total del sector

serveis de la comarca (OSSC) entre l'ocupació total de la comarca (OTC): $(OSSM/OTM)/(OSSC/OTC)$.

Per aquest índex, els valors inferiors a 1 signifiquen que no hi ha especialització en aquest sector, els valors iguals a 1 mostren una proporcionalitat entre el pes d'aquest sector i els altres, i els valors per sobre de 1 indiquen que la zona s'especialitza en una producció concreta i esdevé una de les seves funcions predominants.

Mapa 11. Coeficient d'especialització del sector serveis a la Ribera d'Ebre

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Observatori del Treball (Generalitat de Catalunya)

Ascó és el municipi amb una major especialització en el sector serveis, ja que presenta un coeficient de 1,25, tot i que cal recordar que els treballadors del sector energètic de la nuclear hi estan inclosos. El segueixen Riba-roja d'Ebre (1,14) i Móra d'Ebre (1,12), que presenten valor superiors a 1 i, per tant, estan especialitzats en la producció de serveis. Vinebre, amb un índex de 1,08 i Flix amb 1,06, presenten valors molt propers a 1 que indiquen força proporcionalitat entre el pes d'aquest sector i els altres. La resta de poblacions de la comarca tenen un coeficient inferior a 1, però destaquen amb els

valors més baixos la Palma d'Ebre (0,3) i la Torre de l'Espanyol (0,46), de caràcter clarament agrícola.

S'aprecia una major especialització del sector serveis en els municipis de la subcomarca nord, ja que 4 dels 5 que tenen valors superiors a 1 es localitzen en aquesta zona. A la meitat sud en canvi, solament es dona especialització en aquest sector a Móra d'Ebre, i principalment és degut al gran nombre de serveis comarcals que acull com a capital.

Tenint en compte el gran nombre de llocs de treball que representa el sector serveis a la Ribera d'Ebre (68%), és sorprenent que només hi hagi tres municipis clarament especialitzats. Però donat que aquest índex es calcula en relació a l'ocupació del propi municipi i de la comarca en conjunt, s'especialitzen aquelles poblacions que tenen uns valors més elevats en relació a la seva ocupació total, Riba-roja (105 de 135), Ascó (364 de 428), i Móra d'Ebre (1.491 de 1.963. Les afiliacions del sector serveis d'aquests tres municipis representen el 57% de les afiliacions totals del sector, el 71% si es sumen les de Flix.

Un cop explicada la informació referent a l'apartat del sistema productiu, convé remarcar els següents punts per destacar els aspectes més rellevants que s'han identificat en aquest apartat:

- La Ribera d'Ebre presenta una valors productius elevats (PIB), però la RFDB és inferior a la mitjana de Catalunya, fet que indica que no hi ha un retorn econòmic efectiu a la comarca.
- El 59% del VAB generat correspon al sector industrial, i el 35% al sector serveis, proporció inversa a la que presenta Catalunya, amb un 75% corresponent al sector serveis i un 20% al sector industrial.
- El sector energètic representa un 85% del VAB comarcal de la indústria al 2014, però la dinàmica ocupacional dels anys següents mostra un retrocés d'aquest sector.
- La Ribera nord perd un 29% de l'ocupació en relació al 2008.
- El 49% dels llocs de treball que s'han perdut des de l'any 2008 es localitzen el municipi de Flix.
- Totes les poblacions de la zona nord de la Ribera d'Ebre perden afiliacions a la SS durant el període 2008 – 2017.
- El sector industrial dels municipis del nord ha experimentat una reducció de fins el 84% de llocs de treball que generava en relació a 2008, 338 al municipi de Flix.
- La comarca guanya 17 empreses en relació a 2012, però la subcomarca nord en perd 4, i és Ascó el municipi que disminueix més (-9).
- La majoria de municipis que presenten un índex d'especialització superior a 1 es situen a la meitat nord, però cal recordar que el cas d'Ascó es troba condicionat per l'ocupació del sector energètic.

2.4 Factors de competitivitat

La competitivitat s'entén com el conjunt d'elements que expliquen la productivitat. Per tant, els factors de competitivitat són el conjunt d'infraestructures i serveis dels quals disposa un territori per a que els seus habitants puguin desenvolupar activitats productives.

S'ha diferenciat entre dos factors per explicar de forma estructurada aquests elements que presenta la comarca; les infraestructures per al desenvolupament, on s'expliquen les característiques que presenten la xarxa viària, la xarxa ferroviària i les infraestructures per a la localització d'activitats econòmiques; i el sistema d'assentaments des del punt de vista de la centralitat, on també es quantifica i s'analitza la classificació i qualificació que presenten els terrenys dels diferents municipis de la zona nord, i s'analitza el patrimoni cultural i històric que hi ha a la zona.

Amb aquesta informació, es poden detectar mancances estructurals que dificulten les possibilitats de desenvolupament, tant en un context comarcal com un de més ampli. És important conèixer la situació urbanística de cada població, posant especial atenció a les previsions de creixement urbanístic contemplades en cada localitat.

Aquests dos factors (infraestructures de mobilitat i assentaments) es contemplen en les determinacions de tots els Plans Territorials Parciais, també en el de les Terres de l'Ebre que data de 2010, i que ha estat el document base per elaborar aquest apartat. Les dades referents a la qualificació i classificació del sòl s'han extret del Mapa Urbanístic de Catalunya (Departament de Territori i Sostenibilitat), que incorpora tots els expedients de planejament general vigents a 1 de gener de 2018 en el territori de Catalunya.

2.4.1 Infraestructures per al desenvolupament

La Ribera d'Ebre està vertebrada per un conjunt d'infraestructures de mobilitat, tant viàries com ferroviàries, que comuniquen la comarca amb la resta del territori. Aquest conjunt de carreteres i vies de tren, permeten un cert nivell de mobilitat als habitants de la comarca, tant intern com extern, un element cada cop més important per mantenir les poblacions de les zones rurals.

Mapa 12. Infraestructures de mobilitat a la Ribera d'Ebre

Font: elaboració pròpia

2.4.1.1 Xarxa Viària

La xarxa viària de la comarca s'ha estructurat en dos nivells, la bàsica i la secundària, de manera que queden classificades les diferents carreteres que la componen tenint en compte el nivell de rellevància de cada via i la funció que realitza.

- **Xarxa bàsica.** La xarxa bàsica de la comarca la formen dos eixos/vies principals que la travessen de nord a sud, i d'est a oest:
 - L'eix de l'Ebre o Eix Occidental de Catalunya, que travessa la Ribera de nord a sud per mitjà de la carretera C-12 (Amposta – Lleida). Aquesta via inicia el recorregut per la comarca al terme municipal de Flix i el finalitza a Rasquera. L'eix discorre pel Montsià, el Baix Ebre i la Ribera d'Ebre, i relliga els principals municipis d'aquestes comarques. Es tracta d'un eix inclòs a la xarxa transeuropea pel PITC.
 - Eix Tarragona-Terol, en direcció est-oest. Està format per la carretera N-420. Connecta l'àmbit tant amb el Priorat i el Baix Camp com amb l'Aragó, alhora que afavoreix les comunicacions entre la Terra Alta i la

Ribera d'Ebre. Enllaça de forma directa les tres capitals comarcals de la zona: Falset, Gandesa i Móra d'Ebre.

- També s'inclouria la carretera C-44, que connecta la Ribera d'Ebre i el Baix Camp per mitjà de l'eix Móra la Nova – Hospitalet de l'Infant, i la variant de la C-12 (C-12b), que enllaça Ascó i Gandesa, connectant la subcomarca nord amb la Terra Alta, i donant cohesió a l'àmbit.
- **Xarxa secundària.** Correspon a les carreteres comarcals i locals que acaben de comunicar els municipis amb la resta d'indrets i punts del territori. Aquestes carreteres tenen un flux de vehicles menor, i són utilitzades majoritàriament per persones que viuen a la pròpia comarca.

Fora dels límits de la comarca, però a una certa proximitat, es troben altres vies de comunicació de més rellevància com són autopistes i autovies.

- L'AP7 o autopista del Mediterrani, que connecta Murcia amb França, i l'A7 o autovia del Mediterrani, que connecta Algeciras amb Barcelona, formen part del corredor viari del Mediterrani i són infraestructures de titularitat estatal incloses a la xarxa transeuropea. Es localitzen al sud fora dels límits de la Ribera, properes a la zona de confluència de la comarca amb el Baix Camp i el Baix Ebre. Segueixen el litoral, formant un corredor paral·lel al Mediterrani que connecta les ciutats costeres més importants del territori català. Es troben a una distància aproximada d'uns 30 Km de la capital (30 min), Móra d'Ebre, i a uns 50 Km de Flix, (50 min).
- L'AP2 o autopista del nord-est que connecta Saragossa amb la Província de Tarragona, i acaba incorporant-se a l'AP-7. Forma part de la ruta europea E-90. El tram més proper es situa a l'alçada de Lleida, i es troba a una distància aproximada de 40 Km de Flix (35 min), i a uns 60 Km de Móra d'Ebre (55 min).

Partint de la connectivitat existent, s'identifiquen un conjunt de mancances relacionades amb la falta o possible millora d'algunes vies de comunicació que enllacin el territori de la Ribera d'Ebre amb les ciutats principals més properes. Al PTP de les Terres de l'Ebre es plantegen un conjunt d'actuacions previstes pel planejament vigent i, que per tant, l'administració té identificades com a necessàries, tot i que no vol dir que s'hagin d'executar. Les actuacions contemplades amb incidència a la Ribera són les següents:

- Reconversió a autovia de la carretera C-12 entre Amposta i Lleida.
- C-12B les Camposines - Ascó: condicionament i variant d'Ascó.
- C-44 l'Hospitalet de l'Infant - Móra la Nova: condicionament.
- Construcció d'un carril addicional a la C-44. PK 23+700 al 26+360. Tivissa.

També s'identifiquen una sèrie d'actuacions de millora de diversos trams viaris que no tenen una incidència directa a la Ribera d'Ebre, però que el seu desenvolupament si que afavoriria la seva connectivitat de forma indirecta:

- Construcció d'una carretera entre Riba-roja i la Granja d'Escarp.
- Construcció de la variant de la N-420 a l'alçada de Riudecols.
- Fer les variants de la carretera N-420 a Corbera d'Ebre i Gandesa.
- Fer una nova carretera entre Torrebesses i les Borges Blanques.

2.4.1.2 Xarxa Ferroviària

La xarxa ferroviària existent al territori està composta per la línia R-15, que travessa la comarca de nord-oest a sud-est, entrant per Riba-roja d'Ebre i sortint per Tivissa. Aquesta via forma part del trajecte que comunica Madrid i Barcelona, i té un recorregut de 184 Km dins de Catalunya. A la comarca hi ha estació en 4 municipis, Riba-roja d'Ebre, Flix, Ascó i Móra la Nova, essent aquesta última la més important en quant a serveis i freqüència de trens.

Aquest tram de línia (Móra la Nova - Faió) data de 1891, i va néixer per connectar de forma directa les ciutats de Madrid, Saragossa i Barcelona, substituint la línia Saragossa - Lleida que havia quedat obsoleta. Antigament la R-15 acollia la majoria de desplaçaments entre Madrid i Barcelona, però actualment ho fan per la línia Reus - Lleida i per la línia d'alta velocitat, ja que aquesta presenta un ample de via ibèric i té més limitacions que les altres.

La freqüència de pas de trens de passatgers en dies feiners per cada sentit es compon de 17 circulacions entre Barcelona i Reus, de les quals 6 continuen fins a Móra la Nova i 5 fins Flix o Riba-roja d'Ebre. La línia disposa d'un nombre de circulacions insuficient i amb horaris poc atractius que dificulten o impedeixen la seva utilització com a medi de transport habitual.

Degut a la falta d'inversions en manteniment o renovació de les infraestructures ferroviàries existents, la R-15 ha anat patint un deteriorament constant que s'ha traslladat en una pèrdua de qualitat en el servei. Aquest fet es pot corroborar amb les limitacions de velocitat que hi ha actualment a la línia en el seu pas per les estacions

de la Ribera d'Ebre. No hi ha cap tram on el tren pugui circular a la velocitat teòrica establerta, ja que per diverses causes, l'estat de les vies o trinxeres no és el més òptim. Mentre a Riba-roja d'Ebre, a Flix i a Móra la Nova, la velocitat queda limitada a 60 Km/h, a Ascó el límit es situa en els 30 km/h degut al perill de descarrilament que existeix en aquest punt, fet que ja ha succeït recentment quant va descarrilar un vagó de mercaderies l'any 2015.

També cal comentar la pèrdua d'altres serveis en les estacions dels municipis menys importants, com el servei de venda de bitllets a finestrata, o l'obertura física de l'espai de l'estació per resguardar-se mentre s'espera al tren.

Taula 24. Velocitat real i velocitat teòrica de la R-15 al seu pas per la Ribera d'Ebre

Estació	Velocitat real (Km/h)	Velocitat teòrica (km/h)	Causa
Riba-roja	60	120	Mal estat via
Flix	60	90	Mal estat trinxera
Ascó	30	90	Descarrilament
Móra la Nova	60	90	Mal estat via

Font: Extret del document de Proposta millora tram ferroviari Camp de Tarragona

2.4.2 Infraestructures per a la localització d'activitats econòmiques

Les infraestructures per a la localització d'activitats econòmiques són totes aquelles que permeten l'abastiment de serveis que són necessaris per al seu funcionament. Aquestes són un condicionant bàsic per a que determinades indústries o activitats econòmiques puguin ubicar-se en una zona concreta, i desenvolupar correctament la seva activitat. A continuació s'expliquen quines són aquestes infraestructures i la situació que presenten a la comarca.

Mapa 13. Infraestructures per a la localització empresarial ala Ribera d'Ebre

Font: elaboració pròpia

- **Aigua**

L'abastiment d'aigua és un dels elements indispensables per a determinades activitats industrials, i gràcies a la presència del riu Ebre, que té un cabal mitjà de 600 m³ per segon, aquest element està plenament garantit. Durant el segle XX ha estat un dels factors determinants per a que diverses indústries, com la química de Flix, la fàbrica d'adobament de pell de Móra d'Ebre, o la Central Nuclear d'Ascó ubiquessin la seva activitat a la comarca.

- **Depuradores**

Les depuradores són instal·lacions que recullen l'aigua bruta que deriva dels diferents usos que se li dona, i es sotmet a un procés en el qual, per mitjà de la combinació de diversos tractaments físics, químics i/o biològics, se n'eliminen la matèria en suspensió i les substàncies dissoltes. L'aigua obtinguda no és apta per al consum humà, però sí per a retornar al riu sense malmetre'l, amb unes condicions específiques de composició i temperatura. Són un factor clau per a la implantació de determinades indústries, ja que si no s'alterarien les condicions naturals del curs fluvial.

A la comarca hi ha 9 depuradores en total, 5 es troben en municipis de la subcomarca nord (Ascó, Flix, la Palma d'Ebre, la Torre de l'Espanyol i Vinebre), i 4 en poblacions de la zona sud (Garcia, Ginestar, Móra d'Ebre – Móra la Nova i Rasquera).

- **Sòl industrial (polígons existents)**

Els polígons industrials són àrees especialitzades on es localitzen les empreses i indústries respectant la planificació urbanística existent que hi ha a la zona. La localització d'empreses en aquests espais els permet optimitzar les infraestructures i els serveis comuns, cosa que seria impossible sinó es trobessin concentrades en una mateixa zona.

La ubicació d'aquests polígons en un determinat punt no es casual, ja que han de presentar un seguit de característiques que els donen avantatges per desenvolupar la seva activitat. La disponibilitat de sòl a baix preu, una bona comunicació, accessibilitat a les xarxes de distribució o proximitat a centres de serveis són elements que afavoreixen el bon funcionament d'aquests espais.

A la Ribera d'Ebre hi ha un total de dotze polígons o zones industrials distribuïts pels diferents municipis del territori on s'acumulen part de les empreses que desenvolupen la seva activitat a la comarca, set a la subcomarca nord i cinc a la sud (veure taula).

Taula 25. Superfície dels polígons i zones industrials de la Ribera d'Ebre.

Polígon/zona industrial	Municipi/àmbit	Superfície (ha)
Polígon Industrial d'Ascó	Ascó	28,99
Zona Industrial Carretera de la Fatarella	Ascó	9,73
Central Nuclear d'Ascó	Ascó	195,40
Polígon La Devesa	Flix	14,02
Polígon Químic d'Ercros Industrial	Flix	30,08
Polígon Incasol	Flix	13,63
Zona industrial de Roba-roja	Riba-roja	2,10
	Ribera nord	293,95
Camins Nous	Móra d'Ebre	5,30
La Verdeguera	Móra d'Ebre	20,08
Polígon Industrial Els Aubals	Móra la Nova	13,08
Polígon Industrial El Molló	Móra la Nova	30,51
Zona industrial de Benissanet	Benissanet	4,04
	Ribera sud	73,01
	Ribera d'Ebre	366,96

Font: elaboració pròpia amb dades del Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya (ICGC)

La subcomarca nord acumula el 80% de la superfície de polígons i zones industrials de la Ribera d'Ebre. Destaca per sobre de la resta Ascó amb 234 ha que representen un 80% de la zona nord, i un 64% del total comarcal. Flix amb 57 ha és el segon municipi que n'acumula més de tota la Ribera, amb un 16% del total. A la zona sud la superfície es divideix majoritàriament entre les poblacions de Móra la Nova (60% de la zona sud) i Móra d'Ebre (35%).

- **Subministrament elèctric**

El subministrament elèctric és un servei bàsic necessari per a qualsevol activitat econòmica. Les línies de distribució són les xarxes finals que fan arribar l'energia elèctrica des de les subestacions o des dels centres de transformació fins al consum. A Catalunya, aquesta xarxa elèctrica té bàsicament dos nivells de tensió:

- Distribució en alta tensió a 25 kV (puntualment a 15 kV i 11 kV).
- Distribució en baixa tensió a 380 V (puntualment a 220 V).

La potència elèctrica és la quantitat d'energia elèctrica transferida a un circuit elèctric, i és un element indispensable per a l'activitat industrial, que requereix una potència superior a la de l'ús particular.

La Ribera d'Ebre, tot i ser un pol de producció energètica, la zona nord en concret, pateix actualment micro-talls elèctrics que condicionen la implantació de determinades indústries, que per la seva naturalesa productiva no poden operar en zones on el subministrament elèctric d'alta potència no està plenament garantit.

- **Gas**

El gas és un element cada cop més utilitzat en l'activitat econòmica actual, bàsic per al funcionament de molts tipus d'indústria, ja que és un combustible que rebaixa força els costos de producció. Els gasoductes són infraestructures que canalitzen gasos combustibles, generalment gas natural, i permeten l'abastiment d'aquest servei a empreses i particulars.

A la Ribera d'Ebre hi ha la presència del gasoducte Tivissa - l'Arboç, de transport primari (80 bar), que dona servei a Móra d'Ebre i Móra la Nova, almenys als polígons d'aquestes localitats.

El Pla de l'Energia i Canvi Climàtic de Catalunya 2012-2020 contempla la construcció de gasoductes de transport secundari per a l'atenció dels mercats de la seva zona geogràfica d'influència (45 bar), un dels quals és el de Benissanet – Mora – Ascó- Flix, de 24 Km de longitud, tot i que encara no s'ha executat.

- **Fibra òptica**

La fibra òptica és un mitjà de transmissió emprat habitualment en xarxes de dades. S'utilitzen àmpliament en telecomunicacions, ja que permeten enviar una gran quantitat de dades a una gran distància, amb velocitats similars a les de ràdio i superiors a les de cable convencional.

A dia d'avui, és un servei cada cop més necessari per la naturalesa de les noves activitats econòmiques que sorgeixen entorn les Tecnologies de la informació i Comunicació (TIC), i per tant, un factor de localització empresarial molt important.

Actualment s'està desenvolupant una xarxa de fibra òptica a la comarca per mitjà de l'empresa XEIC (Xarxes de l'Ebre Internet i Comunicacions, SL), que ja dona servei als municipis de Móra d'Ebre, Móra la Nova i Riba-roja d'Ebre, i està desplegant una xarxa al nucli urbà de Flix.

2.4.3 Assentaments i centralitat

Els assentaments són les localitzacions en l'espai on s'estableix un conjunt de persones o comunitat. La distribució territorial que tenen els municipis no és casual, i a la Ribera d'Ebre la majoria es situen seguint el curs del riu Ebre, tot i que n'hi ha que es troben localitzats prop de vies de comunicació, com Vinebre o Móra la Nova, i d'altres que queden més aïllats com la Palma d'Ebre.

El PTP de les Terres de l'Ebre estableix una categoria de creixement per a cada nucli de població, de manera que aquests queden jerarquititzats segons el pes que tenen en relació a la seva àrea d'influència. A la meitat nord de la Ribera d'Ebre, Flix presenta una estratègia de creixement potenciat, degut a la polaritat subcomarcal que representa, ja que és un node principal o secundari on hi ha una voluntat decidida del Pla perquè es produeixi un creixement important per extensió. Aquestes polaritats són centres que exerceixen de capitalitats al territori.

Ascó presenta una estratègia de creixement mitjà, degut a que és una polaritat complementària de l'anterior, i Riba-roja d'Ebre també de creixement mitjà, perquè és un nucli estructurant amb ferrocarril. Per últim, la resta de poblacions tenen assignada una estratègia de creixement moderat, la Torre de l'Espanyol com a nucli estructurant, i la Palma d'Ebre i Vinebre com a nuclis rurals (PTP Terres de l'Ebre).

Taula 26. Caracterització i categorització dels municipis de la subcomarca nord

Municipi	X. ferrocarril	X. viària	Disp. sòl <10%	Paper territorial	Estratègia
Ascó	Estació	Eix	Mitjana	Polaritat complementària	Creixement mitjà
Flix	Estació	Eix	Mitjana	Polaritat subcomarcal	Creixement potenciat
la Palma	10 - 20'	10 - 20'	Elevada	Nucli rural	Creixement moderat
Riba-roja	Estació	< 10'	Molt elevada	Nucli estructurant amb ferrocarril	Creixement mitjà
la Torre	< 10'	< 10'	Elevada	Nucli estructurant	Creixement moderat
Vinebre	< 10'	Eix	Molt elevada	Nucli rural	Creixement moderat

Font: Extret del PTP de les Terres de l'Ebre

Aquesta jerarquització dels nuclis municipals té diverses funcions, una de les qual és la distribució dels equipaments a nivell territorial. En determinades zones s'estableixen estratègies de centralitat, que consisteixen en el desenvolupament d'usos específics per donar una funcionalitat concreta a una àrea, i d'aquesta manera es concentren infraestructures, serveis o equipaments en determinades zones.

A la Ribera d'Ebre la distribució dels equipaments es concentra clarament a la capital de la comarca, Móra d'Ebre. Aquesta acumulació de serveis ha esdevingut un factor clau per a la generació d'ocupació, que indirectament també ha afavorit molt el creixement del número d'habitants que ha experimentat la zona dels municipis entorn Móra d'Ebre des de 1975.

Equipaments sanitaris. Totes les poblacions disposen de centre d'atenció primària (CAP), però l'hospital comarcal és localitzat a la capital Móra d'Ebre, i des de la seva construcció al 1988 ha suposat un factor d'atracció determinant per al municipi, ja que la seva àrea d'influència abasta, a més de la Ribera d'Ebre, les comarques veïnes de la Terra Alta i el Priorat.

Equipaments educatius. Existeixen centres d'educació infantil i primària (escoles) a totes les poblacions de la comarca, n'hi ha 16 en total. Els instituts es troben a les poblacions més rellevants de la Ribera; a Flix a la subcomarca nord, i a Móra la Nova (ESO) i Móra d'Ebre (2) a la subcomarca sud. A Móra d'Ebre també hi ha un centre d'educació especial i l'escola oficial d'idiomes (EOI).

Administració. El consell comarcal és un òrgan d'administració i govern de les comarques que existeix a Catalunya i a altres regions com l'Aragó. El de la Ribera d'Ebre es troba situat a Móra d'Ebre.

2.4.3.1 Ordenació urbanística

Dos dels indicadors que cal analitzar quan es parla d'un assentament són la classificació i la qualificació del sòl que presenten els seus terrenys, sobretot les previsions de creixement que es fan amb la disponibilitat de sòl urbanitzable, per a ús residencial, per acollir activitats econòmiques... La classificació urbanística del sòl estableix tres grups que determinen la funcionalitat d'aquella àrea: urbà, urbanitzable i no urbanitzable. La qualificació assigna a cada territori uns usos determinats i unes condicions i deures (residencial, rústic, industrial...)

Les superfícies que els consistoris municipals classifiquen com a urbanitzables, són reserves d'espais que es fan tenint en compte previsions de possibles creixements que poden experimentar aquestes localitats, establertes als PTP de cada zona. A més, la localització que es dona a cada tipus de terreny no és aleatòria, ja que s'intenta concentrar cada tipus d'activitat en una àrea concreta del terme municipal per evitar molèsties, per exemple, generalment les activitats industrials es situen a les zones perifèriques dels nuclis.

2.4.3.1.1 Classificació urbanística del sòl

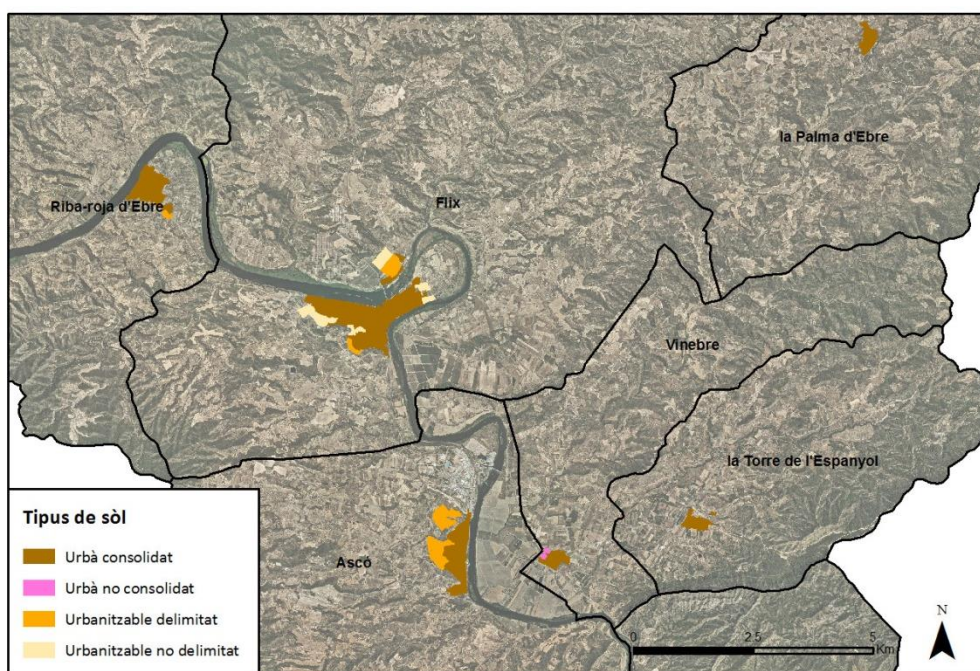
La classificació urbanística del sòl assigna una de les tres categories esmentades a cada zona del terme municipal, amb l'objectiu d'establir de forma clara els espais urbans, els espais que poden urbanitzar-se en un futur, i els espais que no poden ser urbanitzats.

L'espai urbà està compost per aquells terrenys sotmesos al procés d'integració al teixit urbà i que compten amb els serveis urbanístics bàsics (xarxa viària, aigua potable, sanejament, i subministrament elèctric). Es poden distingir dues categories: el sòl urbà consolidat, que és tot aquell sòl que tingui la condició de solar apte per l'edificació, que compta amb els serveis urbanístics, té assenyalades alineacions i rasants i només manca completar la urbanització. I el sòl urbà no consolidat, que és aquell que no té la condició de solar i no ha arribat a tenir una configuració definitiva.

El sòl urbanitzable es compon d'aquells terrenys que el pla d'ordenació urbanística municipal considera necessaris per a garantir el creixement de la població i l'activació econòmica del territori. També consta de dues categories que defineixen l'estat de les reserves de sòl que es fan. El sòl urbanitzable delimitat, és aquell que per al seu desenvolupament i transformació urbanística li cal la formulació, tramitació i aprovació

d'un Pla Parcial Urbanístic (PPU). I el sòl urbanitzable no delimitat que es considera a aquelles reserves de sòl que es fan per les necessitats futures, però que mentre no s'especifiqui l'activitat que ha d'acollir es considera sòl no urbanitzable.

Mapa 14. Classificació urbanística del sòl dels municipis de la Ribera d'Ebre nord

Font: Elaboració pròpia amb dades del Mapa Urbanístic de Catalunya

A la subcomarca nord de la Ribera d'Ebre el municipi que presenta una major superfície de sòl urbà consolidat és Flix, amb més de 142 ha urbanitzades (50%). Ascó, amb 54 (19%) , i Riba-roja amb gairebé 44 (15%) el segueixen, la Palma, la Torre i Vinebre es situen als voltants de les 15 ha de sòl urbà (5%). Aquesta categoria està composta majoritàriament per zones d'ús residencial, vies interurbanes, i espais d'activitat econòmica.

Si es centra l'atenció amb el sòl urbanitzable delimitat, es pot observar com únicament Ascó, amb 36,36 ha, Flix, amb 15 ha, i Riba-roja, amb 2,02 ha, tenen reserves de sòl per futurs creixements. La quantitat d'aquest tipus de sòl representa un 19% respecte el sòl urbà consolidat. Tenint en compte que segons el PTP aquests nuclis tenen estratègies de creixement potenciat i mitjà, és adequat que tinguin espais classificats com a urbanitzables delimitats, és a dir, llestos per a ser urbanitzats. La Palma, la Torre i Vinebre tenen estratègies de creixement moderat, i com que existeixen expectatives de creixement molt baixes no disposen de sòl urbanitzable.

El sòl urbanitzable no delimitat és el que es reserva pensant a llarg termini, però que es contempla com a no urbanitzable fins que no es concreta la funció que se li vol atribuir, encara que el seu ús sol ser per activitats econòmiques. Flix és l'única població amb reserves de sòl urbanitzable no delimitat, més de 32 ha que es distribueixen en 5 parcel·les situades a zones perifèriques del nucli de població.

Taula 27. Classificació urbanística dels terrenys dels municipis de la Ribera nord

Tipus de sòl	Ascó	Flix	la Palma	la Torre	Riba-roja	Vinebre	Ribera nord
Sòl urbà consolidat	54,00	142,76	14,58	13,97	43,84	15,20	284,35
Sòl urbà no consolidat						1,93	1,93
Sòl urbanitzable delimitat	36,36	15,00			2,04		53,40
Sòl urbanitzable no delimitat		32,17					32,17
<i>Total</i>	<i>90,39</i>	<i>189,93</i>	<i>14,58</i>	<i>13,97</i>	<i>45,88</i>	<i>17,13</i>	<i>371,85</i>

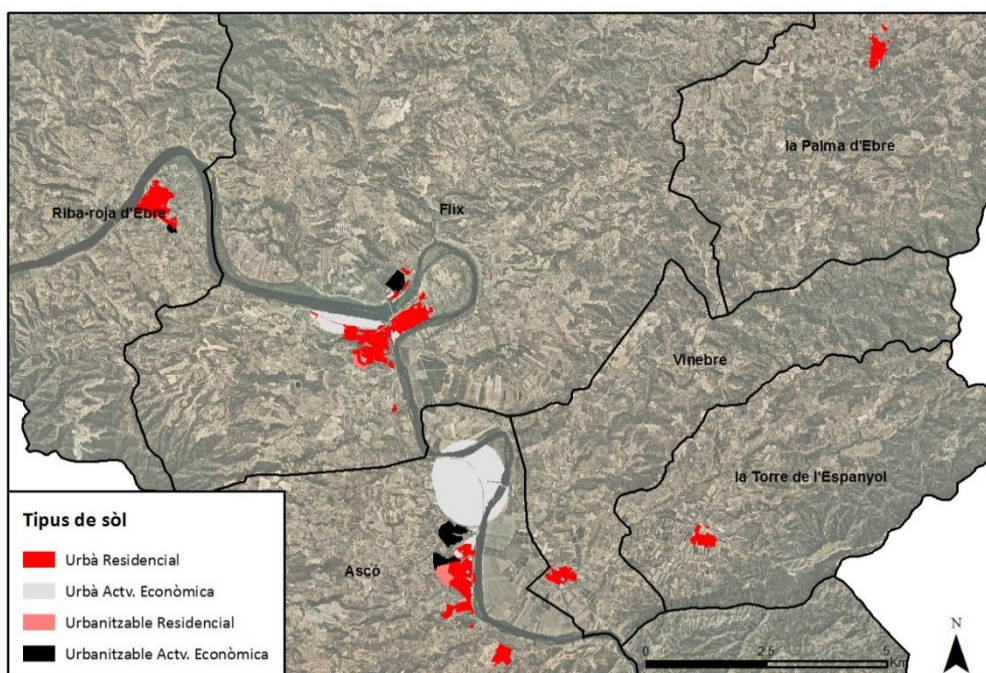
Font: Elaboració pròpia amb dades del Mapa urbanístic de Catalunya (Departament de Territori i Sostenibilitat)

2.4.3.1.2 Qualificació urbanística del sòl

Amb la qualificació urbanística del sòl s'assignen els usos que tindrà cada espai, de manera que queden especificades les activitats que pot acollir cada parcel·la. Amb l'elaboració dels plans d'ordenació municipal els ajuntaments destinen zones concretes per a cada tipus d'activitat, i d'aquesta manera es minimitzen les interferències que poden generar-se entre els diferents usos que es fan de l'espai urbà.

Per l'anàlisi que s'està realitzant prenen especial rellevància les dades referents al sòl residencial i al sòl per activitats econòmiques, tant l'urbà com l'urbanitzable, ja que són els dos indicadors que mostren la situació actual i les previsions de creixement que es fan per al futur.

Mapa 15. Qualificació urbanística del sòl dels municipis de la Ribera d'Ebre nord

Font: Elaboració pròpia amb dades del Mapa Urbanístic de Catalunya

La Palma, la Torre i Vinebre no tenen superfície destinada a possibles creixements, com ja indicava la classificació del sòl comentada en l'apartat anterior.

Ascó té 10,58 ha de sòl urbanitzable residencial, localitzat a la zona oest del nucli de població, contemplat per a futurs desenvolupaments urbans d'habitatges. Representen gairebé un 20% respecte l'actual sòl consolidat que té el municipi. El sòl urbanitzable destinat a activitats econòmiques és de gairebé 26 ha, i es situen al nord de la meitat oest de la població, al Polígon Industrial d'Ascó, entrant a la població.

Les dades referents al sòl urbà per activitats econòmiques mostren com és la localitat de l'àrea d'estudi que té una major superfície destinada a activitats econòmiques, amb un 83% del total, fet que es deu a que els terrenys de la Central Nuclear representen 183 d'aquestes 189 ha, tot i que apareixen contemplats com a sistema general tècnic de producció d'energia elèctrica.

Flix té 3,12 ha destinades a futurs creixements residencials, i es troben localitzades a la zona sud-oest del nucli de població, a la urbanització de La Ventonella, situada a la perifèria del municipi. El sòl urbanitzable per activitats econòmiques suma 10,34 ha que reparteixen en dues parcel·les situades al Polígon Industrial la Devesa. És el segon municipi amb més superfície destinada a activitats econòmiques, 46,63 ha que

representen un 16% del total de la subcomarca nord, 32 d'aquestes ha pertanyents a la planta química que té Ercros al municipi.

Riba-roja d'Ebre no té cap zona qualificada com a urbanitzable residencial, fet que tampoc sembla necessari tenint en compte la regressió en termes de població que ha patit en els últims 50 anys, i les perspectives de creixement que presenta per al futur. El que si presenta és una petita reserva de sòl per a activitats econòmiques localitzada al sud del nucli de població, a la zona oest entrant a la població.

Taula 28. Qualificació urbanística dels terrenys dels municipis de la Ribera nord

Tipus de sòl	Ascó	Flix	la Palma	la Torre	Riba-roja	Vinebre	Ribera nord
Residencial	18,84	46,63	7,36	6,95	22,65	7,45	109,88
Urb. Residencial	10,58	3,12					13,7
Act. Econòmiques	189,5	35,52	0,49	0,97	0,06	0,74	227,28
Urb. Act. Econòmiques	25,77	10,34			1,69		37,8
Urb. No Delimitat		31,78					31,78
Altres Urbanitzables		3,49					3,49
Total	244,69	130,88	7,85	7,92	24,40	8,19	423,93

Font: Mapa urbanístic de Catalunya (Departament de Territori i Sostenibilitat)

En definitiva, Flix i Ascó formen el node productiu principal de la zona nord, ja que entre les dues acumulen el 99%de la superfície destinada a activitats econòmiques de l'àrea d'estudi.

Cal comentar la situació que es dona en relació a la subcomarca sud, que no té una tradició industrial tant marcada com succeeix al nord, però que ha vist com en els últims anys s'ha potenciat clarament mitjançant polítiques públiques, com el desenvolupament del polígon del Molló (Móra la Nova), molt ben comunicat i equipat.

2.4.4 Patrimoni cultural i històric

La Ribera d'Ebre és una comarca amb un gran patrimoni cultural i històric. Al llarg dels segles, el riu Ebre ha estat utilitzat com a via de transport, i ha esdevingut un nexa d'unió entre les terres d'interior i la mediterrània. Són diversos els pobles que s'hi

han assentat al llarg dels anys: ibers, fenicis, grecs, romans... deixant empremtes d'aquesta història en forma de pintures prehistòriques, jaciments arqueològics, castells o esglésies.

Aquest patrimoni cultural pot esdevenir un factor de competitivitat territorial si es cuida i valoritza, per tant, és important invertir esforços en conservar-lo i donar-lo a conèixer.

La Llei del Patrimoni Cultural Català estableix una classificació que reconeix la singularitat i importància dels diferents béns culturals, i els jerarquitzava segons la rellevància que presenten. D'aquesta manera, s'estableixen dues categories, tant per a béns mobles com immobles:

- **Béns Culturals d'Interès Nacional (BCIN).** S'inclouen aquells béns més rellevant dels patrimoni cultural català. La distinció l'atorga l'administració de la Generalitat.
- **Béns Culturals d'Interès Local (BCIL).** S'inclouen aquells béns que no compleixen les condicions per considerar-se BCIN. La declaració dels béns culturals d'interès local la fa el ple de l'ajuntament, en els municipis de més de cinc mil habitants, o el ple del consell comarcal, en els municipis de menys de cinc mil habitants.

La taula mostra els diferents béns culturals que hi ha als municipis de la zona nord de la Ribera d'Ebre. En total són 37 els que s'han inclòs, però la casella de Forn d'oli de Riba-roja n'aglutina 10, per tant, en total són 46. La majoria estan reconeguts per alguna de les dues categories esmentades (BCIN i BCIL), però també s'han inclòs determinats béns que tot i que no tenen un reconeixement específic, tenen un clar interès cultural per al territori.

Taula 29. Béns culturals dels municipis de la subcomarca nord

Nº	Monument	Ubicació	Estil/època	Protecció
1	Muralles d'Ascó	Ascó	Medieval	BCIN
2	Castell d'Ascó	Ascó	XIV-XV, XIX	BCIN
3	Torre del Minaret	Ascó	Medieval	BCIN
4	Búnquer dels Reguers	Ascó	Batalla de l'Ebre	BCIL
5	Campament del XVé Cost d'Exèrcit	Ascó	Batalla de l'Ebre	BCIL
6	Església Parroquial de Sant Joan Baptista	Ascó	Gòtic, Barroc (S.XII, S.XVIII, S.XIX)	BCIL
7	Ermita de Sant Miquel Patró dels Ecologistes	Ascó	Obra popular (S.XVIII)	BCIL
8	Castell Carlí	Flix	XIX (1831)	BCIN

9	Església de Santa Maria	Flix	Gòtic tardà. Obra popular (S.XVII, S.XX)	BCIL
10	Masia de Ca l'Aubal	Flix	Obra popular (S.XX)	BCIL
11	Refugi antiaeri	Flix	Batalla de l'Ebre (1936)	-
12	Molí d'Oriol	Flix	S.XVII, S.XVIII, S.XIX	-
13	Castell de la Palma	la Palma	Medieval	BCIN
14	Església de Mare de Déu de l'Assumpció	la Palma	Barroc (S.XVIII – S.XX)	BCIL
15	Església de Mare de Déu del Roser	la Palma	Romànic (S.XII – S.XIII, S. XVII)	BCIL
16	Fortí a la serra dels Valencians	Riba-roja	Obra popular (S.XIX – S.XX)	BCIN
17	Castell de Riba-roja	Riba-roja	S.XII – S.XIII, S.XVI – S.XVII	BCIN
18	la Garita	Riba-roja	Medieval	BCIN
19	Casa de la Vila	Riba-roja	Eclecticisme	BCIL
20	Ermita de Santa Madrona	Riba-roja	Neoclassicisme. Obra popular	BCIL
21	Ermita de Santa Magdalena de Berrús	Riba-roja	Romànic	BCIL
22	Punta del Duc	Riba-roja	Batalla de l'Ebre. Obra popular	BCIL
23	Església de Sant Bartomeu	Riba-roja	Barroc i Rococó	BCIL
24	Forns d'oli. N'hi ha 10	Riba-roja	Obra popular	BCIL
25	Pou de gel de Delaguà	Riba-roja	Sense estil definit	BCIL
26	Església Parroquial de Sant Jaume	la Torre	Barroc	BCIL
27	Castell de Vinebre	Vinebre	S.XIII, S. XV – S.XVI	BCIN
28	Escut dels Ossó Donzell	Vinebre	Obra popular (S.XVI)	BCIN
29	Escut de Ca Don Joan	Vinebre	Barroc (S.XVIII)	BCIN
30	Casa Poquet	Vinebre	Obra popular (S.XVIII)	BCIN
31	Ca Don Juan	Vinebre	Renaixement i Barroc	BCIL
32	Casa Museu d'Enric d'Ossó	Vinebre	Obra popular	BCIL
33	Centre històric de Vinebre	Vinebre	Obra popular	BCIL
34	Convent de les Teresianes	Vinebre	Eclecticisme	BCIL
35	Ermita de Sant Miquel	Vinebre	Obra popular	BCIL
36	Església Parroquial de Sant Joan Baptista	Vinebre	Barroc	BCIL
37	Establiment ibèric de Sant Miquel	Vinebre	S.II a.C. –S.I a.C.	-

Font: Elaboració pròpia amb dades de la secció de Patrimoni de la Generalitat de Catalunya

Dels 46 béns que s'han inclòs en aquesta taula, 13 són BCIN, 30 són BCIL i 3 no s'inclouen en cap de les dues, per tant, 43 tenen un clar reconeixement administratiu com a béns culturals. Dels primers, el municipi que en té més és Vinebre amb un total de 4 (31%), seguit d'Ascó i Riba-roja amb 3 (23%), i la resta de poblacions en tenen 1 (8%).

Els BCIL s'acumulen majoritàriament a Riba-roja, amb un total de 16 (53%), ja que s'inclouen en aquesta categoria els 10 forns d'oli que hi ha al municipi (de Ginebre de Berrús I, Berrús II, de Josepet de Balances, de Quimet el Recader, de Serení, de Torà, de Vall de Porcs, dels Castellons; i de Miquel del Sim i de Valera). El segueix Vinebre amb 6 (20%), Ascó amb 4 (13%), i Flix i la Palma amb 2 (7%).

Entre els diferents béns inclosos s'identifiquen 5 castells, 11 esglésies i ermites, diversos punts de la Batalla de l'Ebre, cases, museus... Aquets béns pertanyen a diferents èpoques històriques, de forma que hi ha obres Medievals, del Barroc, del Renaixement, del Romànic, o més contemporànies com records de la Guerra Civil.

La categoria d'altres la componen el Refugi antiaeri de Flix, el Molí d'Oriol de Flix, i l'establiment Ibèric de Sant Miquel de Vinebre, ja que s'ha valorat que són elements prou rellevants per ser considerats béns culturals d'interès.

Taula 30 . Recompte dels béns culturals dels municipis de la subcomarca nord

Municipi	BCIN	% BCIN	BCIL	% BCIL	Altres
Ascó	3	23	4	13	0
Flix	1	8	2	7	2
la Palma	1	8	2	7	0
Riba-roja	3	23	16	53	0
la Torre	1	8	0	0	0
Vinebre	4	31	6	20	1
Total	13	100	30	100	3

Font: Elaboració pròpia amb dades de la secció de Patrimoni de la Generalitat de Catalunya

Un cop analitzada tota la informació referent a l'apartat dels factors de competitivitat, és necessari destacar els següents aspectes:

- Els municipis del nord pertanyen al grup administratiu de les terres de l'Ebre tot i estar millor comunicats amb la zona de Lleida.
- La línia de FFCC disposa d'un nombre de circulacions insuficient i amb horaris poc atractius.
- La falta d'inversions en manteniment a generat un deteriorament de les infraestructures ferroviàries de la comarca que ha provocat una pèrdua de qualitat del servei.
- El gas i la fibra òptica són dues mancances d'infraestructures molt necessàries per al futur econòmic dels municipis de la zona nord.
- Amb la concentració d'equipaments a la subcomarca sud, s'ha afavorit administrativament el desenvolupament de la zona en detriment dels municipis del nord.
- A la subcomarca nord només Ascó, amb 36,36 ha, Flix, amb 15 ha, i Riba-roja, amb 2,02 ha, tenen reserves de sòl per futurs creixements (urbanitzable delimitat), la majoria destinades a activitats econòmiques.
- Ascó i Flix formen el node productiu principal de la zona nord, ja que acumulen el 99% de la superfície destinada a activitats econòmiques de l'àrea d'estudi.
- No existeix una estratègia de desenvolupament conjunta, cada municipi desenvolupa accions pel seu conte.
- Hi ha un ric patrimoni cultural als municipis de la zona nord, sobretot a Vinebre i a Riba-roja.

2.5 Marc legal i institucional

En el marc legal i institucional s'inclouen els continguts referents a les normatives que regeixen l'ordenació del territori a la zona d'estudi, i els organismes que actuen des de les institucions per fomentar el desenvolupament econòmic dels territoris.

Primer, es comenten les diferents planificacions que tenen incidència sobre els municipis de la zona, ja que són la base legal en la qual s'han de basar totes les accions que es duuguin a terme al territori, però també tot el planejament no vinculant per conèixer l'experiència en governança.

En un segon apartat, s'analitzen els esforços que s'han fet en matèria de desenvolupament local, explicant el tipus de polítiques que s'han realitzat, identificant i explicant els organismes o projectes que s'han portat a terme per afavorir la dinamització socioeconòmica del territori.

Per últim, s'identifiquen les diferents iniciatives que s'han executat en els últims anys, analitzant el seu recorregut, l'abast territorial que tenen, els agents i sectors implicats, origen del finançament, i l'estat actual que presenten.

Cal comentar que els plans, iniciatives i projectes comentats en aquest apartat tenen l'àmbit d'actuació localitzat als municipis de la Ribera Nord, al conjunt comarcal de la Ribera, o a un àmbit supracomarcal on la comarca està inclosa.

2.5.1 Planejament amb incidència al territori

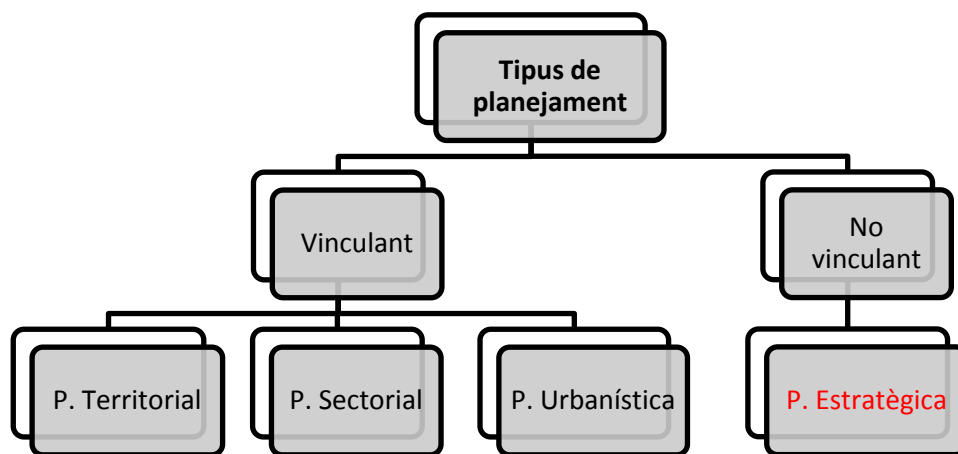
Tot sistema de planejament s'estructura al voltant d'un àmbit territorial que s'intenta ordenar i planificar amb l'objectiu de gestionar els usos del sòl de manera eficient i millorar la qualitat dels espais influenciats per l'activitat humana. Aquest fet dona com a resultat l'aparició de diferents instruments d'ordenació que presenten un abast divers i sobretot una diferent utilitat.

El planejament consisteix en l'acció de planificar, és a dir, en la gestió de les diferents activitats que es desenvolupen en un territori mitjançant el pla, una eina on es donen un conjunt de directrius que s'han de respectar, ja que pretenen projectar i ordenar els diferents elements que interaccionen en un territori.

Existeixen diferents tipologies de planificació depenent de l'abast i la finalitat que presenten, cada una amb una utilitat concreta i dirigida a regular un determinat tipus d'accions. Així doncs, es pot classificar la planificació segons sigui vinculant o no vinculant. La primera és d'obligatori compliment, ja que és la reglamentació en la qual

es basa l'ordenació urbanística. La segona en canvi, té un compliment i una implementació que depèn exclusivament de l'interès i la capacitat dels actors i agents implicats.

Figura 3. Mapa conceptual del tipus de planejament segons si és vinculant o no

Font: Elaboració pròpia

2.5.1.1 Planejament vinculant

La planificació territorial actua sobre el conjunt del territori d'un àmbit regional, subregional o comarcal, s'estructura de forma jeràrquica, de manera que cada nivell de planificació ha de contemplar les directrius que presenten altres nivells superiors. Aquesta, s'entén com el procés que tracta d'ordenar de manera global i integral el territori, assignant usos específics a cada una de les parts que conformen el conjunt territorial.

La planificació sectorial explica la distribució territorial d'una determinada variable o funció, prioritzant l'òptica del sector per sobre de l'òptica territorial. Es tracta d'una aproximació vertical, ja que projecta sobre el conjunt d'un territori concret els elements vinculats a una funció determinada.

La planificació urbanística és d'àmbit municipal, submunicipal (part d'un municipi) o supramunicipal (conjunt de municipis), i detalla els usos assignats o permesos per a cada parcel·la.

Un cop comentat el planejament i les diverses tipologies que existeixen, s'identifiquen i comenten tot seguit els plans que tenen algun tipus d'incidència sobre els municipis

de la zona nord de la comarca o sobre el conjunt de la Ribera d'Ebre. Cal posar especial atenció a la data que presenten aquests plans, sobretot els d'ordenació municipal, ja que la Llei d'urbanisme 2/2002 aprovada el 2006 introdueix nous aspectes com la sostenibilitat territorial, i marca un abans i un després en l'ordenació urbanística de les poblacions.

En l'àmbit de la planificació territorial tenen incidència sobre la comarca el Pla Territorial General de Catalunya, que abasta tot el Principat, i el Pla Territorial Parcial de les Terres de l'Ebre (2010), que regula l'ordenació de les 4 comarques del sud Catalunya.

El planejament sectorial projecta una variable sobre la totalitat de territori, per tant hi ha molts plans sectorials que tenen incidència sobre l'àmbit comarcal de la Ribera d'Ebre. Alguns exemples són el Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN), que contempla la classificació de tots els espais naturals protegits de Catalunya, o el Pla de l'energia i el canvi climàtic de Catalunya 2012 – 2020.

La figura ideal per dur a terme la planificació urbanística són els Plans d'Ordenació Urbanística Municipal (POUM), ja que són un instrument d'ordenació urbanística integral del territori. Però no tots els municipis tenen POUM aprovats, ja que existeixen altres tipus de plans que poden complementar-los o suplir-los, com per exemple les normes subsidiàries de planejament o les normes de planejament urbanístic, que es troben en municipis petits que encara no han pogut desenvolupar el seu POUM.

Taula 31. Planificació urbanística dels municipis de la subcomarca nord

Municipi	Tipus pla	Any
Ascó	Revisió de les Normes subsidiàries de planejament	1998
Flix	PGOU	1995
la Palma	POUM	2015
la Torre	Normes de planejament urbanístic	2010
Riba-roja	Normes subsidiàries de planejament	1997
Vinebre	Normes de planejament urbanístic	2010

Font: Elaboració pròpia amb dades del Registre de Planejament Urbanístic de Catalunya

S'observa com la Palma d'Ebre és l'únic municipi que presenta un POUM adaptat a la normativa vigent, elaborat l'any 2015. Flix té en vigència un PGOU, que és la figura equivalent al POUM, però va redactar-se al 1995 i és regeix per la normativa anterior a

la Llei 2/2002. La resta de poblacions presenten com a instrument de planejament urbanístic, o bé les Normes de planejament urbanístic, com és el cas de la Torre de l'Espanyol i Vinebre, que són 2 dels 8 municipis de les Terres de l'Ebre que encara tenen aquest tipus de planejament, tot i que han estat actualitzats en els últims anys (2010); o bé les Normes subsidiàries de planejament, amb vigència a Ascó i Riba-roja d'Ebre, que daten de 1997 i 1998 respectivament. Per tant, la normativa urbanística per la qual es regeixen la majoria de poblacions no està elaborada en base a la utilització racional del territori, on s'hauria de compatibilitzar creixement i dinamisme econòmic amb cohesió social, respecte al medi ambient, i qualitat de vida de les generacions presents i futures.

2.5.1.2 Planejament no vinculant

Com a element dirigit més directament al desenvolupament socioeconòmic d'economies locals o regions existeix la planificació estratègica, que és un instrument d'intervenció territorial basat en la participació i concertació públic-privada, enfocat a que cada territori elabori una estratègia consensuada i eficient per fer front a les qüestions clau de futur i les grans opcions de desenvolupament. Aquests tipus d'actuació s'emmarca dins la dinamització econòmica dels territoris, ja que busca impulsar els diferents sectors econòmics mitjançant l'aprofitament dels recursos propis del territori.

A continuació es comenten alguns dels plans estratègics que s'han elaborat amb incidència sobre la comarca.

- **Pla Estratègic de Turisme de les Terres de l'Ebre (2007)**

El Pla de dinamització turística és un programa inclòs al Pla integral de qualitat turística espanyola PICTE 2000 destinat a l'activació econòmica i la potenciació de destinacions turístiques emergents. Està gestionat pel Consorci que es va formar amb els Consells Comarcals del Baix Ebre, el Montsià, la Ribera d'Ebre i la Terra Alta.

El pressupost del Pla de dinamització turística és de 4,2 milions d'euros per al període 2005-2009, fons que va ser aportat a parts iguals entre el govern de l'Estat espanyol, la Generalitat de Catalunya i l'administració local. Els objectius principals del Pla eren : l'augment de la qualitat dels serveis turístics, la millora del medi urbà i natural dels municipis, l'ampliació i millora dels espais d'ús públic, l'augment, millora i diversificació de l'oferta complementària, la posada en valor de recursos turístics, la creació de nous productes i la implicació i sensibilització de la població i agents locals en la cultura de la qualitat.

- **Pla de Dinamització Territorial d'Economia Cooperativa de la Ribera d'Ebre (2010)**

La creació i consolidació d'empreses cooperatives a la Ribera d'Ebre és una de les línies d'actuació estratègiques per tal de dinamitzar l'economia, per tant, amb aquest objectiu, el 2010 es va impulsar el Pla de Dinamització d'Economia Cooperativa de la Ribera d'Ebre, apostant per la dinamització del món cooperatiu.

En el pla es contemplen actuacions com l'elaboració de 5 plans estratègics de les cooperatives agràries de la comarca (el grup Fruiter de Benissanet, la Cooperativa de Flix, la Cooperativa de la Palma d'Ebre, la Cooperativa de Tivissa i la Cooperativa de Rasquera), cursos d'homologació per als prescriptors del model cooperatiu, o suport a la creació de l'Associació d'oleïcultors de la Ribera d'Ebre, tot i que cal comentar que no es van arribar a fer.

- **Pla Estratègic de les Terres de l'Ebre (2013)**

Al 2012 s'impulsava la redacció del Pla Estratègic de les Terres de l'Ebre, amb l'objectiu de trobar formes de desenvolupar una activitat econòmica que sigui competitiva internacionalment i que aportí valor, construint un teixit econòmic més productiu.

Però al 2015 el Govern el va desestimar, considerant que el contingut del pla no era operatiu i que la seva concreció, com a document més que com a pla, s'havia d'adaptar al model estratègic que estudiava el Govern per reestructurar l'economia i fer front a futures situacions de crisi en els pròxims cinc o deu anys.

2.5.2 Organismes i institucions

Amb l'objectiu de fomentar el desenvolupament socioeconòmic del territori s'han creat un conjunt d'organismes i institucions que busquen incentivar l'activitat econòmica comarcal. Els projectes desenvolupats en aquest apartat s'articulen amb la finalitat d'informar, formar i incentivar a terceres persones a dur a terme iniciatives que aprofitin els recursos territorials existents.

- **Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre, CERE (1983)**

És una entitat fundada l'any 1983, amb l'objectiu de promoure estudis sobre la realitat comarcal i també coordinar i impulsar iniciatives culturals i de coneixement de la Ribera d'Ebre. Actualment té 420 socis.

Les funcions de centre són el desenvolupament, la divulgació i el foment dels valors culturals, científics i artístics de la comarca, en els aspectes d'investigació, conservació i divulgació, en qualsevol camp. Totes aquelles matèries i camps del saber que

constitueixen una aportació d'interès per al coneixement del passat, l'anàlisi del present o els projectes per al futur de la comarca de la Ribera d'Ebre.

Actualment compta amb 10 seccions de diferents camps d'estudi (història natural, arqueologia, literatura...) i amb un total de 9 delegats que s'encarreguen de gestionar i dinamitzar aquestes seccions.

- **Àrea de promoció econòmica del Consell Comarcal de la Ribera d'Ebre (1987)**

A la Ribera d'Ebre existeix una àrea de promoció econòmica dins el Consell Comarcal, que va ser creat al 1982. Amb aquest organisme es pretén impulsar un nou model de gestió en el desenvolupament econòmic comarcal amb l'objectiu d'obtenir els resultats esmentats; crear ocupació i diversificar l'economia mitjançant els recursos endògens i la cooperació públic-privada amb l'objectiu d'estimular el creixement socioeconòmic.

Aquesta àrea tracta temes relacionats amb la diversificació econòmica, el desenvolupament del sector agrari, el sector cooperatiu, l'emprenedoria, la responsabilitat social corporativa, el foment de l'ocupació, el foment de l'artesania, el sector empresarial i la dinamització comercial, incentivant d'aquesta manera l'activitat econòmica del territori. L'organisme compta amb un tècnic de promoció econòmica.

- **Institut per al Desenvolupament de les Comarques de l'Ebre, IDECE (1993)**

L'IDECE és un organisme adscrit al Departament de Territori i Sostenibilitat creat l'any 1993. L'espai físic es situa a Tortosa, però té incidència sobre les 4 comarques de les Terres de l'Ebre: Ribera d'Ebre, Terra Alta, Baix Ebre i Montsià.

Algunes de les seves funcions passen per la promoció i desenvolupament de les comarques, fomentar la seva projecció, vetllar pel compliment del PTP, recolzar polítiques municipals de desenvolupament, assessorar i realitzar estudis tècnics, o executar el manteniment i promoció del pla de la via navegable de l'Ebre, entre d'altres.

Compta amb una estructura institucional força ampla, formada per representants de la Generalitat, dels grups parlamentaris, dels consells comarcals i de la societat civil.

- **Consorti Intercomarcal d'Iniciatives Socioeconòmiques. Grup d'Acció Local (GAL) Ribera d'Ebre - Terra Alta (2009)**

Amb l'objectiu d'aplicar el programa participatiu de desenvolupament local LEADER s'han seleccionat un total d'11 Grups d'Acció Local (GAL) a Catalunya amb les respectives estratègies locals, que representen el 73% del territori de Catalunya, el 10% de la població total, el 59% dels municipis catalans i una densitat mitja de 32,7 habitants per km². El consorci és l'organisme que es va crear per gestionar de manera més eficient les ajudes.

Aquest GAL està format per entitats públiques i privades sense ànim de lucre, i sorgeix amb la finalitat d'aplicar la metodologia LEADER a les comarques de la Ribera d'Ebre i la Terra Alta. Els objectius que persegueix tenen la finalitat de crear ocupació i riquesa amb la implicació dels diferents agents econòmics, socials i institucions públiques per aconseguir un desenvolupament que repercuteixi en una millora de la qualitat de vida dels veïns de les dues comarques.

- **Ribera d'Ebre Viva**

Ribera d'Ebre Viva és un projecte dirigit pel Consell Comarcal de la Ribera d'Ebre que s'emmarca dins del projecte "Treball a les 7 comarques" impulsat pel Servei d'Ocupació de Catalunya i cofinançat pel Fons Social Europeu, complementari al Pla d'Iniciatives de Dinamització Comarcal per a les set comarques de Catalunya amb més necessitat de reactivació econòmica, entre les quals es troba la Ribera d'Ebre.

La iniciativa compta amb el suport dels catorze ajuntaments de la comarca, diverses entitats públiques i importants empreses del territori. L'equip tècnic el formen 6 dones que s'encarreguen d'assessorar i treballar en diferents àmbits com la inserció laboral, suport a les empreses, comerç i turisme, emprenedoria i agroalimentari. L'objectiu principal del projecte és definir, planificar i aplicar estratègies consensuades entre els agents públic i privats per aconseguir un desenvolupament socioeconòmic sostenible, autogestionat i integrat al territori, afavorint la creació de llocs de treball i millorant la qualitat de vida de la població de la comarca.

2.5.2.1 Organismes municipals

Tot seguit es presenten tres organismes municipals que han estat impulsats per ajuntaments de localitats de la subcomarca nord, els quals busquen fomentar la creació d'empreses i l'autoocupació.

Cal especificar que són iniciatives, i com a tals apareixen a la taula XX, però s'expliquen en aquest subapartat perquè són espais que fomenten la creació de noves empreses, i per tant, també actuen com a organismes de foment d'àmbit municipal.

- **Centre d'empreses "La Ribera" de Flix (2005)**

El Centre d'Empreses "La Ribera" de Flix, és un espai situat al polígon de la Devesa que es va inaugurar el 2005 per iniciativa de l'Ajuntament. El projecte sorgeix per donar resposta a la necessitat de reindustrialitzar el municipi, que té una gran dependència del sector químic, i que a més està en crisi pel tancament d'empreses que oferien una alta ocupació.

Flix Gestió d'Iniciatives Econòmiques (Flix GIE) és una empresa 100% de capital públic integrada per l'Ajuntament, que té com a finalitat la promoció econòmica i el

desenvolupament local. Des de l'any 2008 gestiona el Centre d'Empreses "la Ribera". L'espai compta amb equipament informàtic i amb una tècnica d'assessorament empresarial. Al centre s'ofereixen cursos de formació i assessorament per a nous emprenedors.

- **Oficina de Desenvolupament Local d'Ascó, ODL (2007)**

L'ODL és el principal instrument que aplica el Consistori d'Ascó a l'hora de captar noves empreses per al municipi i dinamitzar l'economia i l'activitat laboral local. El servei que ofereix és gratuït, i actua mantenint un contacte constant amb els principals inversors, empresaris i indústries que mostrin interès per implantar-se a la localitat per desenvolupar la seva activitat, amb l'objectiu de conèixer les necessitats de personal que poden tenir, i organitzar cursos de formació, prestar serveis a aquestes empreses, o gestionar sol·licituds per a crèdits o concursos públics per a projectes.

L'oficina també gestiona el Viver d'Empreses per a totes aquelles persones/empreses que vulguin ubicar-se a les seves instal·lacions, plenament equipades, ubicades al Polígon Industrial d'Ascó.

- **Zona Líquida de Riba-roja (2011)**

Aquest projecte neix al 2011 com a eina de dinamització econòmica per l'ajuntament del municipi, i des del 2013 compta amb un espai de coworking, que és un entorn de treball que permet a diversos professionals independents de diversos sectors desenvolupar la seva activitat, d'aquesta manera s'estableixin relacions de col·laboració mitjançant el treball en xarxa. També forma part del projecte Cowocat Rural, impulsar per la Direcció General de Desenvolupament Rural, a través del Grup d'Acció Local de la Ribera d'Ebre i Terra Alta.

L'espai de la Zona Líquida és la cara visible del projecte, i és no només un espai de treball compartit, sinó un centre formatiu i d'activitats i una incubadora d'iniciatives innovadores en general. Actualment l'espai compta amb 16 coworkers que pertanyen a diferents àmbits professionals com el disseny web, biologia, informàtica, advocacia o l'artesania, entre d'altres.

És un model que està funcionant força bé i que s'està expandint arreu de Catalunya i de l'Estat espanyol, ja que l'experiència de Riba-roja està permetent retenir i recuperar talent que fins ara marxava a les ciutats.

2.5.3 Accions i iniciatives

Seguidament, s'enumeren i s'especifiquen les principals característiques de les iniciatives que s'han anat desenvolupant a la Ribera d'Ebre en els últims anys en l'àmbit del desenvolupament socioeconòmic. A la taula s'inclouen un seguit d'informacions referents al projecte per conèixer l'any en què s'inicia la iniciativa, l'abast territorial que té, els agents implicats d'impulsar-la o gestionar-la, qui aporta el finançament del projecte, a quins sectors productius i agents implica i l'estat actual que presenta.

Taula 32. Iniciatives impulsades a la Ribera d'Ebre

Iniciativa/projecte	Any	Abast territorial	Agents	Finançament	Sectors implicats	Estat
Centre d'empreses "la Ribera"	2005	Municipal (Flix)	AM	Ajuntament	Empresarial i aturats	En funcionament
Navegabilitat de l'Ebre	2007	Supracomarcal (Terres de l'Ebre)	CCT	Cofinançat Generalitat de Catalunya i FEDER	Turístic	En execució
ODL Ascó	2007	Municipal (Ascó)	AM	Ajuntament	Empresarial i aturats	En funcionament
Gestió Sostenible Rural	2009	Supracomarcal (Ribera d'Ebre i Terra Alta)	CIS	Ministeri d'Agricultura, Alimentació i Medi Ambient	Empresaris	10 empreses adherides
GUSTUM	2011	Supracomarcal (Ribera d'Ebre i Terra Alta)	CIS	Cofinançat Generalitat de Catalunya i FEADER	Agrícola i Agroalimentari	6 empreses adherides
Programa Odisseu	2011	Supracomarcal (Ribera d'Ebre i Terra Alta)	CIS	Cofinançat pel Govern d'Espanya, Generalitat de Catalunya i FEDER	Joves	En execució
Ribera d'Ebre Viva	2011	Comarcal	CCRE	SOC i FSE	Agroalimentari, turístic i empresarial en general	En funcionament
Riba-roja Enxarxa't	2011	Municipal (Riba-roja d'Ebre)	AM	Cofinançat Generalitat de Catalunya i FEDER	Autònoms	En funcionament
Masies més	2013	Supracomarcal	CIS	Cofinançat	Energètic,	Executat

sostenibles		(Ribera d'Ebre i Terra Alta)		Generalitat de Catalunya i FEADER	ambiental i cultural	
Energia i Forest	2013	Supracomarcal (Ribera d'Ebre i Terra Alta)	CIS	Cofinançat Generalitat de Catalunya i FEADER	Energètic i ambiental	Executat
MigratoEbre	2014	Supracomarcal (Terres de l'Ebre)	IDECE	LIFE Programme (Europeu)	Turístic i ambiental	En execució
LEADER Natura	2014	Supracomarcal (Ribera d'Ebre i Terra Alta)	CIS	Cofinançat Generalitat de Catalunya i FEADER	Ambiental i turístic	Executat
Reempresa	2015	Provincial (Tarragona)	CCRE	Generalitat de Catalunya i FEDER	Empresaris i emprenedors	En funcionament
ENFOCC	2016	Supracomarcal (Ribera d'Ebre i Terra Alta)	CIS	Cofinançat Generalitat de Catalunya i FEADER	Energètic i ambiental	En execució
FER.CAT	2016	Supracomarcal (Ribera d'Ebre i Terra Alta)	CIS	Cofinançat Generalitat de Catalunya i FEADER	Educatiu	En execució
Col·labora X Paisatge	2016	Supracomarcal (Ribera d'Ebre i Terra Alta)	CIS	Cofinançat Generalitat de Catalunya i FEADER	Turístic i cultural	En execució
"GR-99" Camí Natural de l'Ebre	2016	Supracomarcal (Ribera d'Ebre i Terra Alta)	CIS	Cofinançat Generalitat de Catalunya i FEADER	Turístic i agroalimentari	En execució
Oli Dolium	2017	Comarcal	CCRE	SOC i FSE	Agrícola i agroalimentari	S'acaba de presentar
la Ribera en flor	2017	Comarcal	CCRE i AM	Consell comarcal	Agrícola i turístic	En funcionament

Font: Elaboració pròpia

Nota. Les sigles que apareixen a la columna d'agents: AM = Ajuntament Municipal; CCRE = Consell Comarcal de la Ribera d'Ebre; CIS = Consorci Intercomarcal d'Iniciatives Socioeconòmiques; IDECE = Institut per al Desenvolupament de les Comarques de l'Ebre; CCT = Cambra de Comerç de Tortosa.

Referent a les iniciatives identificades, cal comentar que s'inclouen força projectes de desenvolupament que actuen sobre un àmbit supracomarcal on la Ribera d'Ebre hi està inclosa, però són poques les iniciatives enfocades al desenvolupament de projectes centrats en l'àmbit de la comarca o dels seus municipis.

Tretze dels projectes tenen un àmbit d'aplicació supracomarcal (varies comarques), dels quals deu estan gestionats pel CIS. Tres es centren en el conjunt de la Ribera d'Ebre, de manera que la seva gestió recau sobre el Consell Comarcal, i tres es localitzen en una de les poblacions de la subcomarca nord i estan gestionats pels consistoris municipals respectius.

Tots els projectes, d'una forma directa o indirecta, estan cofinançats amb diners de les administracions públiques i amb recursos provinents de fons europeus (aproximadament 50/50), com el Fons Social Europeu (FSE), el Fons Europeu per al Desenvolupament Rural (FEDER) i el Fons Europeu Agrari de Desenvolupament Rural (FEADER) principalment. Aquests fons es destinen a zones rurals on cal desenvolupar actuacions de dinamització econòmica local, i la Ribera d'Ebre n'és una zona inclosa.

Els sectors d'activitat amb major impacte d'aquests projectes són variats. En general les iniciatives giren entorn del desenvolupament del turisme (37%) basant-se en l'explotació i millora de recursos patrimonials i ambientals, l'agricultura i el sector agroalimentari (26%), el sector empresarial (26%), l'eficiència energètica (16%) o el retorn dels joves al territori.

També és oportú explicar que les iniciatives impulsades des del Consorci Intercomarcal d'Iniciatives Socioeconòmiques (CIS) de la Ribera d'Ebre i Terra Alta no són exclusives d'aquesta zona, sinó que també s'implementen en altres zones per altres Grups d'Acció Local (GAL), de manera que l'àmbit d'aplicació és territorial, tot i que cada consorci o agrupació gestiona l'aplicació del projecte en la seva àrea d'influència.

El CIS de la Ribera d'Ebre i la Terra Alta gestiona per al període 2014 - 2020 un total de 4,6 milions d'euros provinents dels ajuts europeus LEADER en el marc del Programa de Desenvolupament Rural. Una dada que cal destacar és que sis de cada deu projectes impulsats per LEADER a la comarca els han encapçalat dones. Aquesta dada demostra el major protagonisme que estan adquirint les dones en l'economia comarcal, que fins el moment estava clarament masculinitzada al ser de naturalesa rural i amb la presència del sector industrial.

Un cop exposada tota la informació referent a l'apartat del marc legal i institucional, convé remarcar els següents punts per destacar la informació més rellevant que s'ha explicat en aquest apartat:

- Solament un municipi de la subcomarca nord, la Palma d'Ebre, presenta un POUM elaborat en els últims anys, al 2015, posterior a l'entrada en vigor de la Llei 2/2002. Per tant, s'identifica una baixa implicació en la planificació urbanística.
- En relació a la planificació estratègica, solament s'han identificat 2 plans amb incidència sobre el territori, ja que el Pla Estratègic de les Terres de l'Ebre va ser descartat pel Govern de la Generalitat.
- Absència de planejament estratègic enfocat en l'àmbit comarcal.
- Hi ha cinc organismes encarregats de gestionar i fomentar la dinamització econòmica amb incidència sobre la comarca: l'IDECE (Terres de l'Ebre), el GAL ribera d'Ebre i Terra Alta, el CERE (Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre), l'àrea de promoció econòmica del Consell Comarcal, i el projecte Ribera d'Ebre Viva (Consell Comarcal de la Ribera d'Ebre).
- S'han creat 3 espais a la zona nord on es dona suport i servei a la població en termes de creació d'empreses i treball cooperatiu. L'espai Coworking de Riba-roja, el Centre d'Empreses "la Ribera" de Flix, i l'Oficina de Desenvolupament Local d'Ascó.
- S'identifiquen força iniciatives de desenvolupament que actuen sobre un àmbit supracomarcal on la Ribera està inclosa, però poques enfocades exclusivament a la Ribera d'Ebre o als seus municipis.
- Tots els projectes estan finançats, en part, per recursos econòmics procedents de fons europeus per al desenvolupament de zones rurals.

3. DIAGNOSI

Un cop realitzada la fase d'anàlisi de l'estudi socioeconòmic de la Ribera d'Ebre nord, ja es coneixen les característiques que presenta el territori a nivell físic, econòmic, social, legal i institucional.

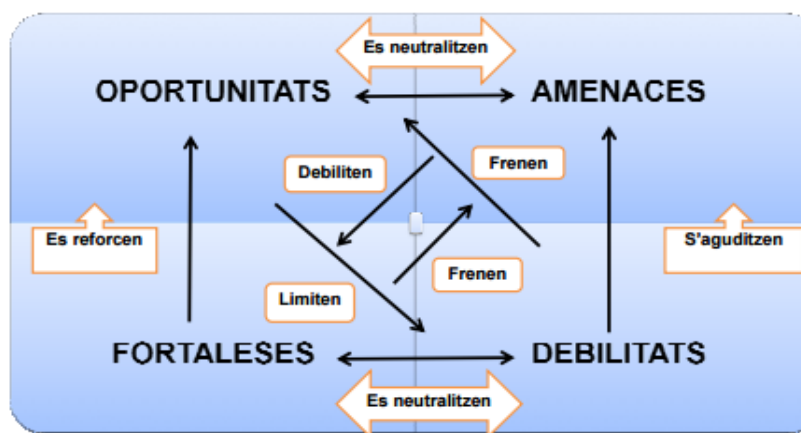
En aquest apartat es desenvolupa la fase de diagnosi, on es sintetitza tota la informació recopilada per analitzar, mitjançant un anàlisi DAFO, quina influència tenen o poden tenir aquests elements sobre l'àrea d'estudi definida.

3.1 DAFO

L'anàlisi DAFO és una eina de gestió que facilita el procés de planificació estratègica, proporcionant la informació necessària per la implementació d'accions i mesures, així com per al desenvolupament de projectes de millora. El nom de DAFO deriva dels quatre elements que s'avaluen en el desenvolupament de l'anàlisi; dos de dimensió interna; Fortaleses i Debilitats, i dos de dimensió externa; Amenaces i Oportunitats.

És important la realització d'aquest anàlisi, ja que la correcta identificació dels diferents factors, permet anticipar escenaris futurs i rectificar els objectius preestablerts. L'anàlisi evita que s'oblidin els aspectes externs, sovint menystinguts, i els aspectes positius dels què ja gaudeix el territori per tal que es puguin potenciar com seria necessari (A. Díaz i I. Matamoros. 2011, p.2).

Figura 4. Mapa conceptual sobre l'anàlisi DAFO

Font: Extret de l'anàlisi-diagnòstic per al Pla de Desenvolupament Local de Móra d'Ebre

A continuació es mostren els diferents anàlisis DAFO que s'han realitzat, un per cada un dels cinc apartats en què s'ha dividit la fase d'anàlisi d'aquest estudi. D'aquesta manera, cada quadre conté les debilitats, fortaleeses, amenaces i oportunitats que s'han identificat en cada cas.

Cal especificar que l'estudi centra l'atenció en l'àmbit dels municipis que formen la subcomarca nord de la Ribera d'Ebre, però en els casos en que les dades no s'han pogut obtenir a nivell municipal, s'ha optat per extrapolar les del conjunt comarcal. Així doncs, als quadres s'especifica amb les sigles RE si la frase fa referència a la comarca sencera. Si no s'especifica res és que va dirigida estrictament als municipis de la zona nord.

Taula 33. Anàlisi DAFO de l'apartat de medi físic

	FORTALESES	DEBILITATS
FACTORS INTERNS	El riu Ebre és un recurs hídic, paisatgístic i turístic de primer ordre.	Elevat grau de pendent a les zones perifèriques (Dificulta l'activitat antròpica).
	L'Ebre és una marca territorial reconeguda.	Cabal hidràulic molt variable al llarg de l'any.
	11 espais PEIN (23.450 ha). RE	Precipitacions escasses.
	Extensa superfície protegida com a RNFS (9% de Catalunya). RE	Temperatures extremes tant a l'hivern com a l'estiu.
	Alta ocupació forestal (62%).	Trencament de la visual paisatgística amb la torre de 165m de la CN Ascó.
	Riquesa i varietat paisatgística (10 unitats de paisatge). RE	Contaminació del subsòl a l'embassament de Flix.
	Producció de qualitat agrària (fruita seca i oli). RE	2a fase de la descontaminació de l'embassament de Flix pendent d'execució.
	Presència de la DOP d'oli Terra Alta (Ribarroja, Flix i Ascó).	Presència d'espècies invasores animals (silur, musclo zebra...).
	Presència de 2 embassaments (Flix i Ribarroja).	Presència d'espècies invasores vegetals (bardana borda, lligabosc japonès...).
	Espai de reconeixement internacional de pesca fluvial (Flix i Ribarroja).	Antropització del curs fluvial, que afecta a la fauna i els sediments que transporta el riu.
	Navegabilitat pel riu amb petites embarcacions (Caiac, piragua...).	Absència de gestió del sòl forestal.
	Navegabilitat amb embarcacions lleugeres i de motor retràtil (Entre Móra d'Ebre i Ascó).	Sistema de control dels incendis forestals millorable.

	Elevat percentatge de sòl conreat (30%).	Necessitat de reconèixer espais naturals singulars d'interès comarcal.
	Presència de sistemes de regadiu (fruita dolça).	Poca conscienciació ecològica de la població.
	Baixa proporció de sòl urbanitzat (1,57%).	Decisions entorn el curs hídric que es prenen fora de la comarca.
	Diversitat en la producció agrícola. RE	
	Floració dels fruiters com a recurs turístic.	
	OPORTUNITATS	AMENACES
FACTORS EXTERNS	Creixent interès pel turisme fluvial i d'espais naturals.	Dependència d'una política de transferències pel manteniment dels espais naturals (sector públic).
	Major sensibilització per a la protecció del medi natural i dels paisatges tradicionals.	Canvi de les condicions climàtiques a causa de l'escalfament global.
	Valorització del producte ecològic.	Falta de control de la capacitat de càrrega dels recursos turístics.
	Desenvolupament de sistemes de reg de baix consum.	El no desenvolupament del projecte de navegabilitat de l'Ebre.
	Augment de les exigències en la conservació i protecció d'espais naturals.	Gestió deficient dels cabals de la conca de l'Ebre.
	Millora de la navegabilitat pel riu.	Conca Hidrogràfica de l'Ebre gestionada fora de Catalunya.
	Espai únic des del punt de vista fluvial.	
	Processos de gestió professionalitzada del medi natural.	
	Ajuts econòmics per desenvolupar programes de conservació natural.	
	Capacitats per convertir-se en una economia productiva.	
	Tendència a l'alça de tècniques de pesca ecològica.	
	Gestió públic-privada dels espais naturals.	
	Sòls amb elevada aptitud agrícola.	

Font: Elaboració pròpia

Taula 34. Anàlisi DAFO de l'apartat de societat

	FORTALESES	DEBILITATS
FACTORS INTERNS	Reducció del número de persones sense formació. RE	Reducció constant de població (28% en 40 anys).
	Augment del número d'habitants amb estudis secundaris i universitaris. RE	Les 6 localitats perden població.
	Forta demanda d'ocupació per les parades de les Centrals Nuclears d'Ascó i Vandellós. RE	Els grups d'edat que més població perden són els menors de 65 anys. RE
	Reducció del nombre d'aturats des del 2013.	Concentració del 39% de població al nucli que formen les Mores. RE
	Major oferta educativa. RE	Accentuació de les diferències poblacionals entre sud i nord. RE
	Menor impacte de l'atur en els últims 15 anys a la zona nord.	Masculinització.
		Natalitat molt baixa. RE
		Població molt envellida (24% més de 65 anys).
		No es garanteix el relleu generacional (índex de substitució 0.62). RE
		Èxode de la població jove cap a les ciutats (Camp de Tarragona i Lleida).
		Balanç migratori negatiu. RE
		Taxa d'activitat inferior a la subcomarca nord.
		Taxa d'ocupació inferior a la subcomarca nord.
		El número d'aturats és superior que abans de la crisi (2008). RE.
		Dependència de l'oferta laboral temporal (Parades de les Nuclears). RE
		Elevat nº d'empadronaments ficticis.
FACTORS EXTERNS		Les dos Mores atreuen població de la zona nord.
		Poca oferta d'habitatge social.
	OPORTUNITATS	AMENACES
FACTORS EXTERNS	Augment i millora dels serveis disponibles a les zones rurals (comunicacions, internet, infraestructures...).	Èxode de població de les zones rurals, sobretot dels joves.
	Reducció de les taxes d'atur a nivell estatal.	Desindustrialització de les zones rurals.
	Tendència global a la reducció de l'atur.	Augment dels contractes temporals.
		Augment del preu de les taxes universitàries i de cicles formatius.
		Tendència a la desaparició de molts nuclis

		de població.
		Llunyania a centres universitaris.

Font: Elaboració pròpia

Taula 35. Anàlisi DAFO de l'apartat de teixit productiu

	FORTALESES	DEBILITATS
FACTORS INTERNS	Referent energètic a Catalunya (producció del 50% de l'energia que es consumeix al Principat).	RFDB inferior a la mitjana Catalana. RE
	Valors de PIB i VAB molt elevats. RE	Dependència del sector energètic en termes de producció (46%). RE
	Disponibilitat hidràulica (Ebre) per activitats industrials. RE	Poc pes del sector de la construcció. RE
	Augment del VAB del sector agrícola (6% des de 2013). RE	Dependència del sector serveis en termes d'ocupació (70%). RE
	Augment del nombre de centres de treball. RE	Reducció del nombre de treballadors assalariats. RE
	Major diversificació de l'ocupació en els diferents sectors. RE.	Reducció del nombre de treballadors autònoms. RE
	Apertura a mercats internacionals (fruita dolça). RE	Concentració de l'oferta laboral a la polaritat Flix-Ascó.
	Dinàmica ocupacional favorable del sector agrícola. RE	Caiguda de l'ocupació generada pel sector industrial (84% menys que al 2008).
	Pes important dels autònoms (36%), sobretot pel sector agrícola.	Poca presència d'indústria agroalimentària i de transformació. RE
	Capacitat per abastir empreses amb grans consums energètics. RE	Reducció del nº d'empreses (13 menys des de 2013).
	Augment del nombre de turistes. RE	Caiguda del nº de treballadors dels 3 tipus d'empreses segons grandària (petita, mitjana i gran).
		Reducció del VAB del sector energètic (-8,3). RE
		Reducció del VAB del sector industrial (-8,1). RE
		Infraestructura de subministrament energètic amb micro-talls.

		Imatge positiva de la població local de les infraestructures industrials i energètiques.
	OPORTUNITATS	AMENACES
FACTORS EXTERNS	Millora dels indicadors laborals.	Reducció de les instal·lacions d'energia nuclear com a tendència general.
	Creixent interès pels productes de proximitat.	Centralització de l'activitat industrial en grans àrees poblacionals i econòmiques.
	Apertura a mercats internacionals.	Automatització de les indústries.
	Major mobilitat per consum i treball.	Les decisions sobre el futur energètic es prenen fora.
	Ampliar mercats de les empreses locals amb el desenvolupament de la xarxa viària secundària.	Concentració de les empreses en zones millor dotades d'infraestructures i serveis.
	Auge del cooperativisme com a nou model empresarial.	Possibilitat d'ampliar fins els 60 anys la vida de les nuclears (20 més).
	Incentivació de l'autoocupació i la creació de PIMES.	
	Projecció de l'economia circular amb recorregut.	
	Desenvolupament d'activitats ambientals i relacionades amb les renovables.	

Font: Elaboració pròpia

Taula 36. Anàlisi DAFO de l'apartat de factors de competitivitat

	FORTALESES	DEBILITATS
FACTORS INTERNS	Existeix parada de tren a la meitat de pobles (Riba-roja, Flix i Ascó).	Mala connexió amb el sector de l'Aragó.
	Compacitat urbanística dels nuclis urbans.	Llunyania dels municipis del nord a vies de comunicació de primer ordre (autopistes i autovies).
	Potencialitat de l'eix C-12.	Falta de manteniment de les infraestructures ferroviàries. RE
	Disponibilitat de sòl urbanitzable residencial (Flix i Ascó).	Pèrdua de serveis a les estacions de tren (butlleta).
	Disponibilitat de sòl urbanitzable per activitats econòmiques (Flix, Ascó i Riba-roja).	Poca freqüència de trens i en horaris poc atractius. RE
	Baix preu del sòl.	Dèficits generals de les infraestructures per la localització d'activitats econòmiques.
	Ric patrimoni cultural (43 BCIN i BCIL)	Zonificació administrativa incoherent per les localitats de la subcomarca nord (més properes a Lleida).
		Xarxa de transport públic insuficient.
		Absència d'infraestructures per abastir de gas la zona nord.
		No hi ha fibra òptica.
		Major promoció dels polígons de la zona sud per sobre dels de la zona nord per part de la Generalitat de Catalunya.
	OPORTUNITATS	AMENACES
FACTORS EXTERNS	Reactivació del mercat immobiliari i del sòl.	Despoblament de les zones rurals.
	Disponibilitat de diverses figures de plenament per desenvolupar el territori.	Falta d'inversió pública.
	Possibilitat d'obtenir Fons Europeus per millorar infraestructures.	Tancament de les estacions de tren dels municipis més petits.
	Proximitat a Lleida.	Perilla la continuïtat de la línia de tren R-15 pel desdoblament de trens per la R-14.
		Imatge de zona perifèrica sense interès per a la inversió.

Font: Elaboració pròpia

Taula 37. Anàlisi DAFO de l'apartat del marc legal i institucional

	FORTALESES	DEBILITATS
FACTORS INTERNS	Creació de 3 iniciatives que fomenten el desenvolupament local des d'espais de promoció econòmica.	Els municipis més grans no tenen la planificació urbanística adaptada.
	Existeixen organismes territorials per fomentar el desenvolupament territorial. RE	La planificació estratègica existent té una incidència supracomarcal. RE
	Implicació del sector públic local per coordinar i assessorar.	Falta d'estratègies conjuntes de desenvolupament entre municipis.
	Aposta pel món cooperatiu. RE	Poques iniciatives enfocades al desenvolupament de projectes centrats en l'àmbit de la comarca. RE
	Hi ha certa experiència en el desenvolupament de projectes de dinamització econòmica. RE	La majoria de programes i iniciatives depenen del finançament europeu.
	Cooperació efectiva entre empresaris del mateix gremi.	Excessiva concentració de les accions entorn el sector agrícola i turístic.
		Cooperació público-privada poc efectiva. RE
		Poc recolzament de l'administració pública per finançar projectes.
		Baixa dotació pressupostària i irregular.
		Manca de lideratge comarcal i supracomarcal.
		Manca de cooperació entre els organismes supramunicipals i les iniciatives locals.
	OPORTUNITATS	AMENACES
FACTORS EXTERNS	Augment de les estratègies per aconseguir un desenvolupament sostenible i endogen.	Dependència del sector públic per fomentar el desenvolupament local.
	Ajuts europeus per desenvolupar les zones rurals.	Centralització de l'activitat i serveis en grans àrees urbanes fora de la comarca.
	Major especialització dels professionals del desenvolupament.	Auge de l'euro escepticisme a tota Europa.
	Mancomunar serveis col·lectius.	Disminució del cofinançament.
	Cooperació amb territoris veïns.	Caiguda dels ingressos públics.
	El marc dels programes es cada vegada més ampli (GAL).	

Font: Elaboració pròpia

4. PROPOSTES D'ACCIONS

Amb el DAFO elaborat, el següent pas ja és el de proposar accions que millorin les mancances que s'han identificat al llarg de l'estudi. Abans però, en un primer subapartat s'estableixen uns objectius genèrics que identifiquen aquestes mancances, i busquen potenciar els actius que té el territori per aconseguir un major desenvolupament.

En un segon subapartat s'enumeren les accions que s'han proposat, i es comenten les característiques que presenten. També es quantifiquen aquestes accions, i és relacionen amb els apartats de l'anàlisi, els objectius i les línies estratègiques.

4.1 Objectius i línies estratègiques

Un cop realitzat el DAFO, ja s'han identificat els principals punts que cal remarcar de la fase d'anàlisi. A partir d'aquesta informació s'han definit uns objectius que tracten els diferents temes que han sorgit durant la fase prèvia, amb la finalitat de centrar l'atenció en aquets elements que ja estan identificats, i utilitzar-los en benefici del territori i dels seus habitants.

Així doncs, a continuació s'enumeren els diferents objectius que s'han definit:

- Aprofitar el potencial natural com a recurs turístic, econòmic i social.
- Millorar la qualitat ambiental del territori.
- Utilitzar el riu Ebre com a un dels recursos de desenvolupament principals del territori.
- Incentivar el sector agrícola i agroalimentari, amb molt potencial a la comarca.
- Mantenir el major volum de població al territori.
- Atreure població activa.
- Adaptació a un nou model productiu menys energètic.
- Diversificar l'activitat econòmica del territori.
- Millorar la connectivitat de la Ribera nord amb l'exterior.
- Dotar al territori d'actius de localització empresarial.
- Coordinar les estratègies institucionals i privades de desenvolupament.
- Impulsar una economia més productiva.

A partir d'aquests objectius s'estableixen unes propostes d'actuacions que van enfocades al compliment de cada objectiu, i que queden agrupades en diferents línies estratègiques. La taula que es mostra a continuació relaciona els diferents objectius amb les línies estratègiques que s'han determinat.

Taula 38. Relació dels diferents objectius amb les línies estratègiques

	Objectius	Línies Estratègiques
Medi físic	1.1 Aprofitar el potencial natural com a recurs turístic, econòmic i social.	1.1.1 Millora de la gestió dels espais naturals.
		1.1.2 Potenciació del turisme ambiental.
	1.2 Millorar la qualitat ambiental del territori.	1.2.1 Recuperació de la qualitat ambiental del territori.
	1.3 Utilitzar el riu Ebre com a un dels recursos de desenvolupament principals del territori.	1.3.1 Actuacions de millora del curs fluvial.
		1.3.2 La pesca com a recurs ecoturístic singular.
	1.4 Incentivar el sector agrícola i agroalimentari, amb molt potencial a la comarca.	1.4.1 Modernització del sector agrari.
		1.4.2 Reactivació comercial agrària.
Societat	2.1 Mantenir el major volum de població al territori.	2.1.1 Recolzament a la natalitat i a les famílies.
	2.2 Atreure població activa.	2.2.1 Atracció de nouvinguts.
		2.2.2 Crear oferta laboral adequada.
		2.2.3 Retorn dels joves al territori.
Sistema productiu	3.1 Adaptació a un nou model productiu menys energètic.	3.1.1 Seguir potenciant el sector industrial.
	3.2 Diversificar l'activitat econòmica del territori.	3.2.1 Apostar per altres sectors productius.

		3.2.2 Suport empresarial.
Factors de competitivitat	4.1 Millorar la connectivitat de la Ribera nord amb l'exterior.	4.1.1 Actuacions de millora de les infraestructures ferroviàries.
		4.1.2 Actuacions de millores de les infraestructures viàries.
	4.2 Dotar al territori d'actius de localització empresarial.	4.2.1 Infraestructures tècniques.
		4.2.2 Promoció del sòl d'activitat econòmica.
Marc legal i institucional	5.1 Coordinar les estratègies institucionals i privades de desenvolupament.	5.1.1 La cooperació com a eina de desenvolupament.
	5.2 Impulsar una economia més productiva.	5.2.1 Millora de la rendibilitat de les iniciatives.
		5.2.2 Augmentar la presència a l'exterior dels àmbits productius.

Font: Elaboració pròpia

4.2 Accions proposades

En l'última fase d'aquest apartat s'enumeren les diferents accions que s'han proposat per aconseguir arribar als objectius previs que s'han establert. La taula 39 que apareix a continuació mostra totes les accions que s'han proposat, la línia o línies estratègiques amb les que tenen relació, la prioritat de la seva aplicació, i a qui correspon la competència de la seva implementació.

Taula 39. Accions proposades

Nº	Accions proposades	L.E	Prioritat	Competència
Medi Físic				
1	Crear un organisme de gestió mix (público-privat) que actuï sobre el conjunt d'espais naturals protegits de la comarca.	1.1.1	Baixa	CCRE
2	Definir una xarxa d'espais d'interès ambiental/paisatgístic de la comarca.	1.1.1, 1.1.2	Alta	CCRE
3	Promocionar el voluntariat com a eina per millorar la conservació ambiental.	1.1.1	Alta	AM
4	Creació d'un espai PEIN que aglutini les zones protegides de Flix i Riba-roja.	1.1.1, 1.1.2	Baixa	GC i CCRE
5	Definir de forma clara les activitats que es poden desenvolupar entorn els espais naturals.	1.1.1, 1.1.2	Mitja	GC
6	Confeccionar un Pla d'activitats anual dels espais naturals de la comarca	1.1.2	Alta	CCRE
7	Elaborar un catàleg de senders i camins rurals.	1.1.2	Mitja	CCRE
8	Elaborar una estratègia de promoció per xarxes.	1.1.2	Alta	CCRE
9	Finalitzar la 2a fase de descontaminació de l'embassament de Flix.	1.2.1	Alta	GC i GE
10	Descontaminar els sòls afectats per l'activitat d'Ercros a Flix.	1.2.1	Alta	GC i GE
11	Crear un organisme de gestió de control dels nivells de contaminació.	1.2.1	Mitja	AM i GC
12	Adaptar el tram entre Flix i Ascó perquè sigui navegable amb embarcacions de calat d'almenys 40 cm.	1.1.2, 1.3.1	Baixa	GC
13	Assegurar un cabal mínim suficient (100m ³) al llarg de l'any.	1.2.1, 1.3.1	Alta	GE
14	Recuperar la resclosa de Flix.	1.1.2, 1.3.1	Mitja	AM i GC
15	Actuar sobre el tram entre Riba-roja i Flix perquè sigui navegable amb embarcacions de calat d'almenys 40 cm.	1.1.2, 1.3.1	Baixa	GC
16	Construcció d'un embarcador a Flix a la zona de l'embassament.	1.1.2	Baixa	AM
17	Equipar els embarcadors perquè siguin aptes per les embarcacions de motor.	1.1.2, 1.3.2	Mitja	AM
18	Disposar de més espais equipats per a pescadors a la bora del riu.	1.1.2, 1.3.2	Alta	AM
19	Coordinació del sistema d'embasaments (Flix, Riba-roja, i Mequinensa) per afavorir el	1.1.2, 1.2.1 1.3.1, 1.3.2	Alta	GC i GE

Nº	Accions proposades	L.E	Prioritat	Competència
	turisme de pesca.			
20	Crear una mesa de treball entre Flix, Riba-roja i Mequinensa per exigir una qualitat biològica dels fluxos del riu.	1.2.1, 1.3.1	Alta	GC i GE
21	Col·laboració entre ajuntaments i clubs de pesca per desenvolupar esdeveniments.	1.1.2, 1.3.2	Alta	AM
22	Regular la figura del guia de pesca.	1.1.2, 1.3.3	Alta	GC
23	Control de la pesca furtiva.	1.2.1, 1.3.2	Alta	GC i GE
24	Formar agricultors en noves tècniques de cultiu a través de les escoles de capacitació agrària.	1.4.1	Alta	AM i CCRE
25	Treballar amb l'escola de capacitació agrària de Gandesa per adaptar algun curs a les necessitats agrícoles de la comarca.	1.4.1	Baixa	AM i CCRE
26	Desplegament dels projectes de reg contemplats.	1.4.1	Mitja	GC
27	Implantar sistemes de reg de baix consum.	1.4.1	Baixa	AM i GC
28	Fer un banc de terres a nivell comarcal.	1.4.2	Baixa	CCRE i AM
29	Incentivar la creació d'indústria agroalimentària en un àmbit supracomarcal.	1.4.2	Mitja	CCRE
30	Impulsar/crear espais de relació directa entre pagesos i consumidors (fires, mercats...).	1.4.2	Mitja	AM
31	Crear una marca comarcal l'oli d'oliva gourmet.	1.4.2	Mitja	CCRE
Societat				
32	Ajuts a l'escolarització (transport, menjador, llibres...).	2.1.1, 2.2.1	Baixa	AM
33	Subvencionar l'accés a les guarderies municipals.	2.1.1, 2.2.1	Baixa	AM
34	Disposar d'habitatge públic amb lloguer social.	2.2.1, 2.2.3	Mitja	AM
35	Coordinar l'oferta formativa a nivell comarcal i supracomarcal.	2.2.2	Mitja	AM i GC
36	Priorització supralocal de les estratègies de contractació.	2.2.2, 2.2.3	Alta	AM i CCRE
37	Programa comarcal per a la contractació juvenil.	2.2.3	Alta	CCRE
38	Programa de retorn dels joves que han estudiat i/o treballa fora.	2.2.3	Alta	CCRE
Sistema productiu				
39	Fer un estudi de les potencialitats de la zona entorn a les energies renovables.	3.1.1	Baixa	CCRE

Nº	Accions proposades	L.E	Prioritat	Competència
40	Programa d'atracció d'empreses d'energies renovables.	3.1.1	Baixa	CCRE
41	Programa de reindustrialització del polígon químic de Flix.	3.1.1	Alta	AM
42	Crear un clúster de reciclatge industrial.	3.1.1	Mitja	AM i GC
43	Programa de comercialització i internacionalització de l'oli.	3.2.1	Mitja	Empreses implicades
44	Donar beneficis/bonificacions fiscals a les noves empreses de transformació agroalimentària.	3.2.1	Alta	CCRE i GC
45	Foment del turisme d'experiències (turisme cultural, natural...).	3.2.1	Alta	AM i CCRE
46	Promoció de la navegabilitat de l'Ebre per trams i tipus d'embarcació.	1.1.2, 3.2.1	Alta	AM i CCRE
47	Crear paquets turístics entorn a la pesca fluvial.	1.1.2, 3.2.1	Mitja	Empreses implicades
48	Crear equipaments de promoció del patrimoni històric i cultural (oficines de turisme, centres d'interpretació, museus...).	3.2.1	Mitja	AM
49	Crear una xarxa de cooperació de PIMES.	3.2.2	Baixa	CCRE
Factors de competitivitat				
50	Modernització i millora de la línia convencional Reus - Casp.	4.1.1	Alta	GC i GE
51	Reobrir el servei de butlleta de les estacions de Riba-roja, Flix i Ascó.	4.1.1	Mitja	GC i GE
52	Crear nous horaris que s'adaptin a les necessitats dels usuaris.	4.1.1	Baixa	GC i GE
53	Millorar la freqüència de pas dels trens.	4.1.1	Baixa	GC i GE
54	Assegurar la continuïtat de la R-15 (desdoblament per la R-14).	4.1.1	Alta	GC i GE
55	Fer actuacions de millora dels revols de la C-12 al tram que uneix Flix i Maials.	4.1.2	Mitja	GC i GE
56	Reconversió a autovia de la carretera C-12 entre Amposta i Lleida.	4.1.2	Baixa	GC i GE
57	Executar el projecte de construcció d'una carretera entre Riba-roja i la Granja d'Escarp.	4.1.2	Baixa	GC i GE
58	Executar el projecte de construcció de la variant de la N-420 a l'alçada de Riudecols.	4.1.2	Baixa	GC i GE
59	Fer les variants de la carretera N-420 a Corbera d'Ebre i Gandesa.	4.1.2	Baixa	GC i GE

Nº	Accions proposades	L.E	Prioritat	Competència
60	Condicionament de la carretera C-12b les Camposines i realització de la variant d'Ascó.	4.1.2	Baixa	GC i GE
61	Condicionament de la C-44 entre Hospitalet de l'Infant i Móra la Nova.	4.1.2	Baixa	GC i GE
62	Fer una nova carretera entre Torrebesses i les Borges Blanques.	4.1.2	Baixa	GC i GE
63	Gasificació del sistema Flix-Ascó.	4.2.1	Alta	GC i GE
64	Donar cobertura tecnològica als municipis de la zona (fibra òptica).	4.2.1	Alta	AM i GC
65	Assegurar la fiabilitat del subministraments elèctric (micro-talls).	4.2.1	Alta	AM i GC
66	Pla d'aterratge empresarial.	4.2.2	Mitja	AM
67	Fer un catàleg de sòl industrial.	4.2.2	Alta	AM
68	Definir actuacions de cooperació comarcal o supracomarcal per consolidar la zona com una àrea més ampla d'interès econòmic.	5.1.1	Mitja	AM i CCRE
69	Considerar Flix i Ascó com a espais industrials de reindustrialització.	4.2.2	Mitja	GC
Marc legal i institucional				
70	Crear una mesa de treball entre agents públics i privats.	5.1.1	Alta	AM i CCRE
71	Programa de treball en xarxa.	5.1.1	Mitja	CCRE
72	Generar una borsa de treball compartida i actualitzada.	5.1.1	Alta	CCRE
73	Realitzar un pla estratègic de la subcomarca nord o la comarca sencera amb l'horitzó del tancament de la Nuclear d'Ascó.	5.1.1	Baixa	CCRE i AM
74	Explorar aliances entre les zones de Lleida i les Terres de l'Ebre per impulsar projectes d'àmbit supracomarcal.	5.1.1	Mitja	AM i CCRE
75	Intercanviar experiències amb altres territoris de característiques similars a les de l'àmbit d'estudi.	5.1.1, 5.2.1	Mitja	AM i CCRE
76	Crear un "lobi" comarcal per influir en la gestió del nou impost nuclear.	5.1.1, 5.2.1	Alta	AM i CCRE
77	Fer una campanya per atreure noves inversions.	5.2.1	Mitja	AM i CCRE
78	Des de l'administració, recolzar activament els projectes que es desenvolupen.	3.2.2, 5.2.1	Alta	AM i CCRE
79	Priorització de les ajudes i subvencions en projectes que reverteixin en millores productives.	5.2.1	Alta	AM i CCRE
80	Crear un organisme per fomentar les exportacions.	5.2.2	Baixa	CCRE

Nº	Accions proposades	L.E	Prioritat	Competència
81	Formar els agents econòmics i institucionals per fomentar els processos d'exportació.	5.2.2	Mitja	CCRE

Font: Elaboració pròpia

Nota. Les sigles que apareixen a la columna de competència: AM = Ajuntament Municipal; CCRE = Consell Comarcal de la Ribera d'Ebre; GC = Generalitat de Catalunya; GE = Govern d'Espanya; L.E = Línies estratègiques

En total s'han proposat 81 accions agrupades en 20 línies estratègiques que es reparteixen entre els diferents apartats que s'havien establert a la fase d'anàlisi. La taula mostra com l'apartat del medi físic és el que acumula un major número d'accions proposades, 31, que representen un 38% del total. Els factors de competitivitat acumulen el 25% d'aquestes accions, el marc legal i institucional el 15%, el sistema productiu el 14%, i l'apartat de societat el 9%.

Les línies estratègiques s'han establert per agrupar conjunts d'accions que són del mateix caire, però aquesta relació no és exclusiva, ja que hi ha accions que es poden atribuir a diferents línies estratègiques.

Taula 40. Recompte d'accions i de línies estratègies en relació a cada apartat

Apartat	Nº de línies estratègiques	% de línies estratègiques	Nº d'accions	% d'accions
Medi físic	7	35	31	38
Societat	4	20	7	9
Sistema productiu	3	15	11	14
Factors de competitivitat	4	20	20	25
Marc legal i institucional	2	10	12	15
<i>Total</i>	<i>20</i>	<i>100</i>	<i>81</i>	<i>100</i>

Font: Elaboració pròpia

5. VALIDACIÓ DELS AGENTS TERRITORIALS

Amb les accions proposades, aquest apartat avalua les diferents propostes que s'han fet en la fase anterior. S'ha volgut que fossin agents públics i privats del territori, actors principals de l'activitat econòmica, els que valoressin les accions, ja que es d'especial rellevància la informació que poden aportar.

L'avaluació s'ha fet en forma d'enquesta, els agents han contestat si consideraven adequada cada proposta (si/no), i en cas afirmatiu, l'han puntuat de 0 a 10 en funció de la importància que pensen que té per al territori (0 gens i 10 molt). S'ha fet via correu electrònic i és va acordar mantenir l'anonimat dels participants.

Com que les accions que es plantegen són en base a la fase d'anàlisi i diagnosi que s'ha fet, és necessari seleccionar una mostra de persones del territori que tingui al seu abast la informació qualitativa i quantitativa suficient com per valorar les propostes amb un cert coneixement dels aspectes del desenvolupament. Així doncs, s'han enviat 15 enquestes a persones pertanyents a diversos sectors d'activitat i de poblacions diferents de la comarca, de les quals 10 han respost, el que dona un grau de participació del 67%.

Els perfils dels participants són força diversos, però la majoria han treballat o treballen de forma directa o indirecta amb l'administració local. Aquest és un perfil molt rellevant en aquest cas, ja que són persones que coneixen la realitat dels seus municipis i de la comarca, i tenen una certa experiència en l'aplicació de polítiques locals i la gestió de fons públics. Els àmbits professionals dels que provenen també són variats, com la geografia, la història, l'economia, l'educació o l'ecologisme. La mitjana d'edat es situa entre els 40 i 50 anys, i la majoria de persones que han respost han estat homes (80%).

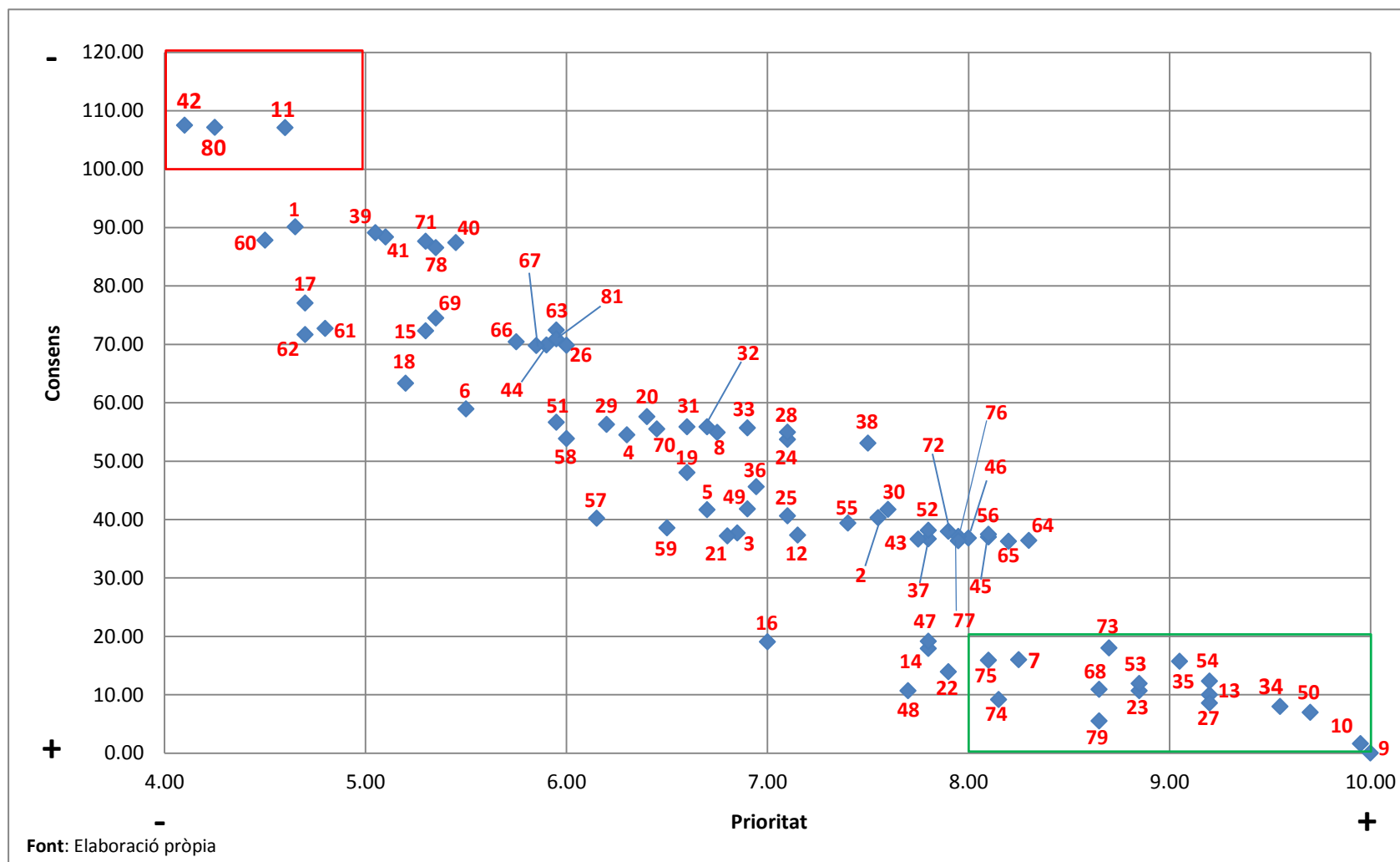
Un cop finalitzat el període de recepció de les enquestes, s'han tractat estadísticament les valoracions de les respostes. S'ha analitzat cada acció per separat, calculant per a cada una la mitjana i el coeficient de variació.

- La mitjana aporta informació sobre quines són les accions més prioritàries a realitzar, i permet classificar-les segons si són prioritàries o poc prioritàries. Un valor proper a 10 significa molta prioritat.
- El coeficient de variació indica el grau de consens que hi ha entre els diferents agents, de manera que un valor baix vol dir que les valoracions dels participants són força similars (consens elevat), mentre que un valor elevat significa que hi ha un consens baix.

Els resultats que s'han obtingut s'han representat en un gràfic de dispersió amb la variable de la mitjana a l'eix horitzontal, i el coeficient de variació a l'eix vertical. En la interpretació del gràfic cal parar especial atenció als valors extrems, ja que són els que permeten identificar les accions que tenen un major consens i una major prioritat (baix a la dreta), i les que presenten un menor consens i un menor grau de prioritat (dalt a l'esquerra). El quadre amb els resultats i càlculs de totes les accions és pot veure a l'annex de resultats estadístics de l'anàlisi de la valoració dels agents territorials.

Gràfic 19. Grau de consens i de prioritat de les accions proposades segons les respostes dels agents

Com que el nombre total d'accions és força elevat (81), s'ha centrat l'atenció en comentar els resultats dels valors extrems, ja que com ja s'ha explicat, assenyalen el grau de prioritat i de consens que presenten les propostes segons les respostes dels agents consultats. Per tant, es tenen en compte les accions que tenen una mitjana superior a 8 i un coeficient de variació inferior a 20 (requadre verd), i les que tenen una mitjana inferior a 5 i un coeficient de variació superior a 100 (requadre vermell).

Taula 41. Resultats estadístics de les accions amb un major i menor grau de consens i prioritat

Nº	Acció	Mitjana	Coeficient de variació
Accions prioritàries i amb un major consens			
9	Finalitzar la 2a fase de descontaminació de l'embassament de Flix.	10,00	0,00
10	Descontaminar els sòls afectats per l'activitat d'Ercros a Flix.	9,95	1,59
50	Modernització i millora de la línia convencional Reus - Casp.	9,70	6,96
34	Disposar d'habitatge públic amb lloguer social.	9,55	7,98
13	Assegurar un cabal mínim suficient (100m ³) al llarg de l'any.	9,20	9,99
27	Implantar sistemes de reg de baix consum.	9,20	8,57
54	Assegurar la continuïtat de la R-15 (desdoblament per la R-14).	9,20	12,34
35	Coordinar l'oferta formativa a nivell comarcal i supracomarcal.	9,05	15,72
23	Control de la pesca furtiva.	8,85	10,67
53	Millorar la freqüència de pas dels trens.	8,85	11,93
73	Realitzar un pla estratègic de la subcomarca nord o la comarca sencera amb l'horitzó del tancament de la Nuclear d'Ascó.	8,70	18,01
68	Definir actuacions de cooperació comarcal o supracomarcal per consolidar la zona com una àrea més ampla d'interès econòmic.	8,65	10,92
79	Priorització de les ajudes i subvencions en projectes que reverteixin en millores productives.	8,65	5,48
7	Elaborar un catàleg de senders i camins rurals.	8,25	15,97
74	Explorar aliances entre les zones de Lleida i les Terres de l'Ebre per impulsar projectes d'àmbit supracomarcal.	8,15	9,17
75	Intercanviar experiències amb altres territoris de característiques similars a les de l'àmbit d'estudi.	8,10	15,88
Accions poc prioritàries i amb un menor consens			
11	Crear un organisme de gestió de control dels nivells de contaminació.	4,60	107,09
80	Crear un organisme per fomentar les exportacions a la comarca.	4,25	107,15
42	Crear un clúster de reciclatge industrial.	4,10	107,52

Font: Elaboració pròpia

El número d'accions amb un grau elevat de consens (mitjana > 8) i de prioritat (coeficient de variació < 20) és de 16, sis de les quals van dirigides al medi físic (38%), quatre als factors de competitivitat i al marc legal i institucional (25%) i dos a l'apartat de societat (13%). D'altra banda, les propostes que presenten un menor grau de consens i una prioritat baixa són tres, una referent al medi físic, una al sistema productiu i una al marc legal i institucional.

Les propostes més valorades són aquelles amb una mitjana de 10, i un coeficient de variació de 0 (tots els agents han puntuat l'acció amb un 10) com la proposta de finalitzar la 2a fase de descontaminació de l'embassament de Flix. Amb gairebé els mateixos resultats, la segueix descontaminar els sòls afectats per l'activitat d'Ercros a Flix (9,95 i 1.59), de manera que el consens entorn aquestes dues accions és total, i la prioritat d'executar-les és molt elevada.

Amb uns valors inferiors, però que igualment reflecteixen una gran acceptació entre els diferents agents, hi ha altres accions com la modernització i millora de la línia Reus - Casp, disposar d'habitatge públic amb lloguer social, assegurar un cabal mínim a l'Ebre suficient (100m^3) al llarg de l'any, implantar sistemes de reg de baix consum, assegurar la continuïtat de la R-15, o coordinar l'oferta formativa a nivell comarcal i supracomarcal.

Pel que fa a les accions amb un major grau de divergència, totes amb valors de mitjana inferiors a 5 i valors de coeficient de variació superiors a 100, destaquen la creació d'un organisme de gestió de control dels nivells de contaminació, la creació d'un organisme per fomentar les exportacions a la comarca, i la creació d'un clúster de reciclatge industrial.

En total, són 8 les accions que tenen una mitjana inferior a 5 (10%), de manera que aquestes es considera que no tenen una acceptació mínima entre els agents consultats.

Taula 42. Número d'accions per àmbit al que van dirigides

Apartat	Més valorades		Menys valorades	
Medi físic	6	38%	1	33%
Societat	2	13%	0	0%
Sistema productiu	0	0%	1	33%
Factors de competitivitat	4	25%	0	0%
Marc legal i institucional	4	25%	1	33%
<i>Total</i>	<i>16</i>	<i>100%</i>	<i>3</i>	<i>100%</i>

Font: Elaboració pròpia

S'aprecia com la majoria d'accions millor valorades van dirigides a actuar sobre elements estructurals del territori, com infraestructures, o actuacions sobre el curs hídric. Cal tenir present que per realitzar aquestes propostes és necessària la implicació directa dels nivells superiors de l'administració, ja que aquestes competències no pertocuen a les administracions locals.

6. CONCLUSIONS

En aquest capítol es comenten un conjunt de conclusions a les que s'ha arribat, referents als diferents apartats que componen l'estudi. És adient recuperar els objectius que es plantejaven en un principi, amb l'objectiu de valorar els resultats que s'han obtingut, i veure quina és la situació del territori.

Com que s'ha introduït l'apartat de valoració dels agents, on s'avaluen la idoneïtat de les diferents propostes plantejades, s'ha volgut diferenciar entre les reflexions que deriven de la fase d'anàlisi, diagnosi i propostes, de les conclusions a les quals s'ha arribat amb les valoracions dels agents territorials.

En la fase d'anàlisi s'han detallat totes les dades referents als diferents àmbits en què s'estudia el territori, diferenciant, sempre que ha estat possible, entre els municipis de la zona nord, i la subcomarca sud. S'ha fet evident la notable diferència que existeix entre les dues àrees definides, tant a nivell productiu, com demogràfic, amb unes dinàmiques molt diferents, que posen de manifest la deficient situació socioeconòmica en que es troba la zona nord.

En relació al medi físic, es detecta un impacte derivat de l'activitat econòmica desenvolupada durant el segle XX. El territori compta amb força recursos naturals, però cal cuidar-los i valoritzar-los.

En quant a la societat, s'aprecia un clar envelliment de la comarca, sobretot de la zona nord, la qual perd població de forma tendencial al mateix ritme que perd pes el sector industrial-energètic. Els joves marxen a les ciutats, i les xifres de població estan distorsionades pels empadronaments ficticis.

Els monocultius econòmics de Flix (indústria) i Ascó (energia) han perdut rellevància, el primer està apunt de desaparèixer, i a la central nuclear li queden entre 7 i 12 anys de d'activitat. Amb aquest panorama, és necessari transformar el model productiu de la zona nord, i basar-lo en una economia amb més protagonisme de les fortaleeses i potencialitats locals. El paradigma del desenvolupament local ha canviat, i ja no són les grans indústries les úniques que el proporcionen, sinó la capacitat de les economies locals per diversificar-se i aprofitar els recursos propis del territori.

També s'ha detectat com s'impulsen iniciatives de diversos tipus a nivell local, comarcal, o supracomarcal, però no existeix una estratègia de desenvolupament conjunta per un àmbit supramunicipal que marqui una orientació clara de cap a on es vol anar. Caldria especificar, de manera consensuada entre agents territorials públics i privats, i mitjançant processos

participatius, quin ha de ser l'enfoc o estratègia que s'ha de seguir per assolir uns nivells de desenvolupament adequats, que proporcionin un bon nivell de vida als habitants, i de forma respectuosa amb el medi ambient.

En relació als resultats obtinguts de la valoració dels agents territorials, cal destacar els següents aspectes finals. Les accions millor valorades fan referència a corregir el desastre ambiental generat per la indústria química a l'embassament de Flix. El riu es percep com un gran recurs, i els agents creuen indispensable que s'actui per descontaminar la zona.

En general, les accions més puntuades van enfocades a millorar temes estructurals, com poden ser infraestructures o la pròpia descontaminació, però actuar sobre aquests elements no depèn de l'administració local, sinó de nivells superiors, i sempre s'ha de fer de forma concertada entre diverses administracions.

De les 81 accions que s'han proposat, un 10% han obtingut una mitjana inferior a 5, per tant, el 90% de les accions ha tingut una mínima acceptació. El consens dels agents entorn a la prioritat d'aplicar determinades propostes, deixa veure les problemàtiques que han sorgit a causa de l'activitat desenvolupada en el passat, i quin és el camí que creuen que cal seguir per generar dinàmiques de desenvolupament territorial a la zona.

Per últim, només queda remarcar la importància del moment actual en que ens trobem. El component industrial-energètic de Flix i Ascó encara anirà a menys en els propers anys, i sabent les conseqüències que pateixen aquest tipus de zones rurals amb monocultius econòmics, s'ha d'actuar amb urgència per diversificar l'economia local i generar ocupació en altres sectors productius, ja que els processos de canvi estructural són molt lents. La presència de determinades infraestructures, com la fibra òptica o la xarxa de gas, juguen un paper determinant, però la població ha de fer un canvi de mentalitat, ja que l'estructura socioeconòmica local canviarà completament.

7. FONTS D'INFORMACIÓ

7.1 Bibliografia

- Albuquerque, F. (1997). “Metodologia para el desarrollo económico local”. *Revista de la CEPAL*, 28, 313-326.
- Ardèvol, R., Bibiloni, J., et al. (1987). *Realitat socioeconòmica de la Ribera d'Ebre i propostes de futur*. Barcelona (Catalunya).
- Àrea de desenvolupament econòmic de la Diputació d Barcelona. (2010). *Guia bàsica de la planificació estratègica territorial*.
- Blay, J., Oliveras, J., Saladié, O., et al. (2013). *Anàlisi-diagnòstic per al Pla de Desenvolupament Local de Móra d'Ebre*.
- Boisier, S. (2005). “¿Hay espacio para el desarrollo local en la globalización?”. *Revista de la CEPAL*, 86, 46-62.
- Càceres-Silva, J., & Piñol, J. M. (2001a). “Impacte de les grans infraestructures energètiques al nord de la Ribera d'Ebre (1): escenaris demogràfics i socioeconòmics”. *Miscel·lània del Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre*, 15, 199-206.
- Càceres-Silva, J., & Piñol, J. M. (2001b). “Impacte de les grans infraestructures energètiques al nord de la Ribera d'Ebre (2): els sistemes d'articulació territorial generats per les relacions laborals”, *Miscel·lània del Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre*, 15, 207-214.
- Casas, J. G., & Isern, J. M. (2003). *La planificació estratègica territorial a Catalunya*.
- Departament de Política Territorial i obres públiques de la Generalitat de Catalunya. (2002). “Llei d'urbanisme”. *Butlletí oficial del Parlament de Catalunya*, 272.
- Departament de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya. (2010). *Pla Territorial Parcial de les Terres de l'Ebre*.
- Departament d'Empresa i Ocupació i de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat de Catalunya. (2012). *Pla de l'Energia i Canvi Climàtic de Catalunya 2012-2020*.
- Departament de Treball, Indústria, Comerç i Turisme de la Generalitat de Catalunya. (2003). “Línies elèctriques aèries i subterrànies a Catalunya”. *Estudis monogràfics*, 13.
- Díaz, A., & Matamoros, I. (2011). El análisis DAFO y los objetivos estratégicos. *EUNET. CU*, 11.
- Gil, J.C. (1999). *Desenvolupament d'una metodologia per l'establiment de tipologies microregionals: el cas de les comarques de Catalunya* (tesis doctoral). Universitat Politècnica de Catalunya, Barcelona (Catalunya).
- Lujan, X., Montejano, C., et al. (2017). *Diagnosi i proposta de millora del servei ferroviari al Camp de Tarragona (1)*. Recuperat de <https://transportpublic.org>.
- Observatori del Paisatge de Catalunya i DTPOP. (2010). *Catàleg de Paisatge de les Terres de l'Ebre*.

- Piñol, J.M. (2010). “Riba-roja d'Ebre, un municipi afectat per la manca de model propi de desenvolupament”. *Miscel·lània del Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre*, 21, 151-182.
- Sforzi, F. (1999). La teoría marshalliana para explicar el desarrollo local. *Manual de desarrollo local*. Asturias (Espanya) , Editorial Gijón.
- Vázquez Barquero, A. (2009). “Desarrollo local, una estrategia para tiempos de crisis”. *Revista Apuntes del CENES*, 28, 47.

7.2 Fonts da dades

- Institut Nacional d'Estadística
 - www.ine.es
- Institut d'Estadística de Catalunya
 - www.idescat.cat
- Mapa de Cobertes del Sòl de Catalunya
 - <https://www.creaf.uab.es/mcsc/>
- Mapa Urbanístic de Catalunya
 - <http://dtes.gencat.cat/muc-visor/AppJava/home.do>

8. ANNEX

8.1 Índex de mapes

Mapa 1. Àmbit d'estudi definit: subcomarca nord de la Ribera d'Ebre	10
Mapa 2. Localització de les zones similars a les de l'àmbit d'estudi a Catalunya	20
Mapa 3. Relleu de la Ribera d'Ebre	25
Mapa 4. Tipus de climes que afecten a la Ribera d'Ebre	26
Mapa 5. Precipitació anual i amplitud tèrmica	27
Mapa 6. Espais Naturals Protegits de la Ribera d'Ebre	31
Mapa 7. Unitats de paisatge amb presència a la Ribera d'Ebre	32
Mapa 8. Cobertes del sòl de la Ribera d'Ebre	35
Mapa 9. Cultius desenvolupats a la Ribera d'Ebre	38
Mapa 10. Població total i densitat de població dels municipis de la Ribera d'Ebre, 2017	43
Mapa 11. Coeficient d'especialització del sector serveis a la Ribera d'Ebre	83
Mapa 12. Infraestructures de mobilitat a la Ribera d'Ebre	87
Mapa 13. Infraestructures per a la localització empresarial a la Ribera d'Ebre	91
Mapa 14. Classificació urbanística del sòl dels municipis de la Ribera d'Ebre nord	97
Mapa 15. Qualificació urbanística del sòl dels municipis de la Ribera d'Ebre nord	99

8.2 Índex de taules

Taula 1. Espais d'interès natural de la Ribera d'Ebre	29
Taula 2. Espais d'interès natural de la Ribera d'Ebre nord.	30
Taula 3. Unitats de paisatge amb presència a la Ribera d'Ebre	34
Taula 4. Superfície de les diferents cobertes del sòl a la Ribera d'Ebre.....	36
Taula 5. Superfície dels diferents tipus de cultius a la Ribera d'Ebre	39
Taula 6. Evolució del número d'habitants a la Ribera d'Ebre, 1975 - 2017	44
Taula 7. Estructura de població de la Ribera d'Ebre, 2017	49
Taula 8. Evolució de l'estructura de població de la Ribera d'Ebre.....	50
Taula 9. Indicadors d'estructura d'edats de la Ribera d'Ebre (en %)	51
Taula 10. Estimació del saldo migratori de la Ribera d'Ebre, 1940 - 1986.....	53
Taula 11. Immigració total per procedència als municipis de la zona nord, 2005 - 2016.....	56
Taula 12. Evolució del nivell de formació de la Ribera d'Ebre, 1975 - 2011	60
Taula 13. Població segons relació amb l'activitat. Mitjanes de 2017	62
Taula 14. Població segons relació amb l'activitat, 2017 (% sobre total comarcal).....	62
Taula 15. Població segons relació amb l'activitat. Taxes d'activitat i d'ocupació a la subcomarca nord, 2017 (en %)	63
Taula 16. Aturats per sectors a la Ribera d'Ebre nord, 2017 (en %)	66
Taula 17. Calendari de les "Parades" de les Centrals Nuclears d'Ascó i Vandellós, 2013 - 2017.....	68
Taula 18. Indicadors macroeconòmics de la Ribera d'Ebre i Catalunya	71
Taula 19. VAB per sectors i per branques d'activitat de la Ribera d'Ebre i Catalunya.....	72
Taula 20. Afiliats a la Seguretat Social, 2017.....	74
Taula 21. Variació de afiliacions en relació a l'any anterior.....	76
Taula 22. Proporció d'afiliats segons sector d'activitat, 2017	77

Taula 23. Evolució del número d'empreses per municipi, 2012 - 2017	79
Taula 24. Velocitat real i velocitat teòrica de la R-15 al seu pas per la Ribera d'Ebre	90
Taula 25. Superfície dels polígons i zones industrials de la Ribera d'Ebre.	92
Taula 26. Caracterització i categorització dels municipis de la subcomarca nord	95
Taula 27. Classificació urbanística dels terrenys dels municipis de la Ribera nord.....	98
Taula 28. Qualificació urbanística dels terrenys dels municipis de la Ribera nord	100
Taula 29. Béns culturals dels municipis de la subcomarca nord.....	101
Taula 30 . Recompte dels béns culturals dels municipis de la subcomarca nord	103
Taula 31. Planificació urbanística dels municipis de la subcomarca nord	107
Taula 32. Iniciatives impulsades a la Ribera d'Ebre	113
Taula 33. Anàlisi DAFO de l'apartat de medi físic	118
Taula 34. Anàlisi DAFO de l'apartat de societat	120
Taula 35. Anàlisi DAFO de l'apartat de teixit productiu.....	121
Taula 36. Anàlisi DAFO de l'apartat de factors de competitivitat	123
Taula 37. Anàlisi DAFO de l'apartat del marc legal i institucional	124
Taula 38. Relació dels diferents objectius amb les línies estratègiques	126
Taula 39. Accions proposades.....	128
Taula 40. Recompte d'accions i de línies estratègies en relació a cada apartat	132
Taula 41. Resultats estadístics de les accions amb un major i menor grau de consens i prioritat...	136
Taula 42. Número d'accions per àmbit al que van dirigides	137
Taula 43. Resultats estadístics de l'anàlisi de la valoració dels agents territorials.....	148

8.3 Índex de gràfics

Gràfic 1. Evolució de la població a la Ribera d'Ebre, 1975 - 2017	45
Gràfic 2. Estructura de població de la Ribera d'Ebre nord, 2017	47
Gràfic 3. Estructura de població de la Ribera d'Ebre sud, 2017	48
Gràfic 4. Estructura de població de Catalunya, 2017	48
Gràfic 5. Saldo migratori total, 2005 - 2016	54
Gràfic 6. Evolució dels saldos migratoris segons l'origen de la població a la Ribera d'Ebre nord, 2005 - 2016.....	55
Gràfic 7. Evolució del nivell de formació de la Ribera d'Ebre, 1975 - 2011	59
Gràfic 8. Evolució del número d'aturats, 2005 - 2017	64
Gràfic 9. Percentatge d'aturats de la Ribera d'Ebre.....	65
Gràfic 10. Aturats per sectors a la Ribera nord, 2005-2017.....	66
Gràfic 11. Variació mensual de l'atur a la Ribera d'Ebre, 2013 - 2017.....	67
Gràfic 12. Valor afegit brut per sectors (milions d'euros), 2014.....	72
Gràfic 13. Evolució interanual del VAB, 2010-2014	73
Gràfic 14. Pes dels municipis en l'ocupació de la subcomarca nord, 2017.....	75
Gràfic 15. Evolució dels afiliats a la SS de la subcomarca nord, 2008 - 2017.....	76
Gràfic 16. Evolució del número de afiliacions a RG segons grandària del centre de treball a la Ribera nord, 2008 - 2017	80
Gràfic 17. Estructura de l'ocupació sectorial, 2015 - 2016	81
Gràfic 18. Dinàmica de l'ocupacional per l'activitat sectorial.....	82
Gràfic 19. Grau de consens i de prioritat de les accions proposades segons les respostes dels agents	135

8.4 Índex de figures

Figura 1. Sistema Flix - Ascó i sistema Móra d'Ebre - Móra la Nova	11
Figura 2. Diagrama de fluxos amb l'estructura del treball.....	13
Figura 3. Mapa conceptual del tipus de planejament segons si és vinculant o no.....	106
Figura 4. Mapa conceptual sobre l'anàlisi DAFO.....	117

8.5 Resultats estadístics de les enquestes

Taula 43. Resultats estadístics de l'anàlisi de la valoració dels agents territorials

Nº	Accions proposades	E. 1	E. 2	E. 3	E. 4	E. 5	E. 6	E. 7	E. 8	E. 9	E. 10	Nº de consideracions pels agents	Mitjana	Coeficient de Variació
Medi Físic														
1	Crear un organisme de gestió mix (público-privat) que actuï sobre el conjunt d'espais naturals protegits de la comarca.	0	7	0	8,5	8	5	0	10	0	8	6	4,65	0,90
2	Definir una xarxa d'espais d'interès ambiental /paisatgístic de la comarca.	8	9	0	9	8,5	5	7	10	9	10	9	7,55	0,40
3	Promocionar el voluntariat com a eina per millorar la conservació ambiental.	7	9	6	9	7,5	0	7	7	8	8	9	6,85	0,38
4	Creació d'un espai PEIN que aglutini les zones protegides de Flix i Riba-roja.	8	0	8	10	0	7	7	8	7	8	8	6,30	0,54
5	Definir de forma clara les activitats que es poden desenvolupar entorn els diferents espais naturals.	8	8	8	10	8	5	0	8	5	7	9	6,70	0,42
6	Confeccionar un Pla d'activitats anual dels espais naturals de la comarca	8	8	0	8	7	5	5	0	5	9	8	5,50	0,59

Nº	Accions proposades	E. 1	E. 2	E. 3	E. 4	E. 5	E. 6	E. 7	E. 8	E. 9	E. 10	Nº de consideracions pels agents	Mitjana	Coefficient de Variació
7	Elaborar un catàleg de senders i camins rurals.	9	9	8	10	8,5	8	7	10	7	6	10	8,25	0,16
8	Elaborar una estratègia de promoció dels espais naturals per xarxes.	7	8	0	8,5	8	10	9	0	10	7	8	6,75	0,55
9	Finalitzar la 2a fase de descontaminació de l'embassament de Flix.	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10,00	0
10	Descontaminar els sòls afectats per l'activitat d'Ercros a Flix.	10	10	10	10	9,5	10	10	10	10	10	10	9,95	0,02
11	Crear un organisme de gestió de control dels nivells de contaminació.	0	0	0	10	9	10	0	7	0	10	5	4,60	1,07
12	Adaptar el tram entre Flix i Ascó perquè sigui navegable amb embarcacions de calat d'almenys 40 cm.	8	8	0	8,5	8	6	8	9	9	7	9	7,15	0,37
13	Assegurar un cabal mínim suficient (100m3) al llarg de l'any.	10	10	8	9	8	10	9	10	8	10	10	9,20	0,10
14	Recuperar la resclosa de Flix.	8	7	8	5	7	10	9	9	7	8	10	7,80	0,18
15	Actuar sobre el tram entre Riba-roja i Flix perquè sigui navegable amb embarcacions de calat d'almenys 40 cm.	8	7	0	5	8	9	0	0	9	7	7	5,30	0,72

Nº	Accions proposades	E. 1	E. 2	E. 3	E. 4	E. 5	E. 6	E. 7	E. 8	E. 9	E. 10	Nº de consideracions pels agents	Mitjana	Coefficient de Variació
16	Construcció d'un embarcador a Flix a la zona de l'embassament.	7	6	8	5	7	7	5	8	8	9	10	7,00	0,19
17	Equipar els embarcadors perquè siguin aptes per les embarcacions de motor.	8	6	0	3	7	8	6	9	0	0	7	4,70	0,77
18	Disposar de més espais equipats per a pescadors a la bora del riu.	8	8	0	3	0	8	6	9	5	5	8	5,20	0,63
19	Coordinació del sistema d'embasaments (Flix. Riba-roja. i Mequinensa) per afavorir el turisme de pesca.	9	10	9	3	7	8	6	9	5	0	9	6,60	0,48
20	Crear una mesa de treball entre Flix. Riba-roja i Mequinensa per exigir una qualitat biològica dels fluxos del riu.	9	8	0	10	7	8	5	0	7	10	8	6,40	0,58
21	Col·laboració entre ajuntaments i clubs de pesca per desenvolupar esdeveniments.	8	7	8	0	6	8	7	8	9	7	9	6,80	0,37
22	Regular la figura del guia de pesca.	7	8	7	8	6	10	8	8	9	8	10	7,90	0,14
23	Control de la pesca furtiva.	9	9	8	10	7,5	10	8	9	8	10	10	8,85	0,11
24	Formar agricultors en noves tècniques de cultiu a través de les escoles de capacitat agrícola.	8	8	0	10	8	10	0	9	9	9	8	7,10	0,54

Nº	Accions proposades	E. 1	E. 2	E. 3	E. 4	E. 5	E. 6	E. 7	E. 8	E. 9	E. 10	Nº de consideracions pels agents	Mitjana	Coeficient de Variació
25	Treballar amb l'escola de capacitació agrària de Gandesa per adaptar algun curs a les necessitats agrícoles de la comarca.	7	6	8	10	7	10	0	9	8	6	9	7,10	0,41
26	Desplegament dels projectes de reg contemplats al PTP.	8	8	0	9	8	10	0	9	0	8	7	6,00	0,70
27	Implantar sistemes de reg de baix consum.	9	9	8	10	8	10	9	10	10	9	10	9,20	0,09
28	Fer un banc de terres a nivell comarcal.	8	8	8	10	0	10	0	10	7	10	8	7,10	0,55
29	Incentivar la creació d'indústria agroalimentària en un àmbit supracomarcal.	7	6	8	8	6	10	0	9	0	8	8	6,20	0,56
30	Impulsar/crear espais de relació directa entre pagesos i consumidors (fires. mercats...).	8	7	0	10	7	10	5	10	9	10	9	7,60	0,42
31	Crear una marca comarcal l'oli d'oliva gourmet.	8	7	0	8	6	10	0	10	9	8	8	6,60	0,56
Societat														
32	Ajuts a l'escolarització (transport. menjador. llibres...).	0	6	0	10	8	7	8	9	10	9	8	6,70	0,56
33	Subvencionar l'accés a les guarderies municipals.	0	6	0	10	8	8	8	10	10	9	8	6,90	0,56

Nº	Accions proposades	E. 1	E. 2	E. 3	E. 4	E. 5	E. 6	E. 7	E. 8	E. 9	E. 10	Nº de consideracions pels agents	Mitjana	Coefficient de Variació
34	Disposar d'habitatge públic amb lloguer social.	10	10	9	10	8,5	10	8	10	10	10	10	9,55	0,08
35	Coordinar l'oferta formativa a nivell comarcal i supracomarcal.	10	8	10	10	7,5	10	10	10	9	6	10	9,05	0,16
36	Priorització supralocal de les estratègies de contractació.	9	9	9	7	8,5	5	0	10		5	8	6,94	0,46
37	Programa comarcal per a la contractació juvenil.	8	8	9	10	8	8	0	10	9	8	9	7,80	0,37
38	Programa de retorn dels joves que han estudiat i/o treballa fora.	9	0	0	10	9	10	9	10	9	9	8	7,50	0,53
Sistema productiu														
39	Fer un estudi de les potencialitats de la zona entorn a les energies renovables.	0	6	0	8	7,5	10	0	9	10	0	6	5,05	0,89
40	Programa d'atracció d'empreses d'energies renovables.	0	0	0	10	7,5	10	8	9	10	0	6	5,45	0,87
41	Programa de reindustrialització del polígon químic de Flix.	9	0	0	0	8	9	10	9	0	6	6	5,10	0,88
42	Crear un clúster de reciclatge industrial.	0	0	0	0	8	10	7	9	7	0	5	4,10	1,08

Nº	Accions proposades	E. 1	E. 2	E. 3	E. 4	E. 5	E. 6	E. 7	E. 8	E. 9	E. 10	Nº de consideracions pels agents	Mitjana	Coeficient de Variació
43	Programa de comercialització i internacionalització de l'oli.	7	8	0	8	8,5	10	9	9	9	9	9	7,75	0,37
44	Donar beneficis/bonificacions fiscals a les noves empreses de transformació agroalimentària.	8	0	0	8	8	10	9	0	8	8	7	5,90	0,70
45	Foment del turisme d'experiències (turisme cultural. natural...).	9	7	0	10	8	10	9	9	10	9	9	8,10	0,37
46	Promoció de la navegabilitat de l'Ebre per trams i tipus d'embarcació.	9	8	0	8	8	10	10	9	10	8	9	8,00	0,37
47	Crear paquets turístics entorn a la pesca fluvial.	9	8	8	5	7,5	10	9	8,5	7	6	10	7,80	0,19
48	Crear equipaments de promoció del patrimoni històric i cultural (oficines de turisme. centres d'interpretació. museus...).	8	8	7	8	8	6	9	8	7	8	10	7,70	0,11
49	Crear una xarxa de cooperació de PIMES.	6	6	0	10	8	9	5	8	8	9	9	6,90	0,42
Factors de competitivitat														
50	Modernització i millora de la línia convencional Reus - Casp.	10	10	8	10	9	10	10	10	10	10	10	9,70	0,07

Nº	Accions proposades	E. 1	E. 2	E. 3	E. 4	E. 5	E. 6	E. 7	E. 8	E. 9	E. 10	Nº de consideracions pels agents	Mitjana	Coefficient de Variació
51	Reobrir el servei de butlleta de les estacions de Riba-roja. Flix i Ascó.	8	6	0	8	5,5	8	7	7	0	10	8	5,95	0,57
52	Crear nous horaris que s'adaptin a les necessitats dels usuaris.	8	7	8	10	7	10	9	9	0	10	9	7,80	0,38
53	Millorar la freqüència de pas dels trens.	9	7	8	10	7,5	10	9	9	9	10	10	8,85	0,12
54	Assegurar la continuïtat de la R-15 (desdoblament per la R-14).	10	9	8	10	8	10	7	10	10	10	10	9,20	0,12
55	Fer actuacions de millora dels revols de la C-12 al tram que uneix Flix i Maials.	9	8	9	6	8	10	9	9	0	6	9	7,40	0,39
56	Reconversió a autovia de la carretera C-12 entre Amposta i Lleida.	9	7	0	10	9	10	8	10	10	8	9	8,10	0,37
57	Executar el projecte de construcció d'una carretera entre Riba-roja i la Granja d'Escarp.	7	8	8	5	7	5	7	8,5	0	6	9	6,15	0,40
58	Executar el projecte de construcció de la variant de la N-420 a l'alçada de Riudecols.	8	7	8	8	8	6	7	8	0	0	8	6,00	0,54
59	Fer les variants de la carretera N-420 a Corbera d'Ebre i Gandesa.	8	7	8	8	8	6	7	8	5	0	9	6,50	0,39
60	Condicionament de la carretera C-12b les	7	7	0	8	8	6	0	9	0	0	6	4,50	0,88

Nº	Accions proposades	E. 1	E. 2	E. 3	E. 4	E. 5	E. 6	E. 7	E. 8	E. 9	E. 10	Nº de consideracions pels agents	Mitjana	Coeficient de Variació
	Camposines i realització de la variant d'Ascó.													
61	Condicionament de la C-44 entre Hospitalet de l'Infant i Móra la Nova.	0	6	0	5	8	6	7	9	0	7	7	4,80	0,73
62	Fer una nova carretera entre Torrebellas i les Borges Blanques.	7	6	7	0	0	5	8	8	0	6	7	4,70	0,72
63	Gasificació del sistema Flix-Ascó.	10	9	9	9	8,5	5	9	0	0	0	7	5,95	0,72
64	Donar cobertura tecnològica als municipis de la zona (fibra òptica).	10	9	9	10	8	9	10	10	0	8	9	8,30	0,36
65	Assegurar la fiabilitat del subministraments elèctric (micro-talls).	9	9	9	10	8	10	9	10	0	8	9	8,20	0,36
66	Pla d'aterratge empresarial.	0	8	0	10	7,5	8	7	9	0	8	7	5,75	0,70
67	Fer un catàleg de sòl industrial.	7	8	0	9	8,5	8	0	9	0	9	7	5,85	0,70
68	Definir actuacions de cooperació comarcal o supracomarcal per consolidar la zona com una àrea més ampla d'interès econòmic.	9	9	9	7	8,5	10	7	9	9	9	10	8,65	0,11
69	Considerar Flix i Ascó com a espais industrials de reindustrialització.	0	8	9	9	8,5	5	0	9	0	5	7	5,35	0,75

Nº	Accions proposades	E. 1	E. 2	E. 3	E. 4	E. 5	E. 6	E. 7	E. 8	E. 9	E. 10	Nº de consideracions pels agents	Mitjana	Coeficient de Variació
Marc Legal i institucional														
70	Crear una mesa de treball entre agents públics i privats.	7	8	7	10	7,5	10	0	8	0	7	8	6,45	0,55
71	Programa de treball en xarxa.	0	7	0	10	8	10	0	9	0	9	6	5,30	0,88
72	Generar una borsa de treball compartida i actualitzada.	8	7	8	10	8	10	0	10	8	10	9	7,90	0,38
73	Realitzar un pla estratègic de la subcomarca nord o la comarca sencera amb l'horitzó del tancament de la Nuclear d'Ascó.	9	9	9	10	8	10	6	10	10	6	10	8,70	0,18
74	Explorar aliances entre les zones de Lleida i les Terres de l'Ebre per impulsar projectes d'àmbit supracomarcal.	8	9	8	9	8,5	8	7	9	7	8	10	8,15	0,09
75	Intercanviar experiències amb altres territoris de característiques similars a les de l'àmbit d'estudi.	9	7	8	8	7	10	6	8	8	10	10	8,10	0,16
76	Crear un "lobi" comarcal per influir en la gestió del nou impost nuclear.	10	9	9	10	7,5	8	8	8	0	10	9	7,95	0,37
77	Fer una campanya per atreure noves inversions.	8	8	9	10	8,5	10	0	8	9	9	9	7,95	0,36

Nº	Accions proposades	E. 1	E. 2	E. 3	E. 4	E. 5	E. 6	E. 7	E. 8	E. 9	E. 10	Nº de consideracions pels agents	Mitjana	Coeficient de Variació
78	Des de l'administració. recolzar activament els projectes que es desenvolupen.	0	0	0	9	8,5	8	9	10	0	9	6	5,35	0,87
79	Priorització de les ajudes i subvencions en projectes que reverteixin en millores productives.	9	8	9	9	8,5	8	9	9	8	9	10	8,65	0,05
80	Crear un organisme per fomentar les exportacions a la comarca.	0	7	0	0	7,5	10	0	9	0	9	5	4,25	1,07
81	Formar als agents econòmics i institucionals per fomentar els processos d'exportació.	8	0	0	7	7,5	10	0	9	8	10	7	5,95	0,71

